

Uc 9867

(4/28)

Bened. Uc 9867

789/302
GRATIANI SEVERINI LIPINSKI,
Nobil. Prutheni,

AD

VINCENTIUM CONSTANTINUM
STARODOBRSKI, Nob. Polon.

EPISTOLA,
SICILIMENTA QUÆDAM

In

Celsissimi olim Principis,

Illustrissimi, Reverendissimi & Excellentissimi Domini,

DOMINI

ANDREÆ CHRYSOSTOMI

in Zaluskie ZALUSKI,

Episcopi Varmiensis, Terrarum Prusis Præsidis
& Supremi Regni Poloniæ Cancellarii

EPISTOLARUM

HISTORICO-FAMILIARIUM
LOCA NONNULLA,

*Terras Prusis, speciatim Civitatem Gedanensem
afficientia,*

EXHIBENS.

ANNO M DCC XII.

- Contenta
 1. de Sigillis B. Gedani et una rubra. p. 5
 2. de Confirmatione privilegiorum Casati Gedani
 3. de Salsis, Sulguspiciis Reg. M. Kachirin sub
 un vocata. p. 7.
 4. de dote Gouii sup. Ged. p. 12. 10.
 5. quod ex terris sint caparis. hereditatem
 capendi in B. Gedani. p. 15
 6. Oratio Gouii Gedani ante Romani prosta-
 tionem. p. 20.
 7. de commendate libertatis Pruthens de Nobis
 An Nos ha nil fac Nobis, et confederationibus
 Poloniae. p. 23.
 8. de Scholis in Prussia p. 3. p. 4.
 9. de Constitutione Regni Prussiae non officiat. p. 49
 10. An Mariae Regis Godmoyis possit tenari appellari p. 61
 11. De parte in Reg. Prussiae in Religionis p. 79
 12. De Moribus Prussiae et de iuribus. Ad op.
 fuit in velle. . . . p. 129.

1072521

GENEROSE DOMINE,
 FRATER AMANTISSIME!

Um nuper familiaris inter Nos institueretur sermo, plura obversabantur animis Tuam & meam concernentia Patriam, de quibus pro ea, quam habemus sanctè colimus, confidentia amicè & sincerè conferre placuerat. Observavimus ex retrò actorum cum recentioribus & quæ hodie aguntur collatione, quantum utriusq; Patriæ Nostræ Cives à suis Majoribus eorumq; in servanda & tuenda libertatis juriumq; integritate sollicitè cura deflexerint. Revocabas in memoriâ, quàm verè & ingenuè Magnus quondam in Republica Senator DUX CZARTORZKI, Episcopus olim Cujaviensis in Oratione ad confederatum sub Sviderskio Exercitum habita spaserit: Expedire omninò sinceræ Majorum Nostrorum præmonitionis meminisse: Ob violenta Conflia, interna odia, privata commoda, periit Hungaria; Cave Tibi Polonia! (a) Dolebas posse de charissima Patria ad præfens (solâ voce Germania mutata) dici, quæ olim de Germania motibus & discordiarum tempestatibus graviter concussa dicebantur:

Cum peritura suo fureret { Germania } ferro,
 { jam Lechia }

Ipsa latro, bustumque sibi, fœdumque cadaver,

Putabas interea incidisse nos jam in ista tempora, ubi ad vetem instituta revocare quæ jam pridem corruptis moribus fuerunt ludibrio inanis esset labor, verèque nunc obtinere illud Poëta & Comici:

Laudamus veteres, sed nostris vivimus annis, (b)

Interim mores mali

Quasi herba irrigua succreverunt uberrimè

Neque quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali,

Eorum licet jam metere messem maximam, (c)

A 2

Ad

(a) *Vespasian, Kochovynski Annal. Polon. Climat. 2. ad Ann. 1661.*
 lib. 7. pag. 532. (b) *Ovid.* (c) *Plaut.* in *Trinum, Act. 1. Scen. 1.*

Ad me quod attinet, nosse quàm parcus fuerim in recensendis Patriam meam graviter & ad interitum affligentibus malis, cum existimarem, optimè miseras ferre, qui eas abscondunt & tacent. *Asi*

Tempus omnia Posteris dicit, Id loquax est
Etiam non sciscitantibus dicit quod novit. (d)

Tandem ad vota, cum aliud præsens rerum status, qui unâ voce omnium gemitur neq; verbò cujusquam sublevatur (e) malorum efficax remedium non suppediet, devotum est, quorum hæc fuit summa, ut, qui omnia moderatur, DEUS, communibus opem ferat calamitatibus, mentemq; Patriæ, Libertatis, Jurium avitorum, & Posteritatis, quam nemo cogitabit prudenter, nisi qui Majores piâ imitatione reverebitur (f) amantem largiatur universis, iis verò quorum Divinam juxta assistentiam consilio & operis publica res redintegrandæ, sapientem, concordem, fortem & constantem det animum, ne ubi extinguere incendium velle videntur addant oleum, nec unquam sint immemores ejus, quod de Seleucensibus olim Historicus: Quoties concordēs agunt, spernitur Parthus. Ubi diffensere dum sibi quisq; contra æmulos subsidium vocant, accitus in partem adversum omnes valet. (g) Post hæc & alia præmissa cum editarum hæud ita pridem in lucem, magnò publici boni commodò, Celsissimè olim Principis, Illustrissimè, Reverendissimè & Excellentissimè Domini, Dni. ANDRÆ CHRYSOSTOMI in Zaluskie ZALUSKI, Episcopi Varmiensis, Terrarum Prusæ Præsidis, & Supremi Regni Polonia Cancellarii, Epistolarum Historico-Familiarium mentio facta esset, non obscure innuebas, reperii in illis nonnulla, quæ, quantum res Prussorum, speciatim etiam Civitatis Gedanensis, concernit, ad removenda, quæ subnasci non satis informati possent, dubia majorem dilucidationem & supplementum non respicerent, desiderabasq; ut si quæ hunc in finem suppeterent, ea colligere ac Tecum communicare hæud gravarer. Quamvis verò tenuitatis meæ & quàm arduum ac periculosa plenum opus sit alæ de

(d) vid. Hug. Grot. in Excerpt. Stobæi de Rer. Natura Tit. II.
(e) Cicer. ad Attic. Lib. 2. Epist. 18. (f) Joan. Henric. Bæler Dissert. de Eloquentia Viri Civii. p. m. 101. Tom. I. Differtat. Academ. in 4to.
(g) Tacit. Annal. VI, cap. 42. v. 2.

de his talibus sic dicere aut scribere, ut omnibus placeas, optimè mihi sim conscius, peccare tamen in jura familiaritatis observata ad præsens & observanda imposturum non assurgendo desiderio nolui, præprimis cum innocens omninò nec ulli justæ subjectum censeretur debeat reprehensioni ea adduxisse & revocasse in memoriam, quæ non privati alicujus Autoris, sed publicorum Instrumentorum verbis concepta & expressa in Castris & Archivis extant & leguntur. Sit igitur

SICILIMENTUM

I.

Ad Tom. I. Part. I. Epist. 16. pag. 91. verb. Epistolam Nobilitatum Vestrarum prægrandi Sigillo, hæctenus nondum mihi viso, munitam. &c.

Constat ex Historia Rerum Prubenicarum, Civitatem Gedanensem iis jam temporibus, quibus Crucigeri Terris Prussie imperabant, Sigillis diversis interq; ea Magno Sigillo usam fuisse. Sic legimus in solenni illo Ao. 1440 Elbingæ habito congressu, in quo inter Militares, Nobiles, & Civitates totius Prussie de fœdere ad vim Crucigerorum injustam undecunq; propulsandam constituendo deliberatum, superq; Gravaminibus Magistro & Ordini exponendis conventum, inter alia placuisse, ut in Conventu Generali Dominica Judica dicti Anni in Mariæ Insula habendo Confœderationis Capita in scripturam redacta quælibet Civitas Sigillo suo Magno communiret, testaturq; Historia Instrumento Confœderationis memoratæ ab Internunciis Civitatum ex plena potestate, consensu, jussu, & commissione Suorum Seniorum, Scabinorum, Civium, Incolarum, & totius Communitatis, Sigilla Civitatum Magna appensa fuisse, prout videre est apud Caspar. Schütz. Histor. Rer. Prussicarum Lib. 4. fol. 138 b. & fol. 141. Post excussum Crucigerorum jugum cum Terræ Prussie benevolâ & spontaneâ deditioe Juribus suis semper salvis Anno 1454. Divum Casimirum Regem pro unico justo & legitimo Domino suo suscepissent ac acceptassent, Civitas Gedanensis in usu antiquo Sigillorum speciali Privilegiò Ejusdem Serenissimi Regis Casimiri Gedani

dani fer. 4ta post Ascensionem Domini Anno 1457. dato, conservata fuit sequentibus verbis: *Damus & concedimus Præ-Consulibus & Consulibus, Scabinis totique Communitati Civitatis Nostræ Gedanensis, quòd cerâ rubri coloris cum ejusdem Civitatis Sigillo, Secretario, & Signeto in omnibus Negotiis, Literis & Privilegiis nunc & perpetuis temporibus uti possint; Quò locò per Sigillum intelligitur Sigillum Magnum cum inscriptione: Sigillum Burgensium Civitatis Dantzke, quò, ut supra dictum, Confæderationis Instrumentum signatum fuit, quò, sicuti subsequitis temporibus omnia Acta & Expeditiones literariæ ab omnibus Civitatis Ordinibus conjunctim suscepta & facta subsignari debuerunt, si fidem mereri vellent Ordinum consensu acta & expedita fuisse. Vid. Recess Commissionis Regiæ sub Reg. Sigism. Augusto in Civitat. Gedan. A. 1568, fol. 182. b. ibique relatas Literas Internuncio um Gedanensium ad Magistratum Lublinò d. 25. Maji Anno 1569. expeditas: Ita in hodiernam adhuc diem Literæ & Instrumenta alia universorum trium Ordinum nomine expedita mununtur. Per Secretum verò designatur Sigillum navis formam impressum habens, cum inscriptione, Secretum Civitatis Dantzke, quò Obligationibus camera pecuniarum auxiliarium subapprimitur, & quo Certificationes Maritimæ omniq; Documenta alia extrâ Regnum Polonia expedienda roborantur. Deniq; per Signetum Sigillum quòd in custodia PræConsulis Præsidis asservatur, cum gemina cruce coronata & duobus leonibus impressis inscriptionem habens: Signetum Civitatis Dantzke, quò omnes Literæ Magistratus, Actus, & Instrumenta intra Regnum expedienda signantur. Atq; hæc sunt, ad quæ Magistratus Gedanensis Anno 1662. cum Sigillum hoc magnum ejusq; usus à nonnullis Civitati malè cupientibus in dubium vocaretur, in humillimæ Informationis ad Serenissimum Regem Joannem Casimirum Literis die 12. Junii expeditis provocavit: Alterum, inquiens, quòd ad benignissimas aures Regias delatum Nobis intenditur, est de inusitato Sigillo sculpturâ diversâ formæque majori, quàm quò alioquin utimur, in usum nuper deducto. Meritò sane dolemus, diversis nos appeti carpique inculpationibus, nihil tale promeritos: Sed in hac penè est ut gratulemur nobis, cum ex ea Sinceritas Nostra clariori luce enitescat. Sigillum enim illud majus, cui forma navis impressa est,*

est, in usu fuit publico ac perpetuo à tempore non tantum incorporationis, sed etiam ulteriori, adèd ut ejus non extet memoria, ad hunc usque diem, quoties nempe Literæ aliæve Scripturæ nomine trium istius Civitatis Ordinum expediuntur. De quo illustrissimis Regni Cancellariis & antehac semper constitit, & nunc quoque haud dubiè constabit. Nec dubitamus quin adserventur in Archivis Cancellariæ Regiæ Literæ ac Supplicationes diversæ ab annis centum & amplius pro rerum exigentia nomine trium Civitatis Ordinum humillimè transmissæ aut insinuatæ, eodemque illò sigillò insignitæ. Testabuntur id quoque inscriptiones obligatoriæ, nomine Eorundem Ordinum Proceribus aliisque Reipublicæ Civibus super pecunia in usum Civitatis sub fœnore mutuo accepta extraditæ. Invidia itaque, cum verum crimen nullum reperiret, neque tamen quiescere posset, ad comminiscendi ac confingendi necessitatem descendit, magnò integritatis atque innocentia nostræ argumentò,

II.

Ad pag. 180. seqq. Puncta proposita Sacra Regiæ Majestati contra Civitatem Gedanensem.

Quòd commune Civitatum, maxime majorum, satum esse solet, ut invidia malè cupientium nec quantum publica rei interfit florentes habere Civitates assequi valentium aut volentium, expostitas se sentiant voluntati, idem Civitas Gedanensis sepius, nec leviter sub tempus Comitiorum Coronationis Serenissimi olim Regis Michaelis Anno 1669. Mense Octobris celebratorum, experiri debuit. Postquam enim per Internuncios suos Craecoviam ablegatos, more constantier receptò & observatò, apud Sacra Reg. Majestatem in ipsis gloriosi Regiminis primordiis Confirmationem Jurium tam generalem, quam nonnullorum specialem, humillimis instantiis expeteret, non modò per puncta hic à pag. 180. ad 184. recensita (qua Henrici Mulleri tunc temporis Terrarum Prussiae Fiscalis calamo expressa sunt, reliquis, qua speciem Responsonum ad eadem puncta subnotatarum præ se ferunt, Generosum olim Joannem Tanski, Instigatorem Regni, Autorem agnoscentibus) moveri difficultates, benignissimò, Sacra Regiæ Majestatis Animo obrepì sensit, sed & aliorum sinistris judiciis Jura Civitatis

satis in dubium vocari, eorumque desideratam confirmationem conquistis male pretextibus perplexam reddi cognovit. Quid in hac insperata Confirmationis Regia à Serenissimis Antecessoribus Regibus Polonia non interrupto ordine clementissimè indulta si non denegatione expressa, plurimis saltem implicata prejudiciosissimarum clausularum interpretationumque, hætenus inauditarum adinventionibus dilatione Civitas egerit, quorum remedio adversus malevolorum insidias ac improbus ausus usa sit, testantur devote humillima supplicationis ad Sacram Regiam Majestatem universorum Civitatis Ordinum nomine oblata Litteræ ejus, qui sequitur, tenoris:

**Serenissime ac Potentissime REX & Domine,
Domine Clementissime,**

Quæ ex sensu publicæ felicitatis Sac. Regiam Majestatem Vestram, Dominum Nostrum Clementissimum, post discussam miserabilis orbitatis formidolosam tempestatem velut novum surgentem Solem exultante animorum exceptimus lætitiâ, eâdem nunc meriti, imo plausu quantum possunt maximò, Sacram Regiam Majestatem Vestram in summa jam auge Majestatis Suae collocatam inclinati demissique colunt ac venerantur Ordines Civitatis, amplissimâ certissimâque spe ac fiduciâ completi, ventura nunc tandem feliciter sibi à tam benigna luce ac radio desiderata diu dolorum solatia ac fomenta, tolerataque longæ atque acerba noctis haud immerita præmia. In isthac lætifica spe ac expectatione, effusis in gaudia Ordinibus Civitatis acerbis nihil nihilque supervenire tristius potest, quàm cum vident, ipsò Regii Regiminis Auspicio alnum hoc nitidumque, fidus objectis nubeculis & umbris obscurari repente & obrui, & tantum non sibi eripi velle. Quid enim aliud nobis dicendum, postquam publicis Nuntiis allatum, Jura, Privilegia, Beneficia, Possessiones, Indultaque Civitatis istius omnia tam antiqua Progenitorum nostrorum fide, virtute & sanguine parva, nobisque posteris suis fide & conscientia haud pejoribus hereditaria possessione per manus tradita, quàm quæ à recentioribus Regibus, tum verò novissimè benignè Serenissimi Antecessoris Sac. Reg. Majest. Vestrae indulgentiâ in proemium ad extremum servata fidelitatis Civitati collata, atque proinde fortunis omnibus ac ipso Nobis sanguine cariora sunt, S. R. M. Vestram

Vestram non illò hætenus à Serenissimis Regibus constanter observatò more & institutò datò desuper singulari Diplomate confirmare, sed tanquam dubia & suspecta aut Majestati etiam Regia derogatoria præviè, nescimus ad quod, pensculatius examen & censuram, aut quò sine, revocata velle. Quæ res uti exemplò nova, ita Juribus & Privilegiis Civitatis istius quàm maximè prejudiciosa, dici non potest, Serenissime Rex, quantum affligat crucietque, animos Ordinum Civitatis. Facile enim animadvertunt, conclamata brevi fore Jura sua, imò actum de Civitate universa, si, quæ fundamenta ejus & ornamenta sunt, Jura & Privilegia, solenni & æternâ Divorum Antecessorum formulâ tam sanctè firmata, subire censuras novæque, diquisitionis interpretationem aut restrictionem arbitrariam admittere cogantur. Cui tam tristi miserabilique jactura, quæ nulla major aut funestior evenire posset vel unquam similis accidit, Civitati isti à Communitate isthac avertenda deprecandæque supplicant Ordines Civitatis quàm maximis possunt precibus, demississimè S. R. M. Vestram orando, dignetur clementissimè benignam Jurium Civitatis istius, fide & constantiâ sua haud male de Republica merita, rationem habere, Juraque & Privilegia illius omnia & singula, tam prisca quàm recentia, quæque jam in genere solenni Coronationis Sacramento à S. R. M. Vestra comprobata sunt, exemplò & more Serenissimorum Decessorum Suorum, porro confirmare, rataque ac inviolata conservare, neque permittere, ut totò Spiritu ac devotione subiecta S. R. M. Vestrae fidelis Civitas preter communitatem privetur Juribus ac Libertatibus suis, illaque, quam concepit & constanter defixam habet in summa Benignitate S. R. M. Vestrae amplissima spe ac fiduciâ odio & invidia malevolorum ullâ ratione aut tempore deturbetur. Provocabit tam Illustris Benignitas S. R. M. Vestrae animos fidelissimorum subditorum Suorum ad flagrantiora fidei & devotionis obsequia, eosque tanta Gratiæ ac Beneficij nunquam finet esse immemores; Qui, quod superest, DEUM ardentibus votis convenimus, ut S. R. M. Vestram uberrimus indies bonis calitus cumulata velit. Dab. Gedani, die 2. Novem. br. Anno 1669.

Sacrae Regiæ Majestatis Vestrae

humillimi & fideles subditi,
Præ-Consules, Consules, Scabini, Centumviri,
totaque Communitas Civitatis Gedanensis.

B

Habue-

Habuerunt præinsertæ Supplicationis Literæ exoptatum hunc effectum, ut, accedente apud Serenissimum plurimorum Senatorum & Dignitariorum Regni interpositione factisque de invaliditate & injustitia objectorum sufficientissimis remonstrationibus, Sac. Reg. Maj. non solum Confirmationem Jurium Generalem, eodem, quò Divi Antecessores, verborum tenore, sed & inter cætera ejus quoque, quod tantis curis & moliminibus impugnabatur, videlicet à Divæ memoriæ Joanne Casimiro Rege ob benè merita & ex causa satis onerosa Civitati confirmati Juris Caduci Privilegii specialem clementissimè impertiretur, hocq; ipsò oblata contra Civitatem puncta cum reliquis nullo niti fundamento justissimè declararet. Quæ omnia ex sequentibus Confirmationum Regiarum Instrumentis luculentissimè patent.

I. Confirmatio Generalis Jurium & Privilegiorum Civitatis Gedanensis.

Michael, Dei Gratia REX Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czerniechoviaeque.

Cum Regum ac Principum laudes, quibus Virtutis memoria aeternitati consecratur, illustriores reddantur, quando fidelium Subditorum commoda, utilitates, honorem, ac dignitatem tuentur, eorumq; saluti & felicitati conservanda augendaq; consulunt. Proinde Nos Michael, DEI Gratia REX Poloniae, &c. &c. &c. Significamus presentibus Literis Nostris Universis ac singulis, quorum interest harum notitiam habituris; Quod cum in felici Coronatione Nostrâ omnium Incolarum Regni & Dominiorum Nostrarum Jura & Privilegia solemniter confirmaverimus, petieritque per Internuncios suos Civitas Nostra Gedanensis, ut speciali quoque Diplomate Jura atque Privilegia sua confirmaremus, & omnium libertatum immunitatumque sibi competentium firmitati auctoritate Nostrâ Regiâ prospiceremus, ipsumque juramentum à Nobis in Coronatione Nostrâ Regiâ præstitum ad Status Terrarum Nostrarum Prussiae, & sic ad eandem Civitatem Gedanensem, pertinere declararemus: Ideo Nos cognitam perfectamque habentes singularem præfata Civitatis fidei

constan-

constantiam, integritatem, sinceritatemq; & præclara bene merendi studia Prædecessoribus Nostris Regibus Polonia totiq; Reipublica tam bellorum motibus, quam quovis alio tempore, egregiè comprobata, volentesque omninò talem illius virtutem & merita gratia Nostrâ compensare, & quæ ad ornamentum & incrementum ejus spectare videntur, clementer promovere, omnia ac singula Civitatis Nostræ Gedanensis Jura, Privilegia, indulta, libertates, prærogativas, immunitates & receptas consuetudines Ecclesiasticas & Seculares, sub quibuscunque verborum tenoribus & modis per Serenissimos Prædecessores Nostris Reges, Principes, Duces, Magistros quocunq; tempore data, concessa, emanata, & datas, concessas, emanatas atque observatas, nominatim etiam Tractatum Portorii sive Conventionem cum Serenissimo olim Stephano Rege Portorii ratione initam, & quævis alia munimenta antiqua & recentia, donationes item, inscriptiones, cautiones reversales, & qualescunque alias literas seorsim vel cum aliis conjunctim obtentas, quorum & quarum tenores hic haberi volumus pro insertis, & de verbo ad verbum expressis, in omnibus suis punctis, capitulis, clausulis, articulis, conditionibus & contentis confirmanda, roboranda, stabilienda, ratificanda, & confirmandas, roborandas, stabiliendas, ratificandas duximus & decrevimus, prout vigore præsentium confirmamus, roboramus, stabilimus, ratificamus, & de certâ scientia nostra approbamus & renovamus, illasq; & illas perpetua, vera, indubia & inviolabilis firmitatis robor obtinere debere statuimus, & sub juramento Nostrò Regio in præfata felici Coronatione Nostra corporaliter præstito sanctè pollicemur. Quòd videlicet uti Terras Prussiae, sic etiam Civitatem Nostram Gedanensem ita comprehensam esse volumus & declaramus, ut omnia Terrarum Prussiae Civitatisque Gedanensis Privilegia & Jura facta cetera remaneant, omniaque eadem obligatione ac tam firmiter, quam aliis Statibus & Ordinibus Regni Poloniae, Nos servaturos recipimus. Promittentes, cuncta illa superius memorata præfata Civitati Nostræ Gedanensi quomodolibet servientia, quibuscunq; dicantur seu appellentur nominibus, nullatenus infringere & labefactare aut imminuere, quin potiùs constanter, illas, & inconcusse tenere & observare, teneriq; & observari facere temporibus perpetuò duraturis. Et si qui defectus intervenerint, quò minus quicquam eo-

B 2

rum

rum hactenus impletum fuerit, in toto vel in parte, vel si quid intermissum sit, id in posterum redintegrare, emendare, & realiter ac cum effectu adimplere, ita ut omnia incommoda, abusus, & difficultates, quae contra praedicta Jura ac Privilegia quoquo modo irrepserunt, illis nec praedjudicare, nec ulla ratione obesse debeant, nec contrariis Rescriptis aut Concessionibus quancumq; impetratis vel impetrandis iisdem directe vel indirecte derogari possit, quae quasve pro injustis vel illegitimis ac nullis semper haberi, neq; vim ullam vel validitatem eis attribui volumus, & confirmationis hujus auctoritate definimus. In quorum omnium fidem praesentes manu nostrâ subscriptas Sigillo Regni communiri jussimus. Datum Cracoviae in Comitibus Regni Generalibus, felicitis Coronationis Nostrae die IX. Novembr. Anno Domini MDCLXIX. Regni Nostrî 1.

2. Confirmatio Privilegii Juris Caduci Civitati Gedanensi servientis.

Michael, DEI Gratia REX Poloniae, Magnus DUX Lithuaniae, Russiae, Prussiae &c. &c. &c.

Significamus praesentibus Literis Nostris, quorum interest Universis & singulis. Productas esse coram Nobis Literas pergamenaeas, manu Serenissimi Joannis Casimiri, Regis Poloniae, Antecessoris Nostrî, subscriptas, & Sigillo Majoris Cancellariae Regni in cera rubra expresso, in pixide verò laminea appensa contentò, obsignatas, continentes in se Privilegium Juris Caduci Civitati Nostrae Gedanensi benignè collatum, sanas, salvas, illesas omniq; suspicionis notâ carentes, supplicatumque Nobis esse humillimè per complures Senatores, Dignitarios & Consiliarios Nostròs ad praesentem Convantum Regni Generalem congregatos nomine & pro parte Nobilis Magistratus Gedanensis, quatenus hoc idem Privilegium approbare & confirmare dignaremur, quarum literarum tenor sequitur, estque talis: Johannes Casimirus, Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviae, nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorumq; hereditarius Rex. Significamus praesentibus Literis Nostris quorum interest Uni-

Uni-

Universis & singulis. Regij culminis decus in eo consistit, ut subditi fideles & boni Reipublica Cives non tantum praesidium ac securitatem in suprema Majestatis tutela, verum etiam in benignitate ac Gratia rerum afflictarum solatia inveniant, maximè autem ut illi, qui notabilibus obsequiis ac eminentiori aliqua virtute praecclare sunt meriti, praeiis insignioribus vicissim condecorentur, quò & alij ad aequè bene merendum excitari possint. Quandoquidem ergo Civitas Nostrum Gedanensis non solum retroactis temporibus intemerata constantia ac fidelissima subjectionis Serenissimis Praedecessoribus Nostris Nobisq; ipsis perpetuò praestita multis egregiisq; documentis inclaruit, verum etiam in hoc bello temporibus Nostris Regni ac Ditionum Nostrarum difficillimis ac penè deploratis spes hostium circa solam illam Civitatem, haerentes verà solidaq; virtute perfregit, & ut extaret toto Orbe exemplum pietatis, fidei, ac fortitudinis inviolabilis, atque inconcussae, fortunae suas omnes publicas & privatas retundendis hostilibus insultibus & divertendis conatibus fortiter alacriterq; impendit, inq; tam honesto & glorioso proposito adhuc firma & immota persistit: Ideo Nos ad curam Nostram & sollicitudinem Regiam merito pertinere judicamus, quò & afflictiones praesatae Civitatis omni refoveantur solatio, & virtutis imperterrita merita exquisitis remunerationibus cohonestentur. Quia autem majora Regia illius recognitionis testimonia ad feliciora, quae propediem speramus tempora necessariò nunc sunt reservanda, ut nihilominus praesata fidelissima Civitas nostra de clementissima & benigna Nostra propensione aliquò documentò possit esse certa, Ideò Bona Caduca in eadem Civitate legitime incidentia & provenientia, quod jam olim aliis quibusdam intra Regnum Nostrum Civitatibus pro restituendis muris fuit indultum, Nobilibus ejusdem Civitatis Praeconsultibus ac Consulibus non in Administrationem duntaxat, sed & in fruitionem absolutam ac plenariam veramque proprietatem, quae usui totius Communitatis serviat, concedenda atque assignanda censuimus, prout vigore praesentis Privilegij Nostrî concedimus atque assignamus, eamque Administrationem atq; fruitionem, quae secundum Serenissimi olim Regis Vladislai IV. Emis Nostrî desideratissimi atq; Nostra Rescripta ad extenuationem certarum summarum hactenus fuit temporaria, iisdem Prae-Consultibus ac Consulibus perpetuam atque aeternam facimus, quodq;

B 3

in

in tali administratione atq; fruitione Bonorum Caducorum neq; à Fisco Noſtro, neque à quovis alio, ulla ratione aut modo turbari vel inquietari debeant, in verbo Regio & tam pro Nobis, quàm pro Sereniffimis Successoribus Noſtris, promittimus & ſpondemus; Salvâ tamen illa ſummâ qua Generoſo Petro Minocki ejusve hæredibus uſq; huc ex iisdem bonis Caducis juxta Noſtrum Reſcriptum eidem Generoſo Minockj benignè conſeſſum reſtare poterit, quam præſati PraConſules & Conſules ad debitas Quietationes ſucceſſivè extradere tenebuntur. Præterea Nobis & Successoribus Noſtris reſervamus bona eorum, qui de crimine læſæ Majæſtatis & perduellionis adverſus Nos vel Sereniffimos Succellores Noſtros Regnumq; Polonia commiſſo verè ac legitime fuerint convicti, vel ſi qua alia ſumma Juri Caduco ex cauſa Sterilitatis obnoxia ſummam quinquaginta millium ſtorenorum excedunt, ea diſpoſitioni Noſtra Succelloremq; Noſtrorum ſubſeſſe debebunt. Illud ad extremum Privilegio hocce Noſtro cautum eſſe volumus, ut Jura Caduca ex cauſa ſterilitatis non niſi poſt eos Civitati Noſtræ Gedanenſi competant, qui legitimis ſucceſſoribus ad octavum uſque gradum (computando juxta arborem civilem) carebunt, & ſi quis circa Caduci exactionem ſe gravatum ſenſerit, ei liborum ſit coram Judio Ordinario Civili Gedanenſi, prout hætenus fuit obſervatum, jure experiri, ſalvis ad officium Conſulare, & porro ad Nos & Judio noſtra Regia, appellationibus. In cujus rei fidem præſentes manu Noſtra ſubſcriptas Sigillo Regni communiri juſſimus. Datum Gedani, die XXX. Menſis Aprilis, Anno Domini M DC LX. Regnorum Noſtrorum Polonia XII. Svecia verò XIII. Anno. Joannes Caſimirus Rex. Locus Sigilli Majoris Regni ad pergamenum penſilis. Stephanus Hankievitz, Secretarius Regia Majæſtatis mppa. Nos itaq; Michael Rex interceſſioni Conſiliariorum Noſtrorum & dicti Magiſtratus Gedanenſis humillima ſupplicationi benignè annuentes, eadem literas Privilegij præſati Regij in omnibus ac ſingulis ejus punctis & articulis authoritate Noſtra Regia approbandas & confirmandas eſſe cenſuimus, prout præſentes in toto ac per omnia approbamus, confirmamus, ratificamus, innovamus, roboramus & ratibabemus. Declarantes eadem vim & robur debita firmitatis obtinere debere. In cujus rei fidem præſentes manu Noſtra ſubſcriptas Sigillo Regni communiri juſſimus.

Datum

Datum Cracovia in Comitibus Generalibus felicis Coronationis Noſtræ die IX. Menſis Novembris Anno Domini M DC LXIX. Regni Noſtri primo Anno. Michael Rex. Locus Sigilli penſilis majoris Regni. Hieronymus Pinocci, Regia Majæſtatis Secretarius mppa.

Quoniam verò præmemoratum Privilegium Caſimirianum ad Privilegium Sereniffimi Regis Vladislai IV. ſuper temporaria administratione atque fruitione bonorum Caducorum Civitati datum ſeſe refert, expedit illud cum altero Ejusdem Sereniffimi Regis ratione temporis & perſonatum, quando Jus Caduci locum habere debeat, Declaratorio inferere, ut conſtet Utrumque Sereniffimum Regem ob benè merita Civitatis, & ſummas notabiles perſolutas, ex cauſis Utilitatis publicæ promovendæ, non novum Jus conſtituiſſe, ſed antiquum reduxiſſe, & quæ aliis etiam in Polonia Civitatibus ad ſublevandas neceſſitates, e. gr. muros reſtituendos &c. conſeſſa fuerant fideliffimæ Civitati ſuæ Gedanenſi ad uſus totius Univerſitatis, pro ea quâ pollebant Regia Potèſtate, ſiquidem Reges Polonia Jus Caducorum, quod in Pruffia habebant, nunquam à ſe abdicarunt & ad Rempublicam tranſtulerunt, proindeque de eodem jure, quod etiam nullibi inter Regalia majora inalienabilia relatatum eſt, liberè abſque ullo Reipublicæ conſenſu diſponere valuerunt, optimo jure confirmaffe. Sic autem præſata Privilegia ſonant:

3. Declaratio Sereniffimi Regis Vladislai IV. quòd Externi ſint capaces hæreditatum in Urbe Gedanenſi tam ex teſtamento quàm ab inteſtato, & quòd hæreditates poſt defunctum relicte non ſubjaceant Juri Caduci antè expirationem anni & diei.

Vladislaus IV. DEI Gratia REX Polonia, Magnus Dux Lithuania, Ruſſiæ, Pruffiæ, Maſovia, Samogitiæ, Livonia, Smolenciæ, Severiæ, Czerniechoviæque, nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Hæreditarius REX.

Significamus præſentibus Literis Noſtris, quorum intereſt Univerſis & ſingulis. Quia humillimè apud Nos conqueſtus fuit Speſtabilis Vincentius Fabricius, Syndicus Civitatis Noſtræ Gedanenſis,

sis, nomine Magistratus ejusdem de eo, quòd cum ab immemoriali tempore in hunc usque diem inviolabiliter Gedani observatum fuisset, quotiescunque vel civis vel extraneus, cujuscunque ille Nationis esset, Gedani moreretur, bona ejus ad Fiscum Nostrum Regium & ad dispositionem Nostram jure caduco non devolventur, nisi intra annum & diem certè constitisset, ea bona jure Successionis naturalis nemini deberi, atque ita quivis exteri succedendi in bona proximorum suorum cognatorum Gedani mortuorum sive ex testamento sive ab intestato indubitatum jus habuissent, dummodo intra tempus à Legibus definitum proximitatem suam legitime & sufficienter probassent; Quòd nihilominus reperti sint, qui sub pretextu donationis vel Privilegii à Nobis concessi bona exterorum Gedani defunctorum non expectatò legitimi temporis decursu cumq; heredes extarent, ad quos ea bona jure Successionis naturalis pertinerent, sine more & exemplo affectare, sibi vindicare, & tam veros & legitimos heredes, quàm ipsum Magistratum Gedanensem, jura Civitatis ipsius pro Officij sui debito tuentem, variis modis infestare, litibusq; ac Processibus molestis & prejudiciosi fatigare ausi fuerunt. Cum præterea à præcipuis quibusdam Consiliariis Nostris relatum Nobis esset, & à præfato Syndico humillimè deductum, supra dictum exterorum invicem intra ipsos succedendi jus & juris caduci restrictionem jam antè Incorporationem cum Regno Polonia, vigore Fœderis Hanseatici & Pactorum cum Regibus, Principibus, & Rebuspublicis Exteris reciprocorum, pro bono publico commerciorum & navigationum introductam, post Incorporationem à Serenissimis Polonia Regibus, imprimis à Sigismundo I. Anno millesimo quingentesimo vigesimo sexto, die S. Mariae Magdalena, & à Rege Stephano Anno millesimo, quingentesimo octuagesimo quinto per Privilegia expressa confirmatam, rebus judicatis & Decretis Regiis roboratam, usu & praxi temporis immemorialis stabilitam, & à Nobis ipsis per Responsum Nostrum Regium Anno millesimo, sexcentesimo quadagesimo primo abunde & clementer declaratam fuisse. Cum denique iidem illi Consiliarij Nostrj demonstrassent, juris illius mutationem aut labefactionem non tantum Civibus & Incolis Gedanensibus omnem, quam nunc habent, in exteris locis hereditates capiendi facultatem planè ablatam, eorundemq;

rundemque merces ac naves periculis Retorsionum & Repressaliarum ab iis, qui se à legitimis successioneibus arceri agrè passuri sunt, impetrandarum exposituram, sed & Commercij illius Civitatis omnimodam perniciem & ruinam allaturam, non sine ingenti damno & detrimento tam Proventuum ex Portorio Gedanensi Nostrorum Regionum, quàm plerorumq; Regni Nostrj incolarum; Atque idèd & propter præmissa omnia nomine præfati Magistratus, ut Declaratione Nostrâ Regiâ ipsis clementer subvenire dignaremur, humillimè Nobis supplicatum fuisset: Nos ad intercessionem Eorundem Consiliariorum Nostrorum, benignam habentes rationem tam Jurium & Privilegiorum Civitatis Nostræ Gedanensis, quàm incolumitatis Commerciorum Regnicolarum Civiumq; Incolarum Gedanensium, omniaq; præjudicia, damna, & pericula tempestivè avertenda & declinanda, inhaerendo supra allegatis & deductis fundamentis, juribus & privilegijs, imprimis Responso Nostrò de Anno millesimo, sexcentesimo, quadagesimo primo, eam fuisse semper & esse mentem Nostram Regiam declaramus, ut quoties de bonis jure Caduco ad Fiscum Nostrum Regium devolvendis ageretur imposturum, id omninò per Fiscalem, Donatariosve Nostròs, exactè observari vellemus, ut non nisi post expirationem temporis à Legibus præfiniti ea vindicare jureq; contra nullò jure possessores & occupatores agere præsumant, utq; semper circa expirationem temporis circumscripti inquisitio exacta & accurata instituat & expediatur, diligenterq; indagetur, utrum eadem bona jure Successionis Naturalis alicui debeantur. Quodsi nulli neque ex testamento neque ab intestato extiterint, bonaq; ea ad Fiscum modò, quò supra, devoluta esse apparuerit, tum demum Fiscali sive Donatariis Nostris actiones suas promoveri, de eisq; jure agere licitum erit. In casu autem existentium heredum, sive illi tempore mortis ejus, de cujus bonis ageretur, in Civitate fuerint, sive post mortem aliundè, dummodò intra tempus legitimum, advenerint, ab omni actione, præensione, aut prosecutione caducaria abstinebunt. Quò autem ea Civitatis Nostræ Gedanensis in jure suo liquidissimo conservatio eò magis extra omnem dubitationem ponatur, utque præfatus Magistratus eò plenius & uberius beneficio benigna hujus declarationis Nostræ gaudere ac frui possit, volumus & decernimus, ut omnia & singula, quacunq; quovis modo

hactenus in contrarium à quoquam affectata, tentata, impetrata, ob-
 venta & decisa fuerunt, in perpetuum pro irritis, cassatis, & annibi-
 latis habeantur, neq; adversus præfatum Magistratum ullò unquam
 tempore in præjudicium ipsorum allegari, aut ipsis aliò quovis modò
 obesse aut nocere possint aut debeant, prout ea Authoritate Nostra Re-
 gia, tanquàm irrita, cassamus & annihilamus. Omnibus prætereà in
 futurum præjudiciis & affectationibus obviantes, eam quoq; mentem
 & sententiam Nostram esse declaramus, ut nulla in contrarium impe-
 tranda Mandata aut Citationes emanandas aut ponendas attendere
 præfatus Magistratus obligatus sit, sed ea & eas pro nulliter impetra-
 tis, emanatis, & postis habens, defensionis jurium suorum tuò invi-
 gilet, & à quibuscvis quorumvis impetitionibus & molestationibus sub
 tutela & protectione Nostra Regia immunis, liber, ac securus omni tem-
 pore existat. In cujus rei fidem presentes manu Nostra subscriptas
 Sigillo Regni communiri iussimus. Datum Varavia die XXVI. Men-
 sis Januarij Anno M DC XLVII. Regnorum Nostrorum Poloniae XIX.
 Specie vero XV. Anno

4. Privilegium Serenissimi Regis Vladislai IV. super Ad-
 ministratione Caducorum.

Vladislaus IV. DEI Gratia REX Poloniae, Magnus DUX
 Lithuaniae &c. &c. &c.

Significamus presentibus Literis Nostris, quorum interest Univer-
 sis & singulis. Quia ad Clementem requisitionem Nostram Spe-
 etabiles & Famati Prae-Consules & Consules Civitatis Nostrae Gedanensis
 Summam triginta millium florenorum Polonicorum in usus nostros pro-
 prios & maxime necessarios Nobis mutuo dederunt, in eorum laudabilem to-
 ritiesq; probatam Nobis inserviendi promptitudinem declararunt: Nos tam
 propense devotionis clementem rationem habentes, præfatiq; Magistratus
 Civitatis Nostrae Gedanensis indemnitati benignè consulentes, vigore ha-
 rum Literarum & in Verbo Regio promittimus, quòd præfatum summam
 triginta millium florenorum Polonicorum intra annum à data præ-
 sentium computandum supra dicto Magistratui plenè & sufficienter
 reddemus & persolvemus, reddendamq; & persolvendam curabimus.
 Quodsi

Quodsi talis solutio intra præfatum tempus à Nobis aliquò casu non
 fiat, volumus ac pro Nobis & Successoribus Nostris concedimus, ut
 supradictus Magistratus supra memoratam summam ex bonis Caducis
 in Civitate Nostra Gedanensi ad Fiscum & dispositionem Nostram Re-
 giam justis legitimisq; de causis, secundum ejusdem Civitatis jura &
 nuperi Nostrae Rescripti normam, devolvendis, per media usitata & de
 jure recepta redigat, & hoc pacto plenaria & reali solutione potiatur.
 Quam voluntatem & concessionem Nostram Regiam ita declaramus,
 ut antè omnia Aulico Nostro Generoso Petro Minocci vel ejus Cessio-
 nario de Summa triginta sex millium florenorum Polonicorum juxta
 Privilegium & Mandatum Nostrum Regium ad præfatum Magistra-
 tum desuper emanatum ex iisdem bonis Caducis plenè satisfiat. Post
 quam satisfactionem demum præfatus Magistratus liberam vindictio-
 nem omnium Caducorum legitime incidentium, usq; dum Summa su-
 pramemorata Nobis mutuo data totaliter persoluta fuerit, sine ullo
 aut Nostro aut cujuscumq; impedimento habiturus est. Quae vindica-
 tio ut eò liberius & efficacius procedat, volumus ac decernimus, ut
 tantisper, donec tam summa triginta sex millium florenorum pro præ-
 fato Petro Minocci, quam triginta millium à Magistratu Gedanensi
 nunc mutuo datorum, plenè & sufficienter persoluta fuerit, omnis Ad-
 ministratio bonorum Caducorum in Civitate Nostra Gedanensi Magi-
 stratui ejusdem Civitatis liberè & totaliter relinquatur, in eorum pri-
 stinum bona Caduca in illa Civitate administrandi modum reducend-
 um esse censuimus. Et quoniam de præfati Magistratus integritate
 & religiosissimo vinculo Nobis adstricta fide plenè certi sumus, ideò
 eam administrationem ipsi absolute & sine circumscriptione ullà conce-
 dimus & permittimus, eodem jure, quò illam Fiscoles Nostrae hacten-
 us habuerunt. Quae administratio nihilominus non ulterius extendi
 poterit, quam quatenus summa supra memorata persoluta nondum
 fuerint. Intra quod tempus Fiscolem Nostrum Ejusdemq; substitutum
 ab omni administratione Caducaria in Civitate Nostra Gedanensi ab-
 sinere volumus, & quatenus tali administrationi nec interveniant,
 nec sese ullà ratione immisceant, de certa plenaq; scientia Nostra ju-
 bemus. Quam primum de summis supra memoratis totalis satisfactio
 consecuta fuerit, tunc demum ad ulteriorem dispositionem Nostram &
 C 2 Suc-

Successorum Nostrorum pertinebit, quid de administratione illa in futurum fieri velimus. Super quibus omnibus præfens Rescriptum Regium Nostrum præfato Magistratui Gedanensi benignè & de certa scientia concessimus & expediri iussimus, cui repugnare aut obstare nolumus quæcumq; in posterum in contrarium impetranda Mandata vel Privilegia huic Rescripto Nostrò per clausulas generales vel speciales quovis modo derogantia, sed ea omnia & singula tanquam nulliter & illegitimè obtenta hisce cassamus & annihilamus, præfatumq; Magistratum Rescriptò hòc Nostrò Regiò plenariè frui, & à quibusvis quorumvis impetitionibus & molestationibus per omnia liberum & immunem esse volumus & jubemus. Quod in notitiam omnium & singulorum, quorum interest, imprimis Fiscalis Nostrì in Civitate Gedanensi ejusq; Substituti, deducendum esse mandamus. In cujus rei fidem præfentes manu Nostra subscriptas Sigillo Regni communiri iussimus. Datum Varsavia die II. Mensis Aprilis, Anno Domini M DC XLVII. Regnorum Nostrorum Poloniae XIV. Specie verò XV. Anno.

III.

Ad pag. 248. seq. Sermo Excellentissimi & Reverendissimi Domini Andreæ Olzowski, Episcopi Culmensis, pro-Cancellarii Poloniae, ad Gedanenses.

Quæ Sermonem hunc nomine Magistratus cæterorumque Ordinum & Universæ Communitatis Gedanensis ante præstitum Homagii juramentum insecuta, & ore Syndici tunc Civitatis, Nobilis Bartholomæi Francke, eadem die 9. Julii prolata sit Responsio, ipse tenor docebit

Serenissimi & Potentissimi Principis & Domini, Domini MICHAELIS DEI GRATIA REGIS Poloniae, Magni Ducis Lithuanie, Russie, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyoviae, Volhyniae, Podolie, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czerniechoviæq;, Domini Nostrì Clementissimi.

Illa-

Illustrissime, Reverendissime ac Excellentissime Domine
COMMISSARIE, Domine Gratosissime,

Attentis, ut par est, animis ea quæ nomine Sacrae Regiæ Majestatis, Domini Nostrì Clementissimi, Illustrissima ac Reverendissima Excellentia Vestra Senatui Populoque hujus Civitatis, verbis Benignitatem & Gratiâ Regiam spirantibus, fusiùs gratiosissimè exponere est dignata, Senatus & reliqui Civitatis Ordines exceperunt. Atque uti luculenta Regiæ clementiæ argumenta perspexerunt, ita humillimarum suarum partium esse ducunt, submissâ & gratiosâ veneratione eadem amplecti & exoculari. Imprimis autem Sacrae Regiæ Majestati prosperam corporis valetudinem, perennem Sceptri felicitatem, secundos Confiliorum exulceratis hisce temporibus successus, & gloriosos eosq; perpetuos de hostibus triumphos devotissimè comprecantur. Cùm verò tam ex Literis Sacrae Regiæ Majestatis benignissimis, quam ex propositione per Illustrissimam ac Reverendissimam Excellentiam Vestram in præfenti gratiosissimè facta Senatui Ordinibusq; constet, Sacram Regiam Majestatem Serenissimorum Suorum Antecessorum Poloniae Regum exemplò debitum fidelitatis Sacramentum secundùm receptam hæcenus consuetudinem per Illustrissimam ac Reverendissimam Excellentiam Vestram, cui hanc provinciam clementissimè dedit, ab hac Civitate exigere, vestiglis Majorum, qui ab ipsis Incorporationis incunabulis illibatum servarunt fidei & obsequii decus, insistentes nihil quicquam circa capescenda alacriùs Sacrae Regiæ Majestatis iussa in se desiderari patientur, moti præsertim benignissimo Sacrae Regiæ Majestatis erga hanc Civitatem affectu. Illuxerunt scilicet Benignitatis & Clementiæ Regiæ radii, cùm in Generalibus felicis Inaugurationis Comitibus Sacra Regia Majestas Civitatis hujus Jura, Privilegia, Immunitates, Consuetudines, Concessionones, Libertatesque tam in Ecclesiasticis quàm Politicis causis ac negotiis solenni Confirmationis Diplomate facta, recta, & inviolabilia esse iussit, cùm fortunarum Civitatis incrementa benignissimè se promoturam, & quæ vel inclementia fati, vel injuriâ hominum, hanc Civitatem

C 3

pre-

„ premunt & affligunt præjudicia & gravamina sublaturam esse cle-
 „ mentissimè declararet. Insinuavit omnium animis clementissima
 „ hæc Clementissimi Regis declaratio indubiam spem melioris for-
 „ tunæ & felicitatis, sed solidæ felicitati plura adhuc obstant, inter
 „ quæ non est postremum, quòd cum vigore Pactorum, Pacis præ-
 „ fertim perpetuæ, Generalium item Terrarum Jurium, & specia-
 „ lium hujus Civitatis Privilegiorum, mercatoribus nostris immuni-
 „ tas à teloneis (antiquò illò unicè exceptò) competat, Cives ta-
 „ men nostri, qui in Regno & adjacentibus exterisque Provinciis
 „ & Regionibus commercia exercent, novo vestigalium & exactio-
 „ num onere præter meritum graventur. Auget hanc calamita-
 „ tem vicinum & quotidianum Civium nostrorum conspectui ex-
 „ positum, eòque gravius, malum, quòd, licet fundamentalibus
 „ hujus Civitatis juribus, communibus item Privilegiis, sanctissime
 „ sit cautum, ne inrra quintum ab Urbe lapidum cuiquam arcis
 „ aut oppidi condendi facultas, neque ulli in Arcibus, Oppidis,
 „ ac Castellis negotiationes, commercia, & opificia exercendi jus
 „ esset, iis planè non attentis, Schotlandiæ & vicini pagi, vulgò
 „ Stoltzenberg dicti, incolæ commerciorum, opificiorum, taberna-
 „ rumque, in quibus omnis generis merces publicè venum expo-
 „ nuntur, libertatem de factò sibi arrogent & exercent, eòque
 „ ipso cives Nostros maximò damnò afficiant. Quod non potest
 „ non esse quàm luctuosissimum, cum nescio quæ hominum col-
 „ luvies civibus optimè de Republica & Patria meritis pacis tem-
 „ pore panem præripiat, si quæ autem ingruerent adversitates,
 „ quæ vitam, sanguinem, & facultates boni publici causà impen-
 „ dere jubeant, sese periculis & oneribus, rerum & fortunarum
 „ suarum sedem tempestivè aliò transferendo, subducat. Plura
 „ sunt quæ hanc Civitatem affligunt, sed & consultò, ne patien-
 „ tiam Illustrissimæ ac Reverendissimæ Excellentie Vestræ fatige-
 „ mus, in aliud tempus rejicimus, unicum tantum strictim expossi-
 „ turi desiderium, quòd communem Civitatis salutem maximè affi-
 „ cit. Cùm exhaustæ Civitatis facultates exsolvendis pecuniarum
 „ summis, quas fide publicà mutuo acceptas in bellum Svecium
 totius

totius Reipublicæ bono impendit, non sufficiant, gravi æris alieni
 & usurarum onere premitur Civitas. Cui sublevando non est
 præsentius remedium, quàm ut Serenissima Respublica expensas
 in belli illius necessitates à Civitate erogatas juxta Regiæ Assecu-
 rationis & Constitutionum nonnullarum Regni tenorem prope-
 diem refundat. Hæc hoc temporis in sinum Illustrissimæ ac Re-
 verendissimæ Excellentie Vestræ effundere Senatus & reliqui Or-
 dines voluerunt, perobservanter rogantes, dignetur Illustrissima
 ac Reverendissima Excellentia Vestra æquissimam Civitatis habere
 rationem, & gratiosissime promovere, ut quæ in detrimentum
 & jacturam Civitatis vergunt benignissimè tollat, quæ autem vin-
 dicando antiquæ dignitatis splendori serviunt asserat Summa Sa-
 cræ Regiæ Majestatis Clementia & Benignitas. Certè hæc co-
 gnata Cœlitibus Virtus Majores nostros excusò Crucigerorum
 jugò ad inclytum Poloniæ Regnum, salvâ lege & juris sui liber-
 tate, accedere fecit atque indissolubili nexu Serenissimis Poloniæ
 Regibus adeò devinxit, ut, quæcunq; tandem fuerit fortunæ
 facies, à fide & obsequio nullò damnò, nullò periculò deterriti,
 nullà vi adacti, nullà spe, nullis præmiis, utut interdum solici-
 tati, unquam fuerint abducti. Nec degeneravit à Majorum pie-
 tate & fidei integritate æmula Posteritas, quin & ipsa in illo rerum
 & temporum articulo, quò extrema timebantur, fidem & constan-
 tiam suam Serenissimo Regi & Inclytæ Reipublicæ probavit. Ejus
 propositi tenaces confluerunt ad Sacræ Regiæ Majestatis nutum
 & voluntatem omnes Civitatis Ordines, atque uti eos spes fovet
 certissima, Regiâ Pietate, Clementiâ, & Justitiâ Jura & Privilegia
 sua conservatum iri: ita fidem & obsequium suum Sacræ Regiæ
 Majestati, Domino suo Clementissimo, solenni jurisjurandi reli-
 gione ex consveta formula obstringere sunt parati.

IV.

Ad Epistol. 27. pag 405. circa fin. verb. Provincia Pruthena
 Deputatos tantum ad Sacram Regiam Majestatem cum
 singulari Instructione ablegavit, qui Comitata Regni,
 & veteris usum Reipublicæ peterent.

Quæ

Quæ Celsissimus Author Epistolæ huic annectere voluit, interq; hæc quæ habentur pag. 421. in fine: *Invitant Ducatus Lithuaniæ & Prussie ad Confederationem, & in Civitates Prussie & Lithuaniæ statuunt Legem, ut in spatio sex septimanarum juramentum deponant, non expectatō Generali Congressu — id est contra jus, quod de nobis agatur sine nobis; & paulò post pag. 422. Contra jus est quod quicumq; Congressum hunc rumpere voluerit pro hoste Patriæ sit habendus, nec ejus protestatio sit valitum. Ergò jam libera vox est sublata, imò nec circumscriptio nuda sine Ducatibus Lithuaniæ & Prussie — valet. Item pag. 426. Non est alius reparandarum exorbitantiarum modus præter Comitia. Reparari enim quod exorbitatum est nequit nisi per Leges, quæ statui non possunt nisi per Comitia, aliàs in nova Reipublicæ forma non valerent, quæ ipsa reparari aut potiùs ad oblivionem usq; tolli debet. Reparari enim in nova forma & eversò statu Reipublicæ, esset approbare ipsum eversum statum, quod est illicitum, tum quæ ex Declaratione Ducis Exercituum pag. 435. adducuntur, in verb. Quia pertinet ad securitatem publicam & privatam ut integra Respublica consulat de fatiis suis, petimus ideo, ut hæc Comitia sine Prussie Provincia, quæ non postrema pars est Reipublicæ, non concludantur, & quæ denique in Epistola subsequente 28. pag. 453. ex Literis Pacificationis internæ allegantur: Quando jam avita Civium confidentia & domestica Concordia Orbem Polonum revisit, & angustia temporis nova Comitia Ordinibus Regni indici concedit, mediante consensu omnium Ordinum præfens Magnum Consilium in Comitia transformavimus, formam Reipublicæ ad antiquum statum reducendo, ut quemadmodum Regni Comitia ita Palatinatum Conventus, atrium libertatis, sentiendi libertatem, jus vetandi — omniumq; subfelliorum Ordines ad solitum usum & naturam reducimus; Hæc omnia manifestè evincunt, optimo jure egisse Terrarum Prussie Ordines, neque successu caruisse suscepta pro defensione jurium certamina, imprimis ut pupilla libertatis, De Nobis aut in Nos nihil sine Nobis, salva & illæsa maneret, & ne sublatis Comitiiis ocellus & fundamentum libertatis subverteretur. Clariorem adductis fœnerabunt lucem, proderuntq; ad ferendum de subsecutorum temporum eventibus justum & innocens arbitrium, quæ ex Instrumentis publicis & authenticis deprompta sequuntur,*

- I. Ex Instructione à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussie ad Sacram Regiam Majestatem Legatis suis Mariæburgi ex Conventu Generali d. 15. Sept. Anno Domini 1672. data.

Id potissimum curæ suæ commissum habebunt Illustrissimi, Excellentissimi, illustres, Magnifici & Generosi, Nobilis & Spectabilis Domini Legati Nostri, ut suscepto Varlaviam quamprimum itinere illic die ultima mensis Decembris præsentem esse possint, ac impetratâ apud Sac. Reg. Majestatem, Dominum nostrum Clementissimum, privatim audientiâ, nomine nostro, hoc est, Statuum & Ordinum Terrarum Prussie Sacram Regiam Majestatem de constanti Nostra subjectione, fide, & obsequiis, venerationis cultu, curaque tuitionis jurium Majestatis Ejusdem, certam securamque reddant, ac gratias humillimas agant, quod Libertatum ac Jurium memor illa labefactari non permittat, sed antiquum domi consultandi morem factum tectumque conservare Nobis clementissimè dignata sit, humillimè supplicantes, ut in futurum quoque pari Clementia & Benignitate Regia has Terras circumplectatur & foveat.

Ac quoniam præsentibus internis motibus, qui summopere Rempublicam afficiunt & enervant, salutarius remedium, quam quod antiquis moribus & legibus introductum est, à Comitiiis nempe omnium Reipublicæ Ordinum universalibus, reperiri nequit, ejusque defectus intuitu, quæ forma ab ipsa accessione ad Regnum observata fuit, in præsentem Conventu ad materias à Sacra Regia Majestate nobis propositas deliberationes instituere nequivimus, humillimis obsecrationibus & studiis Sacram Regiam Majestatem Domini Legati Nostri rogabunt, ut Comitia Ordinibus Regni indicere, ac negotia eadem summam Reipublicæ concernentia illic ad Universos Ejusdem Ordines referre clementissimè dignetur. In hac enim Symmetria Consiliorum Rempublicam tot seculis florentem ad præsentia derivatam tempora posteris quoque relinqui fas est. In hoc Sacratio consultationum publicarum & condendarum Legum sic constituto, ut securitati re-

„ Cæ rationis & liberi sensus metus armorum non obstrepat, Ipsius
 „ Sac. Reg. Majestatis, Domini Nostri Clementissimi, debita vene-
 „ ratio & cultus stabiliri, cives invicem civiliter agere & componi
 „ ac cuivis ut ad præscriptum Legum officium suum exequatur le-
 „ ges dari possunt; in Eodem quoque Rempublicam ad antiquam
 „ normam reduci sibiq̄ restitui integrum erit, quin & Nos ex
 „ debito officiorum & subjectionis nostræ omnia pro tuitione ju-
 „ rium Majestatis Dignitatisque Supremæ Regiæ Majestatis Domini
 „ Nostri Clementissimi atque ex commodis Reipublicæ secundum
 „ Jurium Nostrorum prærogativam per Dominos Nuncios nostros
 „ agere & consaltare non negligemus. Cùm ergo id non tantum
 „ Nos, sed plurimi in Republica Cives, aveant & flagitent, nec
 „ temporis momenta & rationes obsint, quin maturè optimi operis
 „ institutum perficiatur, necessitatibusq̄ Reipublicæ commodè
 „ subveniri possit, rem justam, in fundamento Legum positam,
 „ multorum votis exoptatam & effectu salutarem Sacram Regiam
 „ Majestatem minimè denegaturam esse confidimus

2. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuncio, Per Illustri
 & Admodum Reverendo Domino Alberto Dzialinski,
 Canonico Varmiensi Sacræ Regiæ Majestatis Secreta-
 rio, à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiæ Mariæ-
 burgi in Conventu Generali d. 15. Mensis Decembr.
 Anno Domini 1672. dato.

„ **M**axima submissione & humillimo animorum cultu Status &
 „ Ordines paternam Sac. Reg. Majestatis, Domini sui Cle-
 „ mentissimi curam & sollicitudinem applectuntur, Quæ hisce ar-
 „ duis quàm maximè temporibus & conturbato Fatorum inclemen-
 „ tiâ Reipublicæ statu Libertatum & Jurium Pruthenorum memor,
 „ collidi illa ex Regia Sua Prudentia & Benignitate clementissima
 „ haud quaquam permittens, antiquum & ab ipso ad Rempublicam
 „ accessu usitatum in his Terris consultandi modum illibatam iis-
 „ dem conservare ac Conventum præsentem indicere clementissime
 „ dignata est. Humillimis sane precibus & studiis Sacram Regiam
 „ Majestatem, Dominum suum Clementissimum Status & Ordines
 obse-

obsecrant, ut & porro supremum & unice sibi à Deo in Terras
 Prussiæ conceditum tenens Regimen Jura eadem Pruthenorum
 protegere, tueri, & manutenere Regiâ Suâ Authoritate clemen-
 tissime dignetur. Et quod ad materiam à Sacra Regia Majestate
 in Conventu præsentem propositam attinet, Status & Ordines sum-
 mam esse agnoscut necessitatem, ut perspicaci & solido confi-
 lio tot angustiis pressæ Reipublicæ maturè & communibus suffra-
 giis succurratur. Cùm autem id ritè & salubriter maximè in Co-
 mitiis Universorum Reipublicæ Ordinum fieri liceat, humillimè
 & per amorem Patriæ rogant, eoque nomine etiam peculiari suâ
 legatione obtestantur Sacram Regiam Majestatem Status & Ord-
 nes, ut Comitia Reipublicæ Generalia, quamprimùm id fieri po-
 terit, indicere & solenniter secundum Leges Patrias & Consuetu-
 dines antiquas de negotiis summam Reipubl. concernentibus ad
 universos Ejusdem Ordines referre clementissimè dignetur. Non
 dubitant Status & Ordines Terrarum Prussiæ respecturum Supre-
 mum Numen afflictam atrocissimis calamitatibus Reipublicæ for-
 tem, eademq̄ sibi restitutâ, novitatibus remotis conciliatisq̄;
 invicem animorum motibus, faustum eorundem Comitiorum even-
 tum largiturum esse &c. &c.

Punctum verò Instructionis Regiæ, ad quod prædictum Re-
 sponsum referendum est, his conceptum erat verbis:

Ex Instructione Sacræ Regiæ Majestatis, Venerabili Alberto
 Dzialinskj, Canonico Varmiensi, Secretario & Nuntio
 Regio ad Conventum Generalem Terrarum Prussiæ
 Mariæburg. pro d. 15. Decembr. 1672. indictum, data,

Ad eam Reipublicæ compagem, quæ cœlesti nutu & pru-
 dentia ac fortitudine Majorum coaluit, cùm Terræ Prussiæ
 pertineant, nec à communibus Consiliis Eas segregari fas sit, Sa-
 cra Regia Majestas Dominus Noster Clementissimus congruum
 censuit, ut ad manutenendam Confœderationem, quam in Ca-
 stris ad Golembium & Lublinum totius Regni Nobilitas pro Ge-
 nerali expeditione congregata inivit, etiam Terræ Prussiæ invita-
 rentur, dum in Consilio illo Campestri præsentibus adesse non

„ licuerit. Quò igitur facilius ad eandem Confœderationem San-
 „ ctiori Sacræ Regiæ Majestatis juramentò firmatam accedant, in
 „ communeque labefcenti Reipublicæ consulant, juxta necessum
 „ Confœderationis Terris Prussiæ Generalem Conventum Mariæ-
 „ burgi indicere dignatur Sacra Regia Majestas. Qui Conventus
 „ Circulum sive Consilium Generale Varfaviæ pro die 4. Januarii
 „ indictum præcedet. Nuntios igitur ad illud Consilium cum plenâ
 „ potestate eligant ac mittant, qui de summis rebus cum omnibus
 „ Ordinibus deliberent & statuunt, & Rempublicam tot adversis
 „ exercitæ & atrocissimi hostis insultu laceratam in pristinum re-
 „ ponant statum.

Cæterùm postquàm præfatus Circulus sive Consilium Generale
 Varfaviæ die 4. Januarii Anno 1673 indictum & vix inchoatum in so-
 lennia omnium Ordinum Comitiam mutatum, Ordines autem Terra-
 rum Prussiæ ad eadem Comitiam non solum non vocati, sed etiam
 in Comitialibus sancitis & conclusis insoliti & juribus Terrarum ha-
 rum è diametro contrarii Contributionum modi approbati essent,
 Status & Ordines in Conventu Generali *Mariæburgi die 2. Maji dicti*
Anni 1673. celebrato, mediantibus tum Responso Nuntio Regio ex
 eodem Conventu datò, tum specialibus Laudis Manifestationis &
 Securitatis, indemnitati Jurium Provinciæ præcavere omni studio al-
 laborarunt, restantibus annexis documentis.

3. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuncio, Generoso
 Domino Matthiæ Rudowickj, à Statibus & Ordinibus
 Terrarum Prussiæ, in Conventu Generali Mariæbur-
 genfi 2. Maji Anno 1673. dato.

„ Clementissimam Sacræ Regiæ Majestatis erga Terras Prussiæ
 „ gratiam humillimis Status & Ordines Terrarum Prussiæ vene-
 „ rantur obsequiorum, fidei, & subjectionis voluntatibus, & in-
 „ primis, quòd post innumera Regalis Benignitatis specimina, Con-
 „ ventum præsentem clementissimè indixerit, eoque Authoramento
 „ defectum Amoris fraterni concivium in Republica nupero in Con-
 „ ventu Varfaviensi erga Terras Prussiæ explicatum supplendi, tem-
 „ perandisque de se arbitriis locum reliquerit. Gravi sanè necessi-
 „ tate

tate

tate inducti Status & Ordines adversus novissima Legis publicæ
 Decreta, ipsis ad Comitiam non vocatis absentibusque, benè tamen
 semper de Republica mereri annis, constituta dolorem suum Lau-
 do publico in remedium Libertatis ex præsentem Conventu testati
 sunt, Reipublicæ quidem Ordinum in Palatinatus suos volentes
 sancienti auctoritatem labefactare minimè præsumpturi, sed liber-
 tati suæ consultum cupientes, ne Terræ hæ earumque Cives cu-
 juscunque Status & Conditionis immunitatibus suis gaudentes præ-
 ter assensum suum ad insolita, juribusque Patriis adversa, & ea,
 quæ abque se statui non debent, pertrahantur. Eam contesta-
 tionem in fundamento juris positam, & haud quaquam exemplo
 anteriorum temporum destitutam, ut Sacra Regia Majestas æquâ
 voluntate ferre, & Autoritate Regiâ paternè fulcire, in ulteriori-
 busque occasionibus suffragio Regio comitari clementissimè digne-
 tur, rogant humillimè Status & Ordines.

Et paulò post:

Humillimè rogant, ut Sacra Regia Majestas clementissimè
 providere dignetur, ne prætextu Constitutionum novellarum de
 Contributionibus in Regno sancitis, utpote vocatis teloneo aqua-
 tico & terrestri, accisâ generali, & solidaria collecta, aliisque
 contra Immunitatum suarum viridem & continuam observantiam,
 multarumque consequentiarum, quæ malè evenire possint, vi-
 tandarum gratiâ turbentur, molestiæ afficiantur nociva, & ad
 ultimum cum totius dispendio Reipublicæ deprimantur defectum
 occasuræque Libertatis extremum luctum.

4. Laudum Manifestationis.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ in Conventu Generali
 Mariæburgi congregati Universis & singulis quorum in-
 terest notum testatumque facimus. Quamprimum Nobis innotuit
 Consilium Varfaviense, Magnum appellatum, in Comitiam Regni
 quasi Generalia conversum fuisse, eaque subsequenter contra
 præscriptum jurium & immunitatis nostræ prærogativam in Re-
 gno communem, Nobis nec obdestinatis, nec vocatis, multò

D 3

minus

„ minus præsentibus, consulentibus, & assentientibus, quin imò
 „ absentibus (cùm tamen immediatè per solennem Legationem ad
 „ Sacram Regiam Majestatem missam humillimè pro expeditione
 „ Comitii celebrandis supplicavissimus) conclusa & magno volu-
 „ mine Legum novarum insignita esse, non potuimus, maximò ea
 „ super re percussi dolore, nisi publico assensu manifestare, quòd
 „ Nos Cives in eadem Republica æqualitate juris, conditionis, di-
 „ gnitatis & libertatis cum cæteris Regni Terris & Palatinatibus ac
 „ universa Nobilitate Polona semper pares, neque minus unifor-
 „ mitate Consiliorum ab ipsa accessione, etiam Legibus Regni te-
 „ stantibus, & quavis antiqua & recenti memoria perennante, gau-
 „ dentes prætermitti & quasi à consensu, dispositione, & consilio
 „ per injuriam publicam indebità præteritione segregati simus,
 „ Quò minus ergo Comititalia illa sancita & conclusa omnia quæ
 „ publicè quàm privatim in Nos derivari, aut Terræ hæ Prussiæ
 „ omnium trium Palatinatum Civitatumque majorum & minorum,
 „ nec non privati cujuscunque Status in Conditionis in communi
 „ & sigillatim, novis Legibus aggravari possint, præsentis Declara-
 „ tione obviam euntes de læsa ex non condigno & absque merito
 „ Immunitate Terrarum Prussiæ coram Inclita Republica & impri-
 „ mis Sacra Regia Majestate, Domino Nostro Clementissimo, pro-
 „ testamur, ac invicem pro conservanda Jurium Nostrorum indem-
 „ nitate spondemus, Nos in proximis Comitii Generalibus seriò
 „ acturos, in eo solo non derogantes Consensui Palatinatum Re-
 „ gni in iisdem Comitii, qui illos solos utpote Eidem Consilio
 „ Comitiali adhibitos & præsentis afficere potest, quanquam nec
 „ id, quippe in una & indivisa Republica atque in negotio com-
 „ muni, per Juris publici formam pro eodem termino quasi resti-
 „ tutam peregrisse sine omnibus & Consensu Universali, ut verè Co-
 „ mitia Generalia Regni dici potuissent, competierit. In quorum
 „ fidem Sigillum Terrarum harum subapprimi fecimus. Actum &
 „ datum in Conventu Generali Mariæburgi die 2. Mensis Maji
 „ Anno 1673.

5. Protestatio seorsiva trium Civitatum majorum
 nomine interposita.

*Actum coram Judicio Civili Bannito Regiæ Civitatis Mariæ-
 burgensis, die 13. Mensis Maji Anno 1673.*

Coram Judicio & Actis præsentibus Civilibus Scabinalibus per-
 sonaliter comparentes Spectabiles Simon Schultz, nomine
 Nobilium Andree Baumgarten & Joannis Austin, Civitatis Tho-
 runensis Consulium, Raphael Nakelski nomine Nobilium Henrici
 Treschenberg Pro-Consulis, & Martini Leewald, Consulium Civi-
 tatis Elbingensis, Reinhold Wider nomine Nobilium Christiani
 Schröderi & Danielis Proiten, Consulium Civitatis Gedanensis ad
 Conventum Mariæburgi pro die 2. Mensis Maji indictum Internun-
 tiorum Secretari, inhærendo Laudo Manifestationis in publico
 hocce Terrarum Conventu à Statibus & Ordinibus Earundem con-
 tra Comititalia novissima sancita & conclusa omnia quæ publicè
 quàm privatim Terras hæ Prussiæ omnium trium Palatinatum
 Civitatumque Majorum & Minorum, nec non privati cujuscunq;
 Status & Conditiones, in communi & sigillatim Jura, Privilegia,
 Immunitatesque afficientia factò, tam in genere contra supra
 dicta sancita omnia, quàm in specie & expressim contra Consti-
 tutionem de teloneo aquatico & terrestri, accisam generalem,
 tributum capitis, exactionem solidariam, constitutionem de de-
 positis tempore belli in Civitatibus, Donativum Kupiecke sive
 Civium & Mercatorum ex his Terris in Regno commercantium,
 Commissionem Beerwaldensem ratione gravaminis de non ad-
 mittenda Appellatione, Subsidio charitativo decimæ partis pro-
 ventuum ab Ecclesiasticis inferendo, ne ad Ministros dissidentium
 trahatur, & quæ porro alia in istis Constitutionibus sive publi-
 catis sive publicandis Terris hisce, Civitatibus tam Majoribus,
 quàm Minoribus, privatisque præjudiciosa continentur, itidem
 manifestant & protestantur de eo, quòd sicut prædictæ Consti-
 tutiones Civitatibus Prussiæ Earundemque Juribus, Libertatibus,
 Immunitatibus & Consuetudinibus præjudiciosissimæ sunt, ita Ea-
 rundem

„rundem juribus, privilegiis ac immunitatibus nullatenus præjudi-
 „care, derogare, aut eadem convellere, nec executionem in Ter-
 „ris Prussiæ, Civitatibus, aut quacunque persona cujuscunque Sta-
 „tus & conditionis in communi & sigillatim jure merito obtinere
 „valeant, possint, ac debeant, reservando Eisdem Terris ac Civi-
 „tationibus & quibuscunque personis omnia & singula sua Jura, Pri-
 „vilegia, Libertates, Immunitates & Consuetudines publicè & pri-
 „vatim competentes per omnia integra, salva, illæsa, cum facul-
 „tate hanc suam Manifestationem ac Protestationem meliorandi,
 „augendi, minuendi & in forma pleniore sive ad præsentia sive ad
 „quæcunque alia Acta authentica toties quoties visum fuerit offe-
 „rendi; Petentes hanc Manifestationem & Protestationem Actis
 „præsentibus inferi, & inde sibi authenticè, quoties opus fuerit,
 „extradi. Quod obtinuerunt Jure mediante,

6. Laudum Securitatis.

„**N**Os Status & Ordines Terrarum Prussiæ in Conventu Cene-
 „rali Mariæburgi congregati Universis & singulis quorum in-
 „terest notum testatumque facimus, Quod cum sancita novella-
 „rum Constitutionum Regni Anni præteriti Terras has Earumque
 „indigenas omnes & Cives obligare minimè valeant, eoque pe-
 „culiari nomine Manifestatio publica in Conventu præsentis jam
 „intercescit, neque pro contestando Nostro erga Rempublicam
 „affectu in subsidio sanciendo officio Nostro defuimus: Ideo ne
 „quid novitatis alicujus prætextu earundem Constitutionum in
 „præjudicium Jurium & immunitatum morisque & usus continui
 „attentare quis præsumat, novasque per loca inusitata neque si-
 „milibus & extraordinariis viis exactiones, extorsiones, & quo-
 „cunque nomine vocitatas Gabellas instituere, constituendum esse
 „duximus, prout ad præsens seriò & immutabiliter constituimus,
 „ut quisque Illustrissimorum & Excellentissimorum Dominorum
 „Palatinorum pro Munere & Officio, Illustris & Magnificus Capi-
 „taneus ex Obligatione, Generosus & Nobilis pro Libertatis com-
 „modo, Civitates pro Securitatis internæ conservacione, quisque
 in

in ditionibus & bonis suis pro re boni publici Provinciæ advigi-
 „lent, tueantur, & ubi opus fuerit, impediunt, ne qui tale in com-
 „mune præjudicium & juris harum Terrarum patrii irrepat, institua-
 „tur, & inducatur, quod exercere & Pruthenos affligere, daciis,
 „teloneis, accisis & quoquò modò vocitandis hic inobservatis ac
 „indebitis onerare possit, quin imò omnem operam, conatum, &
 „si aliter fieri nequeat, impedimentum & resistantiam opponant,
 „sive sigillatim sive conjunctim, ne quid detrimenti publico juri &
 „usui & privatorum exoriatur præjudicii. Undè, quod Deus aver-
 „tat, si cujus inadvertentiâ aut industriæ neglectu oriatur quid in-
 „commodi propter non impedita aut præstitam resistantiam, Pro-
 „vinciæ respondere tenebitur. Interim vicinior aut viciniore ad
 „Officium Patriæ præstandum, juriqùe defendendo concurrent,
 „Vicissim Nos Status & Ordines cuique pro re Provinciæ agenti
 „vel sese casui opponenti & pro debito integritatem & securitatem
 „defendenti evictionem omnimodam tam supra factorum, quam
 „etiam Capitationis & in vim ejusdem à Civitate Gedanensi An. 1662,
 „& subsequenter laudatarum accisarum nomine publicè & priva-
 „tim, sigillatim & in solidum firmiter cavemus & promittimus;
 „Obligantes Nos in universum in omni termino & foro communi
 „sumptu & oppositionibus integritatem vindicatuos & asserturos,
 „In præmissorum fidem Sigillum Terrarum Prussiæ hisce subappri-
 „mi fecimus. Actum & datum Mariæburgi in Conventu Generali
 die 2 Mensis Maji, Anno 1673.

V.

Ad pag. 414. Literæ Responsorix Statuum & Ordinum Ter-
 rarum Prussiæ ad Literas Archi-Episcopi Gnesnensis,
 die 21. Decembris 1672. Lovicii ad Conventum Ge-
 neralem Mariæburgensem expeditas.

Celsissime atque Reverendissime Princeps,

Domine, Frater Observandissime.

*V*el inde plus quam evidenter constare potest maximis vicissitudi-
 nibus prob dolor! agitari Rempublicam, cum in primis cardini-
 bus

bus commota à summis ad singula grassantem morbum impotens aver-
tendi suscipiat membra, fatigq; haud faventibus connivere cogatur.
Conditio hæc est connata imperiis, quibus crescendi & decrescendi,
quasi vita & mortis, venit necessitas, felix vel adversa. Non absq;
perturbatione Status & Ordines harum Terrarum mala publica in-
zuentur & indolent tanta collisioni, quibus illud unicum est & singulare
studium, ut primâ aliquando recuperatâ formâ & constitutio illius vi-
gere & fortuna possit. Grande est quod Reverendissimam Celsitudinem
Vestram affligere videtur, Ejusq; eminentem laceßere gradum, ipsô
tamen spiritu animoq; inconcussô minorâ sunt omnia illa, quorum com-
munis error natura est, & brevi deservescens incense Civilitatis motus.
Utinam hæc non evenissent unquam, haud intra talem turbinem ver-
saremur. Justè Reverendissima Celsitudini Vestrae condolentia undiq;
debetur, & si dicere competit, suffragium ibi unde suffragia prove-
niebant. Tempora adversa in suas facies deformârunt Legum abu-
sum, quem magna DEI manus reponat in florem antiquum, & secu-
ritati communi restituant locum. Libenter cupimus Reverendissima
Celsitudini Vestrae Nostra deserre officia, Ejusq; amplissima Primatiali
Autoritati resumenda addere studia hujus Provinciae, si bonis avibus,
prout ex hoc Conventu expedita est, solennis ac Sacram Regiam Ma-
jestatem implorandorum consiliorum gratia redierit Legatio. Inde
enim juris & æqui aperietur janua, & omnes intra debitam constitutâ
orbitam pro re communi loquentur Leges. Non desperamus tamen
de Regia æquanimitate & sagaci prudentia, quæ Magnis semper ad-
herere solet solis, quia Salutem publicam intra ceteras curas Regias
ponet. Inde omni Dignitati certissimum alleviamentum & defensio esse
debet certissima. Retinemus memoriam & refricamus Reverendissima
Celsitudinis Vestrae gratiarum in Provinciam Nostram exhibitarum, ma-
nebit semper promptitudo studiorum nostrorum, & Nos manemus

Reverendissime Celsitudinis Vestrae

Dat. Mariæburgi in Conventu Generali
die 2. Maji Anno 1673.

ad studia & officia quævis
paratissimi

Status & Ordines Terrarum Prussiae.

VI.

Ad Tom. I. Part. II. pag. 1152. Disquisitio in quædam Jura
Terrarum Prussiae ad Decisionem Comitii Varlavien-
sibus in 26. Januar. incidentibus per Nobilem Regni por-
recta Anno 1651. Item pag. 1157. Vox Libera de
Comitiolis, Indigenatu & Thesaurariatu Prussiae 1651.

Quid de priori Scripto absque ulla necessitate, æquè ut poste-
rius, Epistolis hisce inserto sentiendum sit, quilibet extra par-
tium studia positus Statusque & Jurium Provinciae Prussiae
satis gnarus facili negotio judicabit. Interim sufficiet Literas ad
Autorem à N. d. T. Nobili Prutheno statim post divulgationem ex-
peditas inferere.

Mi Domine N.

EX Disquisitione Tua manifestè apparet, Te facere mali coci more
multa simul jura miscentis in una olla. Agnoscat quivis vel ci-
vilitèr saltem bonus, te non Patriæ amore, sed privatis duci affecti-
bus. Longè aliter rem se habere jam pridem evictum est. Non oportet
omnibus quæ à Te dicuntur fidem adhibere, sed acriter ea exa-
minare & discutere. Nam per DEUM quis innocens esse poterit si
accusasse sufficiet? Classicum contra Nos canis, Principem & Rempu-
blicam Nobis tanquam seditiosis obviam ire jubes. Ast clamant Acta
publica, evincunt Historiarum & Privilegiorum Documenta, inpri-
mis autem illud Divi Casimiri Regis Poloniae, Sponsioq; reciproca Bo-
russorum, quam Tu non sufficienter allegasti, sed tanquam vir rixæ,
vir discordiæ, vir pestifer, concitans seditionem in universa Borussia,
illam prævaricari & invertere omninò studeas, Nos ad Generalem belli
expeditionem cum Regnicolis non teneri, Jurag, Indigenatus tam
notoria ipsiq; Regum testimoniis asserta sunt, ut qui negare ea vel-
let, manifesta tecum oblatrare velle dicendus sit veritati. Idem de The-
saurariatus, & ipsius, quam frustra oppugnare intendis, Autonomia
juribus dicendum est, ut adeò nullum narrata Tua mereantur respon-
sum, sed contemptum. Cui te relinquens votum addo, ut qui sa-
pere

pere pra aliis & docere alios gestis, insipere tandem dediscas, neq; te ipsum decipiendo aliis frustra imponere imposterum audeas, &c. &c.

Quod verò ad posterius scriptum attinet, non opus fuit in illo refutando desudare, cum ejus calumniosa iniquitas per publicè in Conventu Post-Comit. Marienburgi Anno 1653. d. 23. Maij celebrato decretam combustionem manu Carnificis faciendam satis demonstrata & punita sit.

VII.

Ad pag. 1185. verb. Imò hoc Telonium contra Jura Cardinalia Prusiae amplius practicari nequit. &c.

Provinciam Prusiae Eiusque Incolas nullis terrestribus aut aquaticis teloneis in Regno & incorporatis Provinciis subijci posse Cardinalia Terrarum Prusiae Jura tam clarè docent & afferunt, ut clarius quidquam dici & affirmari nequeat. Etenim praeter Privilegium Culmensè Anno 1251. ab Everhardo de Seyne renovatum & inter Jura Municipalia Terrarum Prusiae primò loco relatam (cujus Autographum exemplar latino sermone scriptum in Archivo Thorunensi extitisse ex oculari inspectione testatur Christoph. Hartknoch in Animadversionib. ad Petri de Dusburg. Chronicon Prusiae, part. 3. cap. 58. b. & in selectis Dissertationib. Historic. de variis rebus Prussicis Dissertat. 17. §. 4. & hodiè adhuc reperiri affirmat Jacob. Henric. Zerneke in Histor. Thorunensi ad Ann. 1233. pag. 10. seq.) Artic. 42. ibi: Absolvimus etiam totam Terram praedictam ab omni penitus telonei exactione. Item Privilegium Pacis & Concordiae per Vladislaum III. Poloniae Regem cum Paulo de Rusdorff Magistro Prusiae in Brzescie Cujaviae Anno 1436. facta inter Privilegia Statuum Ducatus Prusiae Braunsbergae Anno 1616. typis impressa fol. 10. Nec nos REX, Dux Magnus Lithuaniae, Duces Masovia & Stolpensis imponemus aliquod novum teloneum in gravamen & praedictum Subditorum Ordinis praedicti, & si quod novum est impostum in Terris nostris & Ducatibus praedictis à tempore Concordiae circa lacum Melno facta, omnino deponatur, teloneis & depositis antiquis semper salvis; & fol. 11. §. Item liber sit transitus & via omnibus mercatoribus ac incolis.

incolis Terrarum & Dominiorum Ordinis &c. &c. tum & Privilegium Incorporationis Terrarum Prusiae à D. Casimiro Earum Incolis, cum excussis Cruciferorum jugo in sua essent potestate & spontaneam deditorem fecissent, Cracovia ser. 4. Cinerum Anno 1454. concessum, & juribus Municipalibus insertum, vers. Item alia omnia telonea in aquis & terra. &c. &c. Et vers. Item Mercatoribus Terrarum praedictarum Prusiae in Regnum, Ducatus, & Dominia nostra venientibus hanc libertatem & praerogativam volumus conservari, ut quoties illos in quacung; loca, civitates & oppida Regni & Dominiorum nostrorum venire cum mercibus eorum, cujuscung; speciei vel materiei existant, contigerit, licitum erit eis hujusmodi merces in loca, testudines, & cameras & tecla, quarum illis libera praestari debet arrendatio, deponere & pro suo arbitrio exponere in venalitate, Stratasq; omnes versus Hungariam, Russiam, Moraviam, Silesiam, Austriam, Saxoniam, Wallachiam liberas habeant (vid. Januschov. pag. 903. in f.) depositis tamen, teloneis, & stratis antiquis Civitatum Regni & Dominiorum nostrorum semper salvis; Nec non Pacem perpetuam inter Sigismundum I. Regem & Regnum Poloniae & Albertum Ducem & Magistrum Prusiae Cracovia Anno 1525. confectam inter dicta Privilegia Statuum Ducat. Prusiae fol. 35. vers. Item quòd deinceps omnes Incola Terrarum Prusiae utring; reciproca vicissitudine in terra & mari sine impedimento negotiationes exercere debent. Et paulò post: Item nulla telonea in Terris Prusiae contra antiquam consuetudinem & Privilegia ab ulla partium institui debent. — atque praeter Renovationem Eiusdem Pacis perpetuae inter D. Sigismundum Eiusq; Filium Sigismundum Augustum & Albertum Ducem Prusiae Vilna d. 21. Junij Anno 1529. factam; inter allegata Privilegia fol. 41. b. §. Item liber sit transitus & via, &c. & fol. 43. pr. §. Item Datia &c. ibi: Nec Nos in Magno Ducatu nostro imponemus aliquod novum teloneum in praedictum & gravamen subditorum Ducatus Prusiae &c. Praeter, inquam, adducta Jura & quae temporibus subsecutis pro defensione eorundem dicta, scripta, & publicè allegata typisque expressa fuere, sufficet sequentia pauca ex quamplurimis quae suppetunt documentis proferre in medium.

1. Mandatum Divi Sigismundi Augusti Regis ad universos in Regno teloneatores, ut mercatores & cives Gedanenses eodem jure quò cæteri Terrarum Prussiae subditi, qui nullis, nisi cum extra Regni fines merces suas provehunt, vectigalium præstationibus tenentur gaudeant, datum *Knissini die 14. Julii Anno 1567.*
2. Rescriptum Ejusdem Regis ad omnes per Regnum teloneorum Præfectos & Exactores prioris Mandati confirmatorium, datum *Varsavia die 20. Novembr. Ao. 1570.*
3. Edictum Universale Ejusdem Serenissimi Regis ad Palatinos, Castellanos, Capitaneos, Tenentarios, Magistratus Civitatum, Exactores & Teloneatores per Regnum constitutos universos & nonnullos in specie nominatos, ne telonea sub quocunque prætextu à Mercatoribus Gedanensibus exigant, datum *Varsavia die 7. Februarii Anno 1572.* in quo mentio fit Decreti ab Eodem Serenissimo Rege contra teloneatores pro Civibus Gedanensibus lato.
4. Privilegium Regis Stephani de conservanda Incolarum Prussiae & in specie Civium Gedanensium à teloneis in Regno solvendis libertate, Regis Sigismundi Augusti, de Anno 1570. confirmatorium, datum *Varsavia in Conventu Regni Generali 1. Febr. Anno 1581.*
5. Rescriptum Divi Sigismundi III. quò antè memorata Regis Sigismundi Augusti de Anno 1570. & Regis Stephani de Anno 1581. Privilegia confirmantur, datum *Cracovia d. 78. Martii 1588.*
6. Rescriptum Divi Sigismundi III. Declaratorium, quòd exactioni ad Fordanum ab Ordinibus Regni in Comitibus instituta Ordines Prussiae non subsint, sequentis tenoris:
Sigis-

*Sigismundus III. DEI Gratia REX Polonia, Magnus
DUX Lithuania &c. &c. &c.*

UNIVERSIS & singulis quorum interest, præsertim verò Generalibus Alberto & Stanislao Miroczynskim. Exactionis ad Fordanum proximè præteritò Generali Regni Conventu Varsaviensi sancitæ Exactoribus, Arendatoribus, & eorum vices gerentibus Fidelibus Nobis Dilectis Gratiam Nostram Regiam. Fideles Nobis Dilecti. In sciscenda Contributione publica, quæ in Conventu Superiori Varsaviensi ab omnibus Ordinibus est decreta, diversa fuit Statuum & Ordinum Terrarum Prussiae à Regni Statibus ratio. In Prussia siquidem ante indictum à Nobis Conventum cum militibus ob non soluta stipendia tumultuantur, Nobis postulantibus Status illarum Terrarum tributum agrarium, accisamque & alia pleraque sciverant. Nunc etiam Comitibus peractis ut Regni Ordinibus in subsidio communi Reipubl. præstando se exequarent, novum & agrariarum & accisæ tributum more ac instituto recepto harum Terrarum voluntate Nostrâ sanciverunt, ad ea verò quæ in Comitibus de contributionibus sunt decreta non consenserunt. Cum autem nihilominus tributum à frumentis & aliis mercibus ad Fordanum prætextu contributionis in Polonia sancitæ à plebisque eorum, maximè verò Civitatibus ultra Fordanum sitis, exigeretur, graviter ea de re Status Universi, qui ad Conventum Mariæburgensem convenerant, conquesti apud Nos fuerunt, Supplicaruntque Nobis, ut cum nulli vel Provinciæ, vel Palatinatui, vel territorio, in vitis ejus incolis onus aliquod imponi possit non patere. Nos etiam Terras Prussiae ejusque incolas tributo, in quod nunquam consenserunt, gravari. Quæ illorum postulatio cum æquisima Nobis esset visa, summamque & caput quodammodò libertatis communis attingere videretur, pro nostro perpetuo in conservandis libertatibus subjectorum Nobis populorum studio Declaramus, Terras Prussiae, quæ in modum & rationem contribuendi in Comitibus laudata nunquam consenserunt, verum peculiarem contribuendi rationem more & institutò receptò sanciverunt, non posse neque debere exactioni ad

„ ad Fordanum institutæ subesse, aut Eorum incolas tam Ordinis
 „ Equestris quam Civitatum majorum & minorum ad eam penden-
 „ dam teneri, adigi, & compelli. Quare omnibus quorum inter-
 „ est, maximè tamen Exactoribus telonei sive contributionis com-
 „ memoratæ mandamus, ne quemadmodum alios omnes cujuscunq;
 „ Status & conditionis Terrarum Earundem incolas, ita Civitates
 „ majores & minores tam supra quam infra Fordanum fitas ad exa-
 „ ctionem eam à frumentis & aliis quibuscunque rebus & mercibus
 „ quæ in eorum foris emuntur & venduntur, sive secundò sive ad-
 „ versò flumine vehantur, adigant, molestiamque illis aliquam seu
 „ injuriam exhibeant; Alioquin, cum nunquam illi in exactionem
 „ eam consenserunt, contra omnes juris rationes id fieret, omninoque
 „ pœnis de injustè extortis teloneis quicumque facere id ausi fuerint
 „ subjacerent. Secus igitur pro Gratia Nostra Officiorumque suo-
 „ rum debito Fidelitates Vestræ ne fecerint. Dat. Mariæburgi
 „ die 7. Mensis Junii Anno Domini 1598. Regnorum Nostrorum Po-
 „ loniæ 11. & Sveciæ 5.

SIGISMUNDUS REX.

7. Attestatio Illustrissimi Thesaurarii Regni Joannis Firley de Immunitate Civitatum Prussiae à teloneo aquatico ex Prussia ad Fordanum translato, data *Varsavia die 18. Martii Anno 1601.*
8. Mandatum Divi Sigismundi III. ad Generosum Albertum Mirczynski Exactoris Fordanicæ Administratorem, ut à suo extorquendi à Civitatum Prussiae Civibus ac incolis exactionem ac teloneum instituto desistat sub pœnis contra iniquè exigentes telonea Legibus sancitis juxta Legum præscriptum ab ipso exigendis, datum *Varsavia Mens. Maj. 1601.*
9. Mandatum Ejusdem Regis ad Generosum Matthiam Smogolecki Capitaneum Bidgostensem, ut opportunis reme-

remedijs & modis provideat, ne Exactores Fordanen-
 ses imposterum aliquam molestiam in exigenda Con-
 tributione Civitatibus Prussiae in specie Civibus Ge-
 danensibus exhibeant, datum *Vilna die 6. Septembris,*
Anno 1601.

10. Universales Serenissimi Regis Vladislai IV. datæ *in Castris ad Quidzinum die 16. Septembr. Anno 1635.* Libertatem quæ Gedanensibus per totum Regnum circa liberam navigationem & commercia competit firmantes.
11. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuntio Admodum Reverendo Domino Michaeli Dzialinski Canonico Varmienfi in Conventu Generali Terrarum Prussiae prorogato, à Statibus & Ordinibus Culmæ dato die 12. Febr. Anno 1621.

AB Exactioe Fordanica hæ Terræ Prussiae ex antiquo veteris prærogativæ jure, cum & juxta Privilegia sua, itemque secundum Cautionem & Declarationes Sacræ Regiæ Majestatis, nec non Minorum Commissariorum Regni Autoritate Comitiali Affecutiones immunes sunt, eaque immunitate frui per Dominos Regni Thesaurarios prædecessores non fuerunt impediti, neque per modernum, qui nunc demum navigationem Incolis Prussiae liberam sub prætextu nautarum sive remigum & frumenti discrimine præpediturum se per literas coram Statibus & Ordinibus productas noviter significavit. Proindè Status & Ordines humilimè rogant, digneur Sacra Regia Majestas clementissimè providere, ut in detrimentum ac præjudicium prædictorum Jurium & Privilegiorum navigatio libera incolis Prussiae & signanter Civitatibus tam Majoribus quam Minoribus sub prætextu hoc vigore Cautionis & Affecutionis præmemoratæ non impediatur.

12. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuncio & Secretario Generoso Domino Samueli Targowski in Conventu Generali Terrarum Prussiæ Thorunji dato, die 11. Maji 1621.

Præterea supplicat Sacræ Regiæ Majestati Vestræ Status & Ordines, quandoquidem hæ Terræ Prussiæ in vim perpetuæ liberalitatis & prærogativæ à Divo Casimiro Rege cæterisque Successoribus Regibus Poloniæ, itemque à Sacra Regia Majestate Vestra Domino suo clementissimo secundum Ejusdem Cautiones & Declarationes quamplurimas Libertatem ab omnibus exactionibus in terris & aquis per merita sua erga Serenissimos Reges & Regnum Poloniæ præstita in pactis unionis harum Terrarum cum Regno initæ obtinuerunt, & hætenus in perpetuo usu & consuetudine hujus libertatis aquaticæ fuerunt, navigationeque liberâ, nullâ differentiâ frumentorum naturarumque, usæ sunt, dignetur Sacra Regia Majestas elementissimè providere, ne in detrimentum ac præjudicium prædictarum libertatum Prussiæ navigatio libera incolis Prussiæ, & signanter Civitatibus tam Majoribus quam Minoribus sub quocunque prætextu per Exactores Fordanicos impediarur, & ut Certificationes Magistratum civilium, quibus testantur Cives mercium suarum dominium coram suo officio in vim veritatis loco juramenti corporalis recognovisse, nautasque & navigia ad eosdem pertinere, ab Exactore Fordanico recipiantur.

13. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuntio Generoso Andreae Garczynski Notario Terrestris Palatinatus Pomeraniæ à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiæ in Conventu Generali Mariæb. dato die 26. April. Anno 1650.

Cœpit haud ita pridem certum quoddam idque sub obtentu Regionum Sacræ Regiæ Majestatis Universalium cum in aliis Cameris Regni teloneariis, tum verò præcipuè Dybovienti de frumentis è Majori Polonia aliisve locis in Terras hæc devehit foliis exigis teloneum, quod cum non nisi cum summo harum Terrarum

rum

rum onere suumque ac Immunitatum Earundem conjunctum esse possit dispendio, breviq̄ue intolerandam Terris hisce accelerare possit annonæ caritatem: humillimè Sacram Regiam Majestatem rogant Status & Ordines, eas ad Exactores Regionum teloneorum benignissimè destinare dignetur Literas, quò ab hoc haud ita pridem jam inchoato exactionum superfedeant genere, nihilve quod ad aggravationem Equestris pariter ac Civilis conditionis hominum Juriumque harum Terrarum vergere possit imminutionem tentare ea in re præsumant.

14. Ex Instructione Statuum & Ordinum Terrarum Prussiæ ad Comitata Regni d. 26. Jan. Anno 1652. Varsoviæ celebr. Magnificis ac Generosis Terrarum Nuntiis ex Conventu Generali Mariæb. d. 5. Januar. Anno eodem data.

Non sine gravi universorum—Proindè Domini Nuntii omnem impendent operam ut illud onus (exactionis ab inductis & evectis mercibus) publicâ Lege abrogetur, Terræque hæc circa antiqua Privilegia, quorum vigore non nisi ad antiquum teloneum finitimum exsolvendum stringuntur, conserventur.

Idem insertum *Instructioni Stat. & Ordin. ad Regni Comitata d. 11. Febr. An. 1654. Varsoviæ celebr. deputatis Dominis Nuntiis Terrarum ex Conventu Graudentinensi die 14. Januar. Anno 1654. data §. Comperitum quoque est ab iis mercibus. &c. &c.*

15. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuntio Per-Illustri & Admodum Reverendo Domino Adelberto Krzywkowski Præposito Culmensi Sacræ Regiæ Majestatis Secretario à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiæ in Conventu Post-Comitiali Generali Mariæb. d. 23. Maji Anno 1653. dato.

Multis equidem Terræ hæc Earundemque Incolæ ab Exactoribus teloneorum hætenus aggravati fuerunt præjudiciis, sed hoc

F 2

hoc

hoc quoque non postremum recenter adhuc iis evenit gravamen, quòd ab illis mercibus quæ persolutò semel ab inductis in finibus Regni teloneo ad Terras hasce introductæ ibidemque ex parte distractæ sunt, non aliter ac si Terræ hæ extra Regnum sitæ essent, denuò telonium tanquam ab evectis persolvendum fuerit. Quà quidem ratione non modò rerum pretia in immensum excreverunt, & libera commerciorum facultas contra Jura & Privilegia Terrarum Prussiæ impetitur, verùm etiam eam id præ se ferre videtur speciem, acsi in onerosis tantùm Terræ hæ Regni Corpori adnexæ, in aliis verò commodum aliquod inferentibus negotiis separata à Corpore Regni videantur. Cùm verò nulla alia præterquam finitima à Mercatoribus Terrarum Prussiæ vigore Earundem Privilegiorum exigi possint telonia: idcirco Sacram Regiam Majestatem humillimè obsecrant Status & Ordines, ut Exactoribus teloniorum ejusmodi illicitam exactorem à mercibus in Prussiam euntibus ac inde vicissim redeuntibus ferriò prohibere dignetur.

16. Laudum contra præjudiciosas Constitutiones.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ in moderno Conventu Generali congregati notum testatumque facimus quorum interest universis & singulis: Quòd cùm in proximè præteritorum Brestiæ in Lithuania celebratorum Comitiorum Constitutionibus nonnulla, præsertim verò præjudiciosa Constitutio de teloneis sub specioso titulo: O bespieczenstwie drog Kupieckich &c. tum & hujusmodi expressa verba, quæ Conventus Relationis & Coæquationem in Terras hasce inducere possent, inveniantur, quæ Juribus harum Terrarum è diametro sunt adversa, Nos iisdem Juribus nihil prorsus derogare, sed firmissimè per omnia in hæerere cupientes Manifestandum esse duximus, prouti præsentibus Manifestamus, nihil eorum quæ taliter contra mentem & intensionem nostram præmemoratis Regni Constitutionibus inserta sunt, vel quomodocunque damnosam Juribus harum Terrarum interpretationem patiuntur, iisdem Juribus ullatenus præ-

præ-

præjudicare posse vel debere. In cujus rei fidem Sigillum harum Terrarum præsentibus est subappressum. Datum in Conventu Generali Mariæb. die 23. Maji Anno 1653.

17. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuntio Generoso Gerhardo Proenen Capiteo Sobovicensi ex Conventu Generali Terrarum Prussiæ Mariæburgi d. 1. Sept. Anno 1661. dato.

Quantum attinet Telonei in aquis & terra per publicam Constitutionem introductionem, utique nihil magis Status & Ordines in votis haberent, quàm ut Sacræ Regiæ Majestatis benignissimæ hoc in casu morem gerere potuissent voluntati. Ceterùm cùm præfati telonei exactio ita sit comparata, ut non solum per eandem Jura, Privilegia, & Immunitates à Divis Prædecessoribus Sacræ Regiæ Majestatis Terris hisce benignissimè delata & ab ipsa Sacra Regia Majestate Sua mediante juramento clementissimè confirmata penitus convellantur, verùm etiam commercia omnia quocunque illa veniant nomine ex Terris hisce in totum proferbantur, adedò quidem, ut sic stantibus rebus nemini impostero domicilium hic figere suum animus erit: Proinde Sacram Regiam Majestatem Status & Ordines supplices venerantur & rogant, dignetur Terrarum harum pro innata clementia sua benignissimam habere rationem, atque eò consideratò, quòd dicta telonei introductio non nisi cum extrema harum Terrarum Jurium ac Privilegiorum, nec non Earundem incolarum conjuncta sit damno & exitio, eas clementissimè inire rationes, quòd Terræ hæ ab intolerabili & præjudicioso hoc telonei onere liberæ & immunes reddantur.

Idem insertum Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuntio Generoso Paulo Orzechovvski Aulico Sacræ Regiæ Majestatis ex Conventu Generali Terrarum Prussia Mariæburgi d. 6. Febr. Ao. 1662. dat. in verb. Cùm verò præter ea quæ Terras has vix non opprimunt mala haud postremum sit teloneorum in aquis & terra per publicam Constitutionem introductio. &c. &c.

F 3

18. EE

18. Ex Instructione Statuum & Ordinum Terrarum Prussiæ ad Comitiam Electionis pro 2. Maji prope Varsaviam celebranda Illustribus, Magnificis ac Generosis Dominis Nuntiis ex Conventu Generali Graudentinensi die 11. Febr. Anno 1669. data.

Quoniam Mercatores Terrarum Prussiæ contra fundamentalia Earundem Jura & Privilegia indebitis teloneis terrestribus & aquaticis non tantum Diboviæ & Fordani ab Exactoribus aggravantur, & tam ibidem quam alibi in Regno, pariter ut Incolæ Regni telonia solvere compelluntur, sed etiam in ipso Regno pro extraneis computantur, & similiter ut peregrini & extranei Mercatores merces suas & bona teloniis redimere coguntur: ut omnia telonia per Constitutiones Regni abrogentur, & Incolæ Terrarum, imprimis verò præfati Mercatores, cum mercibus & bonis suis in & extra has Terras per totum Regnum ab omnibus Daciis, teloneis, nec non oneribus cujuscunque nominis, tum & Legibus Regni non sine summa Terrarum harum ac Civitatum onere sancitis, inductis & erectis, tam in aquis quam in terra constitutis, in omnibus stratis & viis immunes conferentur, & ad nulla alia telonea perfolvenda, quam quæ in antiquis & extremis Regni limitibus, exterorum Principum terras attingentibus, pro more veteri dependuntur, secundum pacta & privilegia Terrarum Prussiæ adigantur, utque ad percipienda eadem Instructaria publicè affigantur, nec in duplo aut triplo ultra præscriptum Instructariorum tam Cives quam advenæ circa exactionem eorundem bonam monetam recipiendo atque viliores in Thesaurum inferendo depactentur, tum ut cumprimis Camera Duboviensis, quæ non mediocriter Terras hæc Earumque Incolas exactionibus suis aggravat, penitus tollatur & abrogetur, neque Laniones Thorunenses contra Privilegia à Serenissimis Poloniæ Regibus sibi indulta ad exsolvendum teloneum de pecoribus ad mandandum coemptis cogantur, multò minus Decretum ratione telonei aquatici generalis cum præjudicio præfatorum pactorum ac Privilegiorum contra Civitates harum Terrarum in Comitibus promulgatum ad executionem deducatur.

Idem

Idem repetitum in Instructione Statuum & Ordinum Terrarum Prussiæ Nuntiis ex Conventu Generali Graudenti die 4. Aprilis Anno 1674. celebrato ad Com. Regni ad Electionem Novi Regis Varsaviam. pro die 20. ejusdem Mensis indicta data. art. Quoniam Mercatores &c.

19. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Nuncio Illustri & Magnifico Domino Vladislao Casimiro Guldenstern, Capitaneo Stumensi ab Ordinibus Terrarum Prussiæ in Conventu Generali Mariæb. die 8. Julii, 1671. dato.

Teloneum Generali uti fundamentalibus Terrarum Prussiæ Juribus ac Privilegiis adversatur, atque propterea Status & Ordines absque notabili jurium læsione in illud consentire haud potuerint, multò minus obstantibus Privilegiis de libertate harum Terrarum à teloneis disponentibus earum Cives ac incolæ ad illius solutionem stringi compelli que possint: ita Sac. Reg. Majestatis Status ac Ordines solennes agunt referuntque gratias, quòd benignissimam præmemoratorum Jurium & Privilegiorum habitam ratione Regiam Autoritatem apud Judicium Tribunalitium Radomiense interponendo Decreti eò nomine promulgati rigorum clementissimè avertere non est dedignata. Ne autem Status & Ordines Reipubl. defuisse videantur, non in vim telonei alicujus à quo liberi ac immunes existunt, sed ex mero erga Reipublicam amore subsidium charitativum in hocce Conventu per agrarias & accisas conferendum decreverunt.

Conf. Laudum contra Tribunalis Radomiensis Remissam ad Judicia Comititalia Civitatis Gedanensis, & Decretum contra Mercatores Thorunenses in puncto telonei à Statibus & Ordinibus Terrarum in Conventu Generali Mariaburgi 8. Julii 1671. sancitum. Item: Responsum Sacræ Regiæ Majestatis Nuntio Per-Illustri & Reverendissimo Domino Georgio Denhoff Abbati Citoviensi, Canonico Cracoviensi, Præposito Peircoviensi Sacræ Regiæ Majestatis Secretario à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiæ in Conventu Generali Mariaburgensi d. 16. Sept. Anno 1680. datum, art. Ne Civitates Prussiæ Majores ulla

ad

ad Fordanum contra Jura publica, sua propria, ac commerciorum in scaphis pariter & mercibus secundò vel adversò flumine defluitandas paterentur violentias atq; extorsiones, &c. &c.

20. Laudum contra Exactores Fordanenses.

” **N**os Status & Ordines Terrarum Prussiae in moderno Con-
 ” ventu Generali Mariæburgi congregati Universis & singulis
 ” quorum interest notum testatumque facimus. Quandoquidem
 ” justæ querelæ in sinum nostrum delatæ sunt, qualiter nimirum
 ” teloneorum Reipublicæ in Fordan Exactores contra expressa har-
 ” rum Terrarum, Civitatum & præcipuè commerciorum jura, Pri-
 ” vilegia ac Immunitates, ipsiusque Equestris Ordinis propria com-
 ” moda, limites modestiæ excedentes, mercatores & naviculares
 ” Thorunenses æquè ac Gedanenses adversò secundòque flumine
 ” navigantes insolitis extorsionibus & depactationibus onerare, sca-
 ” phas ipsorum justò longius in enorme damnum & sæpenumero
 ” periculum detinere, ac id genus novis subindè exactionibus vio-
 ” lentiisque opprimere, non attentis Curiae Regni Nostræque an-
 ” teriori requisitione, laxatis sibi omnis licentiæ frenis præsumant:
 ” Idcirco autoritate præsentis Conventus illicitis ejusmodi attentatis
 ” repagulum ponentes sancimus, ac omnibus & singulis harum
 ” Terrarum Incolis, quorum ut salvus & non præpeditus sit com-
 ” merciorum usus interest, hanc concedimus facultatem, ut sicubi
 ” eos abhinc contra Jura præmemorata à dictis exactoribus per vim
 ” vel depactationibus aggravari contigerit, vim vi repellant, atque
 ” adversus ausus eorundem paribus defensionum mediis jura, mer-
 ” ces, atque navigia sua tueantur. Quò nomine præactis incolis
 ” Prussiae nos Status & Ordines omnimodam evictionem hisce pol-
 ” licemur. In præmissorum fidem Sigillum Terrarum Prussiae præ-
 ” sentibus subappressum est. Actum & datum Mariæburgi die 16,
 ” Septembr. Anno 1680.

21. Ex Responso à Sacra Regia Majestate Abligatis Sta-
 tum & Ordinum Terrarum Prussiae è Cancellaria ma-
 jori Regni dato Javoroviæ die 22. Martii Anno 1682.

Depa-

Depactationes ab Exactoribus telonei Fordanensis, uti in con-
 trarium Legum & Consuetudinum indebitè fieri solitas ab-
 rogat Sacra Regia Majestas, animadversionique Magnifici The-
 saurarii Regni seriò committit, ita ut illoeso cujusvis jure mer-
 cimonia transportari & vicinatis jura juxta veterem usum debite
 possint conservari.

22. Ex Instructione Statuum & Ordinum Terrarum Prus-
 siae ad Comitata Regni Varlaviam à Sacra Regia Maje-
 state ad diem 16. Junii Anni 1699. indicta Dominis
 Nuntiis ex Conventu Earum Terrarum Generali Graud-
 dent. d. 19. Maji Anni Ejusdem data.

UT Incolæ Prussiae, imprimis verò Mercatores, ab omnibus
 datis, teloneis, nec non oneribus cujuscunque nominis,
 tum & Legibus Regni non sine summo Terrarum harum ac Civi-
 tatum onere sancitis, ab inductis & evectis tam in aquis quàm in
 terra constitutis, in omnibus stratis & viis immunes conserventur,
 & ad nulla alia persolvenda telonea, quàm quæ in antiquis & ex-
 tremis Regni limitibus Exterorum Principum Terras attingenti-
 bus pro more veteri dependuntur, secundum Pacta & Privilegia
 Terrarum Prussiae adigantur — tum & Duboviensis imprimis reli-
 quæque Camerae contra jura institutæ, quæ Terras hæc earumque
 incolas exactionibus suis non mediocriter aggravant, penitus tol-
 lantur & abrogentur.

VIII.

Ad eand. pag. 1185. verb. **A**udivi in Generali Prussiae Con-
 ventu hæreticam (si dicere licet) quia contra Statum
 propositionem Nuncii Gedanensis: Constitutiones
 Regni minimè Nos obligant.

Oprime dixit, si dicere licet, quia non licere dicere, sed ve-
 rissimam & Statui ac fundamentalibus Juribus Provinciæ
 Prussiae maximè conformem, nec à Nuncio Gedanensi tan-
 tum

G

tum

tum, sed ab omnibus cordatis & ingenuis Terrarum Prussiae Filiis & Civibus uno ore assertam & toties propugnatam esse Propositionem hanc: *Constitutiones Regni Pruthenos minimè obligare, nisi ab iisdem unanimiter in Conventibus Terrarum Prussiae Generalibus receptae sint*, tam notum est quam quod notissimum. Hinc tot Protestationes contra Constitutiones Regni tum ab universis Statibus tum à Civitatibus interpositae. Hinc Obligatio Nuntiorum in Conventibus Generalibus ad Comitia Regni Deputatorum Instructioni publicae inserta, ne quid novi super Pruthenos ibidem statui permittant, sed Jura & Immunitates Provinciae promoveant, defendant, atque Gravamina apud Regem & Rempublicam removeant. Hinc liberrimum illud jus sciendarum & modificandarum Contributionum, quò jam sub Crucigeris gavisa sunt Terrae & Civitates Prussiae, testante Constitutionum publicarum Anno 1430. *Dominica Oculi Elbingae sancitarum articulo 4to*; apud Casparum Schütziū *Chron. Rer. Prussic. lib. 3. fol. 118.* quòque inter reliqua semper salvò juxta diserta Privilegii Incorporationis verba Terrae Prussiae Regibus Poloniae benevolè & spontaneè sese submiserunt, ita ut nulla Contributio invitae vel inficiis sine unanimi Statuum & Ordinum in Conventibus Terrarum Prussiae Generalibus declarato assensu imponi, vel modus contribuendi hic aut alius praescribi possit. Testantur id ex innumeris aliis immotae veritatis & fidei documentis sequentia, Et quidem, si antiquiora respiciamus, sufficiet adduxisse.

I. Ex Responso Sacrae Regiae Majestatis Nuncio à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiae dato in Conventu Graudenti Festo S. Michaelis Anno 1562. habito.

Nullus Antecessorum Nostrorum unquam Statuta Regni sive privatim sive publicè approbavit. Et quò minus etiam nunc possimus ea vel approbare vel iisdem Nos submittere, obstat Nobis non solum Patriae charitas, libertatisque, quae nihil in his terris est pretiosius, assertio, sed etiam perjurii infamia & DEI vindicta quae omnibus pactorum violatoribus proposita est. Ut tac-

ceamus.

ceamus plurimas alias gravissimas rationes, quae tanti sunt momenti, ut speremus Sacram Regiam Majestatem Suam etiam Nobis volentibus ab iisdem libertatibus recedere minimè concessuram esse.

2. Ex Instructione Nuntii Terrarum Prussiae ad Comitiam Regni ex Conventu Graudenti Festo S. Michaelis Anno 1562. celebrato à Statibus & Ordinibus data.

Negotium Nobis esse cum nemine dicent, nisi cum ipsa Serenissima Majestate illius; à cujus Divis Antecessoribus quemadmodum hæc quae hactenus obtinemus Privilegia ac Libertates intercedentibus certis pactis & foederibus concessa nobis sunt: ita non putare Nos cum quoquam alio de iisdem Privilegiis agendum Nobis esse, quam cum Serenissima Illius Majestate tanquam legitimo Regni Successore. Adstipulari quoque nobis manifestè harum Terrarum communis Privilegii verba, ut nimirum Regia Majestas in omnibus causis notabilibus has Terras concernentibus cum communi Consiliariorum consilio (non inquit Regni Poloniae, sed) Terrarum praedictarum tractat, terminet, ac definiat. Extare quoque ejus Consultationis cum Consiliariis harum Terrarum tantum habitae Divorum illius Majestatis Antecessorum exempla non modica, qui vel praesentes in secessu nobiscum agere juxta tenorem Privilegii, vel ad Generales Terrarum binos annuos Conventus de occurrentibus negotiis per Internuncium aut Literas suas nobiscum communicare consilia consueverunt.

Et paulo post:

Ea unio in qua hactenus cum inclyto Poloniae Regno individuo quodam nexu conjuncti unitique tot annos, aut potius secula, pacatè vivimus, & in qua toties cum verbis tum scripto constantissimè Nos perpetuò permanfuros declaravimus, nihil in se habet vel ambiguitatis vel controversiae, accedente ad eam Serenissimorum Regum consensu ac longissimi temporis usu & vetustissimam consuetudine, quae alioquin certissima est rerum dubiarum

G 2

inter

interpres. Neque aliam unionem quam eam in qua hactenus stamus aliò sensu extorqueri à nobis aut etiam concedi posse, ut nimirum pari cum Incolis Regni jure vivamus pariaque cum eis onera subeamus, sæpissimè significavimus. Neque quempiam eam unionis innovationem unquam moliturum arbitrati sumus, nisi eum, qui Jura & Privilegia Terris Prussiae à Serenissimo Majestatis Illius Avo Divo Casimiro præcedentibus certis pactis concessio prorsus velit eversa ac omninò sublata. Qui quidem Pientissimus REX Casimirus attentà harum Terrarum tam liberali ad Regnum accessione, perpensis præclarissimis meritis ac spontanea deditio Majorum Nostrorum, perpensò etiam quòd Regni leges Terris Prussiae haud in omnibus congruerent, quemadmodum una lex omnibus locis ac gentibus, cum singulae Gentes ac Provinciae suas quasdam habeant proprietates, non planè convenit. Is, inquam, Pientissimus REX, has Prussiae Terras à lingua, moribus, legibus & juri- bus Gentis Polonicae prorsus distinctas alienasque non solum pri- stinis suis juri- bus, libertatibus, & monumentis, quæ à retro Prin- cipibus spiritualibus & secularibus obtinuerunt, perpetuò uti jus- sit, verum etiam conservationem eorum inviolatam sanctè eis pro- misit — Haud dubiè, si voluisset idem Serenissimus REX Casimi- rus, Nos Regni Poloniae legibus ac juri- bus teneri, non pepigisset tam diserte de pristinis harum Terrarum juri- bus, quibus hactenus vivimus, perpetuò obtinendis. — Neque est mirum aut insolitum in amplissimis Regnis singulas Provincias, etsi unius sint Corporis membra, singularibus uti juri- bus ac legibus, cujus rei quamplu- rima possent aliorum Regnorum afferri exempla, & ex ipsa hu- manæ figuræ formatione non ineptè demonstrari potest, si oculo- rum, si lingvæ, si manuum ac pedum, quæ etsi unius corporis membra sunt, distinctas tamen ipsorum leges & officia confi- deremus.

3. Ex Responso Sacrae Regiae Majestatis Legato Regio ad certa capita ab Eodem Ordinibus Civitatis Gedanensis in Prætorio die 28 Julii Anno 1578. proposita à Ma- gistratu cæterisque Ordinibus dato.

Ad

AD publicas in ipso Regno laudatas & ab ejus incolis compro-
 batas Contributiones quod attinet, non tantum hujus Civi-
 tatis, sed Terrarum Prussiae Ordines quoque, sapius jam ostende-
 runt, illas Contributiones juri- bus & Privilegiis harum Terrarum
 maximè adversari, cum ex Plebiscito Culmensi aliisque Terrarum
 Prussiae immunitatibus constet, quòd ab omnibus exactio-
 nibus, daciis atque oneribus Prutheni immunes haberi debeant. Neq;
 Magister aut Ordo Theutonicus ullò unquam tempore citra ha-
 rum Terrarum Prussiae Ordinum specialem & spontaneum con-
 sensum vel pecuniam, vel ullum aliud onus quodcunque, Pru-
 thenis indicere potuit. In qua libertate & prærogativa aliisque
 juri- bus & Privilegiis, quibus sub antiquis Dominis Terræ Prus-
 siae gaudebant, Divus Casimirus Rex, quando Prussia excussò tyran-
 nicò Cruciferorum jugò inclyto Poloniae sceptro sponte accessit,
 Pruthenos se cum Serenissimis suis Successoribus perpetuò confer-
 vaturum esse sanctè promisit. Cui quoque Regis promissioni
 insistentes reliqui Divi Poloniae Reges, eam suis Diplomati- bus ex
 ordine successionis confirmarunt, & Terræ Prussiae in continuo
 illo usu longè supra hominum memoriam fuerunt, & penes eun-
 dem ab omnibus Divis Regibus conservati sunt, cum ejus inter-
 pellatio inæquabilis admodum censeretur potuisset. Quæ consue-
 tudo, quam optimam legum atque Privilegiorum interpretem esse
 nullum est dubium, ad hæc nostra usque tempora semper obser-
 vata fuit, ut quoties de pecuniario subsidio aliisque de gravibus
 negotiis has Terras concernentibus Pruthenos compellere volue-
 runt, id non in Regni Comitibus statuerent, sed suos Oratores ad
 Generales Prussiae Conventus, juxta earum Terrarum Constitu-
 tiones & hactenus observatas Leges, ablegarent, ut de ejusmodi
 rebus necessariis deliberationes necessarias instituerent, ubi illi
 pro fidelium subditorum officio, ac facultatum suarum ratione, in
 se nihil desiderari passi sunt, & nihil eorum receperunt, nisi
 quod ad eum modum constitutum atque determinatum fuisset.
 Cum inclyti verò Regni Constitutionibus, Statutis & Comitio-
 rum Decretis nihil unquam commune habuerunt. Neque enim
 veri-

„ verisimile est Terras Prussiae Magistri & Ordinis Theutonici ju-
 „ gum excutientes, quò in exactionibus premebantur, ad omnia
 „ onera Regni ferenda, nullò eorum accedente consensu, tam
 „ serviliter sese obligare voluisse, cum id ne minimus quidem Regni
 „ Poloniae Palatinatus faciat, sine cujus expressò consensu & ap-
 „ probatione nihil in ejusmodi rebus constitui posset, nedum ut
 „ id sine omnium harum Terrarum expressò etiam consensu & vo-
 „ luntate fieri possit ac debeat. Ex quibus omnibus non obscure
 „ apparet, Contributionis illud onus, in Terris Prussiae antehac nun-
 „ quam exauditum, neque ab eò tempore, quò se inclyto Regno
 „ Polonico submiserunt, supra centum annorum spatium contra ea-
 „ rundem Ordines usurpatum fuisse, neque ullum exemplum existat,
 „ vel in summa Reipublicae necessitate Pruthenos cum Gente Po-
 „ lona unquam simul ex Decreto Regni contribuisse, aut ad ali-
 „ qua onera cum Regnicolis aequaliter praestanda adductos fuisse:
 „ Verùm semper is mos, ea consuetudo observata fuit, quam nunc
 „ ipsa Majestas Regia, Dominus noster clementissimus, cognitis in
 „ praeteritis Varfaviensibus Comitibus Terrarum Prussiae Privilegiis &
 „ libertatibus clementissimè secuta est, missò ad praeteritum Grau-
 „ dentinensem Conventum suo Internuncio & Oratore Generoso
 „ Joanne Budziaio, qui Ordinibus harum Terrarum periculorum
 „ magnitudinem exposuit, & Contributionem suò, eoque ordina-
 „ riò, modo nomine Majestatis Regiae postulavit. Etenim quam
 „ ratione & aequitate, sub nudo Decreti aut Constitutionis titulò,
 „ Ordinibus invitis obrudi potest, quod contra pacta Conventa,
 „ literisque ac Sigillis multipliciter firmata ac Sacramenti religione
 „ roborata, denique contra id, quod semel utrinque atque huc-
 „ usque ratum gratum & firmum habitum fuit, Ordinibus semper
 „ contradicentibus, protestantibus & repugnantibus, nulla ipsorum
 „ praecedente culpà aut meritis, nullà denique aequabili ratione aut
 „ modo, in ipsos volentes nolentes statutum, nec unquam ab ipsis
 „ receptum est? Certè quidem quod semel in aliquem rectè atque
 „ ordine, ex merito praesertim, collatum est, ejus auferendi nulla
 „ est aequabilis ratio; Et quid tandem firmum & stabile in rebus
 „ huma-

humanis sit futurum, si ea, quae semel pacis conventis firmata
 sunt, quocunque praetextu altera parte invitata retexi debeant? Id
 enim si fieri posset, quemadmodum se urgeri quidem quotidie
 Ordines non obscure perspiciunt, non vident, quis tandem Pri-
 vilegiorum & libertatum usus futurus sit. Nam si in uno fas erit,
 eos sub illo praetextu Privilegiis & libertatibus exuere & privare,
 necesse fuerit omnium similem rationem esse, & ita nullis am-
 plius opus erit verbis, eam rationem omnium Privilegiorum usus fa-
 cile cessabit. Et licet Ordinibus objiciatur: Quod se Majores
 ipsorum Serenissimis Poloniae Regibus ad opem, praesidium, con-
 silium & praesidium in quibuscunque necessitatibus ferendum ob-
 strinxerint, constat tamen id non simpliciter sed juribus ipsorum
 semper salvis factum fuisse. Quod & ipsum & consuetudo longe
 supra hominum memoriam observata facile comprobatur, ita ut
 non existiment eam esse vel Majestatis Regiae & Dominorum
 Consiliariorum sententiam, ut eos nulla de causa Privilegiis &
 Libertatibus non facultatibus tantum, sed sanguine etiam partis
 privare constituerint. Quamvis etiam dicatur: inter jus com-
 mune seu publicum Regni & jus privatum differentiam esse, &
 quòd privatorum jus juri publico derogare nequeat, non vident
 tamen Ordines, quomodo eam rationem omnia Privilegia & pacta
 Conventa elevari & everti possint, cum nemo inficias ire queat
 harum Terrarum jura jura publica etiam esse, non quidem Regni,
 sed harum Terrarum Prussiae tamen. Etiam si enim Privilegium
 lex privata dicatur, tamen harum Terrarum leges privatae com-
 muni consensu & approbatione leges publicae harum Terrarum
 factae sunt, quibus sub praetextu juris communis Regni nihil de-
 rogari potest, alioquin nulla Terra, nulla Provincia, sibi jus &
 libertates suas salvas retinere & conservare posset, si jus publicum
 Regni ad eum modum extendi, & pacta Conventa, quasi nun-
 quam in rerum natura existissent, obliterari debebant: Id verò
 nunquam in aliquo Regno cognitum, sed contrarium potius ex-
 auditum fuisse. Etiam si jura communia habeant, quamlibet ta-
 men Provinciam penes sua etiam jura privata, quae cuilibet pro-
 vinciae

vinciæ publica sunt, sine ulla interpellatione conservari, & eorum vigore ad Contributiones, & alia onera ferenda, ex æquo & bono & non alio ordine vel ratione cogi, quemadmodum ejus rei multa exempla Provinciarum Regni Galliæ, inferioris Germaniæ, & earum, quæ sub ditione Cæsarea sunt, adduci possent, quæ quidem Regnis illis incorporatæ sunt, sed tamen peculiaribus juribus, Privilegiis, libertatibus & consuetudinibus utuntur & fruuntur, & supra illorum præscriptum nulla ratione aggravantur. Quemadmodum etiam harum Terrarum & hujus Civitatis Ordines supra centum annorum spatium penes sua jura & libertates, quæ per illam consuetudinem longævam satis superq; confirmata sunt, sine aliquâ interpellatione conservati fuerunt, & non vident, quâ ratione nunc tandem sub prætextu Decretorum & Constitutionum Regni ab illorum usu repelli debeant, quin potius eam certissimam spem conceperunt, quemadmodum non tantum omnes Regni Ordines in universum, sed quilibet etiam pro se privatim, acerrimi sunt libertatum suarum propugnatores, ita etiam non passuros esse, ut huic Civitati quicquam eâ in parte decedat, sed ita cum ejus Ordinibus acturos, quemadmodum secum agi cupiant. Atque ea propter Majorem in modum & enixo studio submisit rogant, dignetur Majestas Regia eorum omnium clementissimam rationem habere, & non permittere, ut hæ Terræ & hæ Civitas contra jura, Privilegia, libertates & antiquas bene receptas Consuetudines, quas se factas rectas huic Provinciæ conservaturum esse, verbò suo Regiò non tantum sæpius polliceri, sed huic etiam Civitati seorsim confirmare benignissimè dignata fuit, ullâ ratione post hac aggraventur. Etenim ut hætenus in conferendis & contribuendis ad postulata Serenissimorum Regum Poloniæ facultatibus, suis fidele semper suum ostenderunt studium, ut affirmare possint, se hac in parte Regni incolis, pro virium suarum proportionem, nunquam fuisse secundos, ita tùm in hac parte, tùm aliis in rebus, Majestati Regiæ porrò fidem & obsequii promptitudinem salvis suis juribus ex animo & pro viribus sunt declaraturi, ut nihil in ipsis, quod fideles subditos decet, sit desideratum.

4. Ex Responso Legat. Reg. à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiæ in Conventu Culmensi Anno 1579. d. 14. Febr. dato.

Cupere Reipublicæ suæ eoque legitimò modò pro facultatum suarum & justæ proportionis ratione subvenire, non est se. parationem à Regno quærere, sed subjectionem potius suam & fidem Majestati Regiæ debitam humillimè testari. Neque existimant eâ re Sacræ Regiæ Majestatis animum offendi posse, cum is non offendat qui officium suum facit, sed qui admonitus nullis adductus legitimis rationibus officium facere detrectat.

5. Ex Responso Sacræ Regiæ Majestatis Aulico & Nuntio Generoso Nicolao Kostka in Conventu Generali Terrarum Prussiæ à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiæ Mariæburgi d. 9. Decembr. Anno 1621. dato.

Quamvis Statuum & Ordinum Regni amplissimam Auctoritatem Status & Ordines Terrarum Prussiæ magni faciunt, & existimant seriò prospiciendum, ut Regiæ voluntati & Statuum & Ordinumque Regni desiderio quam proximè & quam maximè fieri potest, Juribus Terrarum Prussiæ semper salvis, obtemperetur, tamen in quas Constitutiones nec ipsi, nec Majores eorum unquam consenserunt, ab earum executione sibi non metuendum esse putant.—Ceterum de Regni quoque defensione & externis propulsandis periculis Status & Ordines promptum juvandæ Reipublicæ studium suum declarare cupientes, unanimi voluntate, non metu pœnæ coacti sed spontaneè, neque ullius neglecti officii causâ, verum eò attentò, quòd in proximè præteritis Comitibus Nuntii Terrarum Prussiæ Contributionis rationem ad totum Ordinem Equestrem receperunt, & de suo juvandæ Reipubl. facultatibus propriis studio spem fecerunt, in præsentis Conventu Contributiones seu subsidia etiam pro viribus majora consentientibus animis laudaverunt, licet multis ac magnis horum temporum calamitatibus adeò sint hæ Terræ exhaustæ, ut ipsa rerum inopia ab hoc obsequii atque officii genere illos excusare posset.

6. Ex Responso Sacrae Regiae Majestatis Nuntio & Secretario Generoso Alberto Golinski in Conventu Generali Terrarum Prussiae Mariæburgi 4. Januarii Anno 1623. dato.

„ **D**omini Consilarii accedente Minorum Civitatum Internan-
 „ tiorum sententiâ atque voluntate decreverunt, quod ea quæ
 „ reliquis totius Regni Statibus & Ordinibus in proximè futuris Co-
 „ mitiis ad præsentem Reipublicæ Statum atque dignitatem perti-
 „ nere videbuntur ex suo loco cognoscere & sententias suas conferre,
 „ fidemque erga Sacram Regiam Majestatem & in Rempublicam
 „ studium contestari, denique Contributionis, si quæ fortè laudan-
 „ da necessariò foret, totum negotium, nempe tam sciscendarum,
 „ quam modificandarum, more Majorum hætenus observatò ad
 „ Conventum in his Terris post Comitìa proximè subsequendum re-
 „ ferre, & circa præmissa pro honore ac statu Sacrae Regiae Maje-
 „ statis, juxta præscriptum juramenti à se præstiti, sincerè ac con-
 „ stanter consulere velint.

7. Ex Laudo Protestationis Statuum & Ordinum Terra-
 rum Prussiae contra præjudicia in Constitut. Comi-
 tiorum Electionis Anno 1648. Varaviae habitorum
 extantia.

„ **N**on levis Terris hisce hoc ipsò quoque illarum censemus
 „ præjudicium, quod inter Declarationes reliquorum Palatina-
 „ tum Regni ratione Contributionum pro necessitate Reipublicæ
 „ sancitarum in seipsis Palatinatum Prussiae Nuntiis, imò dissentum
 „ suum interposità in contrarium publicâ manifestatione in fine Co-
 „ mitiorum contestantibus, specialis Palatinatui Culmensi super su-
 „ stentandis impensis Palatinatûs mille ducentis militibus in subsi-
 „ dium Reipublicæ à Terris hisce in Regnum missis, nec non con-
 „ tribuendis duobus fumalibus affecta & typis publicis excusa fue-
 „ rit declaratio. Quæ tamen declaratio cum per Dominos Nun-
 „ tios prædicti Palatinatus Culmensis non Instructione tantum à Sta-
 „ tibus

tibus & Ordinibus Terrarum ad præfata Electionis Comitìa iisdem
 data, sed & Juribus ac Consuetudinibus modoque contribuendi
 ab immemoriali tempore in Terris Prussiae jugiter observato & huc
 usque continuato obstantibus, dari in publico nullâ ratione po-
 tuit. — Idcirco non minus de nullitate ac vitio præmissorum so-
 lennissimam hisce interponimus protestationem, Nosque prædi-
 ctæ Constitutionis declarationem nullatenus suscipere ac eandem
 agnoscere velle manifestamus. — Actum & datum Graudenti in
 Conventu Generali d. 30. Decembr. Anno 1648.

8. Ex Responso Sacrae Regiae Majestatis Nuntio Per-Illustri
 & Admodum Reverendo Domino Felici Rzeszonski
 Plocensi, Culmen. Canonico Sacrae Regiae Majestatis
 Secretario à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiae
 in Conventu Generali Mariæburg. d. 24. April. Anno
 1651. dato.

„ **C**onæquationis in Contributionibus publicis cum Regnicolis ne-
 „ gotium quod attinet, vel ipsa liberrimæ harum Terrarum ad
 „ Regnum accessionis monumenta abundè testantur, Terras has ad
 „ alias, quam quæ Juribus ac Privilegiis earundem, quibus salvis
 „ & illæsis spontaneò motu, non verò jure belli multoties Regnico-
 „ larum sanguine partæ, ad Regnum accesserunt, quod veterum
 „ Annalium incorrupta fides luculenter docet, consentanea sunt,
 „ nequaquam stringi posse onera. Neque verò etiam in ista sciscen-
 „ dorum tributorum liberrimâ potestate Terræ hæc unquam defuere
 „ necessitatibus Reipublicæ, quin ea potiùs subindè, vel proximis
 „ etiam abhinc annis, contulere subsidia, quæ servatâ proportionè
 „ debitâ laudatas in Regno contributiones facillè æquaverint. Id
 „ quod in futuris Deo dante Comitibus Sacrae Regiae Majestati per
 „ Nuncios suos deducere Statibus & Ordinibus in proclivi erit.

9. Laudum Manifestationis contra præjudiciosa sancita
 Comitiorum Varaviensium Anno 1652. d. 23. Julii
 inchoatorum præsertim quoad Thesaurariatum & Co-
 æquationem

» **N**os Status & Ordines Terrarum Prussiæ in moderno Conventu
 » Generali Graudentinensi congregati notum testatumque fa-
 » cimus. Quòd cum in proximè præteritorum Comitiorum Con-
 » stitutionibus nonnulla inveniantur quæ juribus harum Terrarum,
 » præsertim quoad Thesaurariatum & Coæquationem, contravenire
 » videntur: Nos iisdem juribus nihil prorsus derogari, sed firmis-
 » simè per omnia inhærere cupientes, manifestandum esse duxeri-
 » mus prout præsentibus manifestamus, nihil eorum, quæ contra
 » mentem & intentionem nostram præmemoratis Regni Constitu-
 » tionibus inserta sunt, aut quomodocunque damnosam Juribus
 » harum Terrarum interpretationem patiuntur, iisdem Juribus præ-
 » judicare posse ullatenus non debere. Hac nostra publica Mani-
 » festatione mediante. In cujus rei fidem Sigillum harum Terrarum
 » est subappressum. Actum & datum in Conventu Graudentinensi
 » die 21. Octobr. Anno 1652.

Huc pertinet *Laudum Manifestationis contra præjudiciosas Con-
 stitut. Comitior. Anni 1653. Brescia in Lithuania 24. Mart. celebrat.
 de teloneis, coæquatione &c. in Conventu Generali Mariaburg. die 23.
 Maij Anno 1653. sancit. & supra num. VII. artic. 16. insertum Lau-
 dum Manifestationis contra præjudiciosas Constitutiones Comitiorum
 Varso. 9. Junii 1654. celebrat. tam sub titulo Tribunal Radomski,
 quam alijs sancitas, in Conventu Generali Mariaburg. d. 19. Julij 1655.
 publicatum.*

**10. Laudum contra novas accisas de Comestibilibus &
 Consumptibilibus.**

» **N**os Status & Ordines Terrarum Prussiæ in moderno Conventu
 » Generali congregati notum testatumque facimus universis &
 » singulis quorum interest. Quòd postquam præjudiciosa quædam
 » cum Illustrissimi Domini Regni Thesaurarii Supremi subscriptione
 » universales literæ in publicum divulgantur, juxta quarum teno-
 » rem cum in bonis Regalibus ac Spiritualibus, tum Minoribus
 » quoque Civitatibus, certa quædam à coctione cerevisiæ, ut & alia
 » (de comestibilibus & consumptibilibus) in his Terris inusitata
 exigat-

exigatur contributio, illa verò non nisi in summum Terrarum harum
 jurium ac libertatum vergat præjudicium: Proindè Nos Terrarum
 harum Jurium ac Privilegiorum indemnitati consulentes, haud
 quempiam ex Statibus & Ordinibus huic oneri subesse, atque Ci-
 vitates minores illud afficere debere cavemus. In præmissorum
 fidem Sigillum harum Terrarum est subappressum. Actum & da-
 tum Culmæ in Conventu Generali die 25. Augusti Anno 1660.

**11. Laudum Manifestationis contra nonnulla in Consti-
 tut. Comitiorum Regni Varsoviæ d. 17. Martii 1659
 comprehensa.**

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ in moderno Conventu
 Generali Culmæ congregati notum testatumque facimus quo-
 rum interest universis & singulis. Quòd cum in proximè præte-
 ritorum Varsoviæ celebratorum Comitiorum (ad quæ ob non ha-
 bitum Conventum Terrarum Prussiæ Generalem Ante-Comitia-
 lem Nuncios cum Instructione ablegare Nobis haud licuit) Con-
 stitutionibus nonnulla inveniantur quæ harum Terrarum Juribus
 omnino sunt adversa & præjudiciosa, præcipuè sub Tit. Cio Ko-
 ronne, O Menicy, Coæquatio & aliis: Ideò Nos Juribus harum
 Terrarum nihil derogari sed firmissimè inhærere cupientes ma-
 nifestandum esse duxerimus, prout præsentibus manifestamus,
 nihil eorum, quæ taliter præmemoratis Regni Constitutionibus
 inserta sunt, vel quomodocunque damnosam Juribus harum Ter-
 rarum interpretationem patiuntur, iis Juribus nullatenus præjudi-
 care posse vel debere. In cujus rei fidem Sigillum harum Terrarum
 præsentibus est subappressum. Actum & datum in Conventu Ge-
 nerali Culmæ die 5. Octobr. Anno 1660.

12. Laudum contra novam Accisam.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ in præsentis Conventu
 Generali congregati notum testatumque facimus universis
 & singulis quorum interest. Cum nihil magis harum Terrarum
 saluti atque integritati conveniens esse ducamus, quam si quid-
 quam

„ quam contra Earundem Jura atque Privilegia introductum & post-
 „ eà Regià Autoritate abrogatum sit, abrogationi huic firmiter in-
 „ sistere, Nobisque relatum sit, nonnullos inveniri, qui non attento
 „ eo, quòd Sacra Regia Majestas per Literas suas universales novæ ac-
 „ cise Collectoribus seriò demandaverit, nec Accisa ista, Juribus &
 „ Privilegiis harum Terrarum contraria, à quoquam ulterius exigatur,
 „ à nonnullis nihilominus illam adhuc exigere accisam: Ideò confu-
 „ lendo indemnitati Jurium harum Terrarum, insistendoque Sacr. Reg.
 „ Majestatis Domini Nostri Clementissimi benignissimæ declaratio-
 „ ni, consultum Nos duxisse constituere, prouti præsentis Laudi
 „ vigore constituimus, ut, si quispiam posthac præsumpserit talem
 „ introducere aut exigere accisam, omnes ex æquo obligatos futu-
 „ ros omni meliori & efficaciori modò conjunctim eidem resistere,
 „ Juraque harum Terrarum facta ac tecta conservare, & si contige-
 „ rit illum qui resistit à quoquam ullâ sive juris sive facti viâ mo-
 „ lestari, omnes eum evincere & indemnem reddere debere. In
 „ præmissorum fidem Sigillum harum Terrarum præsentibus est
 „ subappressum. Actum & datum Culmæ in Conventu Generali d. 17.
 „ Decembr, Anno 1660.

13. Laudum Præcustoditionis ne imposterum in Comitibus
 Regni aliquid laudetur.

„ **N**Os Status & Ordines Terrarum Prussæ in præsentis Conventu
 „ Generali Mariæburgi congregati, notum testatumque faci-
 „ mus universis & singulis quorum interest. Postquam ea hætenus
 „ laudabilis ab immemoriali tempore observata fuit consuetudo
 „ ut Generosi Domini Nuncii harum Terrarum sub fide, honore,
 „ & conscientia obstringerentur ne in Comitibus Regni aliquas lau-
 „ darent aut approbarent Contributiones, sed totum Contributio-
 „ nis negotium mediante iisdem in Conventu Ante-Comitiali datâ
 „ Instructione domum reciperent, & verò accidit, ut Respublica in
 „ proximè præteritis Regni Comitibus à Generosis Dominis Nunciis
 „ harum Terrarum summam centum & quinquaginta millium flo-
 „ renorum Polonicalium cum duabus agrariis laudandam expeteret;
 Qui

Qui necessitate adacti, & quòd tam exactè scire non poterant, “
 quot numerò agrariæ præfatæ summæ proportionaliter laudandæ “
 forent, dictos 150000, floren. Polon. ab hisce Terris cum duabus “
 agrariis laudandos acceptarint: Proindè inhærendo huic tam lon- “
 gò tempore receptæ Consuetudini & præcavendo hoc in passu “
 Jurium harum Terrarum omnimodæ indemnitati, neve id ipsum “
 imposterum in nocivam trahatur sequelam, autoritate moderni “
 Conventus ordinamus & constituimus, ut Domini Nuncii harum “
 Terrarum in futuris Regni Comitibus nullas imposterum laudent aut “
 ineant Contributiones, multò minùs propriò motu ac sine scitu & “
 consensu nostro certas ab hisce Terris exsolvendas accipiant pe- “
 cuniarias summas & laudandas agrarias, quin imò totum hoc Con- “
 tributionis negotium, & quicquid eò pertinuerit, more hætenus “
 conventò ad suos pro declaratione sumant & recipiant. In præ- “
 missorum fidem Sigillum harum Terrarum subappressum, Actum “
 & datum in Conventu Generali Mariæburgi die 1. Septembris, “
 Anno 1661. “

14. Laudum Manifestationis contra præjudiciosas Con-
 stitutiones Comitiorum Regni Varaviae die 2. Maji
 Anno 1661. celebratorum sub Titulo: Clo Gene-
 ralne, &c. &c.

„ **N**Os Status & Ordines Terrarum Prussæ in moderno Conventu “
 congregati notum testatumque facimus Universis & singulis “
 quorum interest. Quòd cum in proximè peteritis Regni Comi- “
 tibus quædam Constitutiones Terris hisce & Earundem Civitatibus “
 quàm maximè præjudiciosæ in volumen Legum publicarum præ- “
 ter scitum & consensum Dominorum Nuntiorum harum Ter- “
 rarum illatæ sunt, contra quas Constitutiones nonnulli ex Domi- “
 nis Nuntiis coram diversis actis tam Castrensibus quàm Civilibus “
 protestati sunt: Ideò inhærendo hisce memoratorum Domino- “
 rum Nuntiorum Manifestationibus contra omnes ac singulas ejus- “
 modi præjudiciosas Constitutiones ac Clausulas Juribus, Privile- “
 giis, ac immunitatibus harum Terrarum & Civitatum è diametro “
 repu-

„ repugnantes præsentis Laudi vigore solennem interponere existi-
 „ mavimus Protestationem, quemadmodum præsentibus solennis-
 „ simè protestamur, quòd istiusmodi Constitutiones Juribus harum
 „ Terrarum & Civitatum nullatenus præjudicare possint ac debeant.
 „ In præmissorum fidem Sigillum Terrarum Prussiae præsentibus est
 „ subappressum. Actum & datum in Conventu Generali Mariæ-
 „ burg, d. 1. Septembr. Anno 1661.

Contra Easdem Constitutiones protestationes suò & Terrarum
 ac Civitatum Prussiae nomine interposuerunt

Generosus DANIEL ERNESTUS CYRENBERBERK, Aulicus &
 Cubicularius Sacr. Reg. Majestatis ad memorata Comitata Re-
 gni Generalia Palatinatus Pomeraniae ex Districtu Pucensi Nun-
 tius in Castro Gostinensi ser. 4. in Crastino F. Sancta Anna Avia
 Domini Nostri Jesu Christi anno 1661.

Generosus PAUL. BIALOBLOCKI de RYNKOWKA, Notarius
 Castrensis Palatinatus Pomeraniae Terrarum Prussiae ad dicta
 Comitata Varaviae Anno 1661. celebrata, & die Sabbathi post
 Festum S. Margar. Virginis & Martyris finita Nuntius in Castro
 Valcensi ser. 4. in crastino Festi S. Annae Matris B. M. V. Ao. 1661.

Generosus JOANNES PETRUS TUCHOLKA, Notarius Terrestris
 Palatinatus Pomeraniae ad eadem Comitata Regni ex Terris &
 Palatinat. Prussiae Internuncius in Castro Ravensi ser. 4. ante
 Fest. S. Mar. Magdalena proxima Anno 1661.

Add. Laudum Manifestationis contra præjudiciosas Constitutiones
 & ex iis resultantes Commissiones Comitiorum Varaviae d. 7. Martii
 Anno 1667. celebrator. in Conventu Generali Graudentinensi d. 21. No-
 vembr. anno 1667. sancitum.

Laudum Manifestationis contra præjudiciosa Terris Prussiae &
 Civitatibus Ordinationi Comitiorum Electionis die 2. Maji anno 1669.
 Varaviae habitorum & Paolis Conventus inserta, in Conventu Generali
 Ante-Comitata Coronationis Mariaburgi celebrato die 30. Augusti anno
 1669. factum.

Laudum Protestationis contra præjudiciosas Constitutiones Comi-
 tiorum Varaviae die 2. Septembris Anno 1670. habitorum in Conventu
 Generali Graudentinensi die 26. Januarii Anno 1671. sancitum.

Conf. Lauda in Conventu Generali Terrarum Prussiae Mariab.
 d. 2. Maji Anno 1673. sancita & supra num. IV. artic. 4. & 6. adducta.

Laudum Manifestationis contra præjudiciosas Constitutiones Comi-
 tiorum Coronationis Cracoviae Anno 1676. celebratorum in Conventu Ge-
 nerali Gmudenti die 14. Julij Anno 1676. peracto, factum.

15. Ex Responso Sacrae Regiae Majestatis Nuntio Per-
 Illustri & Admodum Reverendo Domino Michaeli
 Radziejowski Praeposito S. Michaelis ad Arcem Cra-
 coviensem Gnesnens. Varmiens. Canonico Sacrae Re-
 giae Majestatis intimo Secretario à Statibus & Ordini-
 bus Terrarum Prussiae dato ex Conventu Generali
 Graudenti die 28. Junii Anno 1677. celebr.

S Tatus & Ordines debitâ cum veneratione in sinum Sacr. Reg. “
 Majestatis benignissimum reponunt, grave esse libertati, grave “
 Juribus, quod in Comitibus Regni ab Amplissimis Reipublicae Ordi- “
 nibus Domini Nuntii harum Terrarum declarationibus ultra datas “
 Instructiones contra mores Majorum faciendis in negotio Contri- “
 butionum arctari, stringi, & propè non compelli soleant. Ac pro- “
 inde in excelso Sacr. Reg. Majestatis Judicio æquilibrium libertatis “
 & obsequiorum suorum ac non parcam in omnes Reipubl. necessi- “
 tates facultatum suarum erogationem suspendunt, humillimeque “
 rogant, ut Gratiâ suâ Regali efficere clementissimè dignetur, quò “
 fides posthac Dominis Nuntiis harum Terrarum moribus antiquis “
 totam rationem sciscendarum & modificandarum Contributionum “
 ad Conventus relaturis habeatur, ac benevolentia, non extorsioni- “
 bus, cum ipsis agatur. “

16. Laudum Manifestationis contra præjudiciosas Con-
 stitutiones Comitiorum Grodnæ d. 15. Decembr. Ao.
 1678. celebratorum.

” **N**os Status & Ordines Terrarum Prussiae in moderno Conventu
 ” Generali Mariæburgi congregati, universis & singulis quo-
 ” rum interest notum testatumque facimus. Quia Nos indemni-
 ” tati jurium harum Terrarum æquè ac Civitatum nec non cujusvis
 ” privati prospectum esse volentes, animadvertendo quòd in volu-
 ” men novellarum Legum in proximè præteritis Comitibus Grodnen-
 ” sibus sancitarum Constitutiones quædam cum appendicibus in-
 ” sertæ sint, quæ Juribus & Immunitatibus Terrarum harum, Civi-
 ” tarum & privatorum sunt præjudiciosæ, & absque scitu & consensu
 ” Reipublicæ Universali intrârunt: Idcirco Autoritate præsentis
 ” Conventus adversus ejusmodi Constitutiones protestando, præpri-
 ” mis contra appendices, ac signanter contra appendicem, quæ sub
 ” Titulo: O Trybunale Koronnym per verba sequentia incipit:
 ” Y Sady Duchowne w sprawy Inskriptionum, Donationum, Re-
 ” formationum &c. tum & alteram sub Tit. Sprawa Gdanska, præ-
 ” primis quatenus inhæretur Constitutioni de Anno 1667. quò ipsò
 ” Gedanensis, adeoque omnes Civitates, contra Jura, Privilegia, &
 ” Immunitates à foro suo competenti ad forum incompetens, vide-
 ” licet ad Tribunal Regni & alia præjudiciosa, pertraherentur, &
 ” tandem contra sinistram declarationis circa Contributionis sciscen-
 ” dæ negotium à Magnificis & Generosis Dominis Nuntiis harum
 ” Terrarum ad Conventum hunc Post-Comitialem pro libertate
 ” sciscendarum & modificandarum contributionum sumptum, per
 ” Regnicolas quodocunque extendendæ interpretationem manife-
 ” stamus, ac omnia in contrarium remedia Juris reservata volumus
 ” præsentis Laudi Nostri vigore. In præmissorum fidem Sigillum
 ” Terrarum Prussiae hisce subappressum est. Actum Mariæburgi in
 ” Conventu Generali die 17. Julii Anno 1679.

17. Laudum Manifestationis contra Declarationem Pala-
 tinatum Prussiae Constitutioni Comitiorum Regni
 Varsoviæ die 27. Jan. Ao. 1683. celebrator. insertam.

” **N**os Status & Ordines Terrarum Prussiae Mariæburgi in Con-
 ” ventu Generali congregati Universis & singulis præsentium
 ” notii-

” notiam habituris notum testatumque facimus. Posteaquàm præ-
 ” senti in Conventu Nobis ab Illustribus, Magnificis, & Generosis
 ” Dominis Nuntiis harum Terrarum, qui nuper in Comitibus Regni
 ” Varsoviensibus præsentibus fuerunt, relatum est, quòd Declaratio-
 ” nes Suæ ibidem nomine Palatinatum Prussiae factæ, non prout
 ” prolatae & in scripto porrectæ fuerant, sed in præjudicium Jurium
 ” & consuetudinum hujus Provinciae inter Declarationum Constitu-
 ” tiones relatae sint, prout etiam in volumine Legum typis impresso
 ” reperiuntur: Proinde pro tuendis Juribus & Consuetudinibus
 ” hujus Provinciae autoritate Conventus hujus contra easdem decla-
 ” rationes, quò minus in præjudicium exemplumve futuris temporibus
 ” produci valeant, præsentem interponimus Manifestationem. In
 ” præmissorum fidem Sigillum harum Terrarum hisce subappressum
 ” est. Actum & datum Mariæburgi in Conventu Generali Terrarum
 ” Prussiae die 16. Julii Anno 1683.

Conf. Laudum Manifestationis contra præjudiciosas Constitutio-
 nes Comitiorum Regni Varsoviæ die 16. Februarij Anno 1685. peracto-
 rum, in specie contra Appendicem, quæ sub Titulo: Poglovvne Zydovskie
 in grande præjudicium Jurium ac Immunitatum Civitatum intravit,
 in Conventu Generali Graudentinensi die 20. Augusti anno 1685.
 sancitum.

Pertinent huc Laudum Protestationis contra Decreta Judicij Com-
 missorialis Tribunalis Radomiensis Leopoli Lublinum translati in Conv.
 Gener. Graudent. antè Electionali d. 4. April. 1674. sancitum in verbis:
 Cum verò Terræ Prussiae ab ipsa sui ad Regnum accessione huc-
 usque semper in liberrimo sciscendarum & modificandarum Con-
 tributionum usu maneant, & quotiescunque subveniendò neces-
 sitatibus Reipublicæ aliquas decrevissent, easdem non ex imposi-
 tione sancitorum Reipublicæ, sed liberis ac spontaneis voluntati-
 bus pro modulo facultatum in Conventibus suis ordinârunt & con-
 tulerint atque etiam de quantitate collectarum Illustrissimus Do-
 minus Thesaurarius harum Terrarum rationes non Thesauro Re-
 gni, sed ipsis Statibus & Ordinibus, reddiderit & reddere tenea-
 tur, tum verò negotium Contributionum in his Terris ad mate-
 riam

riam Status Reipublicæ, minimè verò ad processus judiciares pertinere. — Ideo Nos de præfatorum Decretorum illegalitate & nullitate, tum & de integritate Jurium Terrarum Prusici quam solennissimè Laudi præsentis vigore protestamur & expostulatos nos apud Rempubicam unanimiter pollicemur.

Item *Laudum Evictionis Illustrissimo Domino Palatino Pomerania Terrarum Prusie Thesaurario atque Magnifico Joanni Elzanovski contra Decreta præjudiciosa Tribunalis Radomiensis promissa in Conventu Generali Graudent. d. 30. Junii Ao. 1687. factum.*

Laudum Securitatis & Jurium tuitionis contra memorata Decreta; nec non Laudum Rotalionis, atque Laudum Manifestationis contra omnia Decreta injuriosa Radomia lata dicto in Conventu Generali Graudenti die 30. Junii anno 1687. celebrato à Statibus & Ordinibus Terrarum Prusie sancita.

IX.

Ad Tom. II. Epistol. 102. pag. 552. verb. Occurrit Magistratus ante portam, cumque in Oratione sua Senatui Gedanensem nominasset Orator, statim correptus est à Magno Regni Cancellario his formalibus: Non dicite Senatus, sed Magistratus.

Fefellit memoriam Celsissimum Principem & Autorem omnes & singuli testabuntur qui præsentibus solenni illi humillimæ receptionis actui interfuerunt atque Allocutiones à Civitatis Syndico & Oratore tunc dictas attentis perceperunt auribus. Tantum enim abfuit, ut Magnus tunc temporis Regni Cancellarius Celsissimus Princeps Dominus Albrechtus Dönhoff Episcopus Przemisliensis vel unico verbulo, nedum expressis in Epistola hac formalibus. Oratorem Civitatis propter vocem Senatus aliquoties, ut occasio ferebat, repetitam corripere, ut potius hæc ipsa Senatus Populi que Gedanensis denominatione, cum die 25. Martii dicti Ai. 1698. Serenissimi Regis in Civitate tunc præsentis nomine Homagium ab Ordinibus & tota Communitate reciperet, non una vice uti haud quic-

quam dubitaret. Id quod pari in occasione ante illum post Coronationem Serenissimi olim Michaelis Regis Illustrissimum Excellentissimum Reverendissimum Dominum Andream Olszowski, Episcopum tunc Culmensem & Regni Poloniae Procancellarium, fecisse, fidem faciunt diserta Sermonis ad Gedanenses anno 1670. die 9. Julii Homagium præstituros habiti & Tomo 1. harum Epistolarum Part. 1. post Epist. 23. pag. 298. seq. inserti verba: Hoc agite Senatus Populus que Gedanensis, ut devotos devinctos que Regia Majestati animos &c. Allocutiones verò à Syndico tunc Civitatis, Generoso Joanne Ernesto von der Linda, ad Serenissimum habitæ sequentibus conceptæ & recitatæ fuerunt verbis:

Allocutio ad Serenissimum Regem cum Civitatis portam ingrederetur die 18. Martii Anno 1698.

Serenissime & Potentissime REX ac Domine,
Domine Clementissime.

Ingreditur Sacra Regia Majestas Vestra Gedanum Suum, & ita, prout fidelissimi Cives & omnes boni precabantur, ingreditur REX Salvus atque Augustus. Erat scilicet hætenus in votis, ut quem celi hominum que consensus ad Regium viduata Polonia Thronum evexerat, Ejus exoptato conspectu Civitas hæc coram perfrueretur. Quam fecunda igitur ex felicissimo hoc Sacra Regia Majestatis Vestrae adventu in cordibus optimorum & paucissimorum subditorum exorta sit letandi materies si inter publica gaudia gratulantium que catus tumida facundia ostentator verbis exprimere gestiret, vanitatem haud dubie suam plerique optimo jure iriderent. Adest autem omnium, quotquot gremio suo complectitur Civitas hæc, nomine Civitatis Senatus, communis gaudii testis & interpretis eò certior, quò magis cognitos civium & incolarum suorum habet animos, neminem que in tanta hominum multitudine reperiri optime novit, qui Augustissimis Sacra Regia Majestatis Vestrae Auspiciis optatissimorum ingressui huic faustis acclamationibus non daret applausus. Atque sicuti idem Senatus suis ceterorum que Ordinum ac Universe Communitatis votis Sacra Regia Majestati Vestrae post solennem statim Inaugurationem Regales imbeas pro debito

debito subjectionis sua cultu gratulatus est. Sequitur & totam hanc Civitatem cum fortunis omnibus vitas, ipsa Satra Regia Majestati Vestra humillimè devovit: ita inpresentiarum ad demonstrandam porro & comprobendam devotissima fidei sua sinceritatem, portarum Civitatis claves, tesseram subjectionis, inter Regias manus consignat, spe certâ & indubitabili fretus, Sacram Regiam Majestatem Vestram, susceptis in se Regni Polonia fascibus & fatis, tot Provinciarum, tot Urbium nunc curam gerentem, atque pro univerforum pro singulorum salute excubantem, non minorem Salutis securitatisq; fidelissima hujus Civitatis habituram rationem, quam ipsa illa Serenissimis Polonia Regibus à primis, quibus leberimis votis salvisq; Juribus suis & immunitatibus ad liberum Polonia Regnum accessit, temporibus inconcussam intemerata fidei constantiam testata est. De cetero quemadmodum Magistratus cum tota Communitate in Sacra Regia Majestate Vestra Piaſti beneficentiam pietatemque; Vladislai excelsum animum & fortunam; Casimiri Magni felicitatem; Jagellonis mitissimum ingenium pietatemque; Sigismundi I. admirabilem corporis fortitudinem, temperantiam & diuturnitatem; Augisti I. intuenda Majestate splendorem; Stephani Gloriam & justitiæ servandæ studium; Sigismundi III sanctitatem; Vladislai IV. victorias & triumphos; Joannis Casimiri munificentiam, liberalitatem & lenitatem; Michaelis æquanimitatem; Joannis III. in rebus Sagô & Togâ gloriosissimè peragendis expeditam promptitudinem venemtur, ita Supremum Numen precibus invocat devotissimis, ut Sacram Regiam Majestatem Vestram, Principem omnes Divorum Antecessorum virtutes feliciter exequantem, post sedatos turbata & afflictâ intestinarum dissensionum procellis Reipublica motus, redditamq; servatis non intermoriturâ seculis ineffabilis clementia gloriâ Civibus pacem & tranquillitatem publicam, inter auspiciatos Regiorum consiliorum duraturâq; felicitatis successus, ætatem omnium vivere, victricesq; laurus post debellatam barbariem christiani nominis hostium indies efflorescere magis sanguine, reliqua tandem, quæ Vicaria DEI in terris Potestatis esse possunt, vota perpetuis beare implementis clementissimè dignetur. De Sacra Regiâ Majestate Vestra idem hic presens Senatus totaq; Universalis certissima spei indubitata concipiunt fiduciam, Sacram Regiam Ma-

jestat-

jestatem Vestram exigua illa, qua tenuitas ipsorum rerumque ac temporum status permisere, publica Venerationis signa clementissimè suscepturam, magisq; subiectissimam comperta integritatis & fidei promptitudinem & alacritatem, quam ullum externa pompa splendorem ac sumptus, æquissimo judicio estimaturam; spes, quod superest, hæc suas Divinâ, quia DEO proximâ, Sacra Regia Majestatis Vestra clementia submississimè obſignantes.

Allocutio ad Serenissimum Regem habita in adibus Braunianis, cum in eadem Serenissimus REX deductus fuisset die 18. Martii Anno 1698.

Serenissime & Potentissime REX ac Domine,
Domine Clementissime.

Cum Octavio Augusto Casari ex Scio cognomentum Patris Patriæ deferendum esset, dixisse Valerius Messala fertur: Quod felix faustumque sit Tibi, Domuique Tuæ Cæsar Auguste, Senatus Te consentiens cum Populo Romano consalutat Patriæ Patrem. Vovebat scilicet Augusto hac oblatione Senatus, ut omnia quæ faceret quaq; imposterum esset factururus, prosperè cederent Augusto, sibi, Reipublicæ, vel, quod brevius est, uni Augusto, quia in illo Reipublicæ salus & Senatus felicitas versabantur. Dum in presentiarum Senatus populusque Gedanensis Sacram Regiam Majestatem Vestram Dominum Suum Clementissimum inrà complexum manium Civitatis hujus feliciter presentem submissò poplite salutat, cum nomine Gratiſo & fortunato nil nisi Augustum & Secundum, cum Rege Optimo Maximo Patriæ Patrem munificentissimum in Civitatem hanc receptum quàm maximè gaudet. Neque etiam votis parcat, quorum hæc summa est, ut qui coronatum Sacra Regiæ Majestatis Vestra verticem suprâ hostes, suprâ invidiam, suprâ fortunam, suprâ Fatum evexit cæli Favor, idem quodcunq; Orbi Christiano desiderabile, Regno Polonia incorporatisq; Provinciis proficuum, Civitati huic immenso solatio est, in perpetua Sacra Regia Majestatis Vestra felicitate Orbi, Regno, Pro-

vinciis

vincis & fidelissima Civitati benignissimè largiatur. Hoc Regi à Deo dato, hoc Principi Gloriosissimo, hoc factis & nomine Augusto dum Senatus & Universus populus optat & precatur, non voces solum aut vota, nec studia tantum & amores, nec affectus solos aut vitam obligat, sed omnia, se ipsum denique & quicquid attritis rebus suis adhuc superest Sacrae Regiae Majestati Vestrae devovet, cum gratiosissimo vitricis dextra Osculo, ad quod se admitti humillimè petit, exuberantissima Sacrae Regiae Majestatis Vestrae Clementiae & Augusta Protectioni se ac Civitatem hanc universam devotissimè commendans.

Ceterum illud equidem negari nequit, appellationem hanc Anno 1661. circa felicem Serenissimi Regis Joannis Casimiri in Urbem Gedanensem ingressum ab illustrissimo tunc Regni Supremo Cancellario vocatam fuisse in dubium. At quæ idem Senatus Gedanensis pro amolienda quavis invidia & defensione tituli sibi à toto retrò temporibus nunquam denegati remonstrati fecerat tantum fuerunt momenti, ut omnis ulterior cessaret contradictio, nec subsequens temporibus desuper controversia moveretur.

I. Contenta eorum, quæ cum Illustrissimo Domino Supremo Regni Cancellario nomine Senatus Gedanensis ratione hujus vocis Anno 1661. mense Novembr. acta sunt.

Præmissis Curialibus dictum, cum circa felicem ingressum Sacrae Regiae Majestatis Domini Nostri Clementissimi in hanc Urbem Civitatis Senatus debitam humillimamque venerationem Principi suo Salutatione submissa esset contestatus, Nominè deinde Regio sua Illustritas benignè respondisset, non sine luculenta & honorifica commemoratione meritorum Civitatis, præter omnem spem & expectationem evenit, quòd sua Illustritas in fine subjunxerit, Nos impostero titulo aut nomine Gedanensis Magistratus, non verò Senatus Gedanensis, uti debere. Quæ publica admonitio seu reprehensio visa fuit ejus esse momenti, ut necessariò desuper cum sua Illustritate Civitatis istius Senatus censuerit candidè & perobservanter esse conferendum. Et initiò quidem

quidem arbitramur omnes, nullam apparere idoneam rationem, cur illud Collegium, quod post Serenissimum Regem Nostrum Autoritate primarià in rem hujus Civitatis consulit eamque gubernat, Senatus appellari non debeat, cum Senatus nihil aliud sit, quàm congregatio Seniorum vel Prudentiorum in aliqua Re publica vel Civitate ad publicum regimen legitimè electorum & cooptatorum. Quòd verò illi Proceres, qui cum Serenissimo Rege in Polonia res Reipublicæ præcipuas curant, Senatus vocantur, id omninò non impedit, quò minus & Gedanum suum habeat Senatum, qui non Regni, sed istius Civitatis, Senatus sit. Novit sua Illustritas à Romanis id nomen suam habere originem, & fuerunt illi sanè Dignitatis suæ tenacissimi, & tales omninò, quorum Senatum præ se Senatus Polonicus haud dubiè non contemnet. Attamen in scriptis præcipuorum in illa Orbis Terrarum Imperatrice Republica Virorum frequens mentio invenitur Senatus & Senatorum Siracusanae, Agrigentinae, Alexandrinae, Halensinae & aliarum hujusmodi Civitatum, quarum aliqua si opulentiores fortasse fuerunt quàm ista est Civitas, tamen vix est ut cum ea quoad decus libertatis honestè partæ, aliaque quæ commorare necesse non est, conferri possit. Novit præterea sua Illustritas Imperium hodiernum Germanicum suum habere Senatum, singulae tamen urbes in Germania, immò Oppida, à Senatoribus reguntur, & quoties ad Urbium Magistratus ab Imperatore, Principibus, aliisque Imperii Statibus latinae scribuntur literæ, inscriptio ad Consules & Senatores in illis conspicitur, imprimis quando ad Hanseaticarum Civitatum Magistratus literæ diriguntur, inter quas hæc Civitas etiam ante incorporationem cum Inclyto Poloniae Regno, & quidem inter quatuor metropoles una, fuit & adhuc est. Neque verò post incorporationem ita de Regibus suis & Republica est merita, ut debuerit ex illo tempore vilescere, & Dignitatis titulo velut capite minui. Atque inde est, quòd Senatus nomen à Serenissimis Poloniae Regibus, imprimis Sigismundo Augusto & Stephano sæpissimè fuit tributum, quod variis Re scriptis, Decretis, aliisque Diplomatum Regiis demonstrari potest.

Hisce Illustritas Sua addere dignabitur, hanc Civitatem inter
 Consiliarios Terrarum Prussiae locum suum obtinere, qui Consi-
 liarii quin Prussiae Senatus sint negari non potest, ut omittamus
 aliquandò istius Civitatis ad Comitata Poloniae ablegatos in Senatu
 Regni sessionem & votum habuisse, & hunc honorem nobis po-
 tuisse continuari, nisi Majores nostri certis justisque rationibus
 ducti sua sponte & ultrò abstinuissent illa usurpare. Neque un-
 quam de appellatione Senatus controversia aliqua mota fuit. Pri-
 vatim quidem & ex transverso ab annis circiter viginti, imprimis
 circa Cancellariatum Illustrissimi Ossolinii, aliquid fuit injectum,
 quod tamen non impedivit, quò minus à parte nostra utere-
 mur vocabulo recepto. Quod ad Magistratus nomen attinet, co-
 gitet sua Illustritas, an non illud grandius sit & honorificentius
 ipsò nomine Senatus. Apud Romanos ex Senatoribus illi tan-
 tum Magistratus vocabantur, qui Consules, Praetores, Quaestores,
 Aediles erant, reliquà turbà sub nomine Senatorum relictà. Ipse
 Serenissimus Rex noster Regni Senator non est, sed supremus in
 Regno Magistratus; Et quis affirmet hujus Civitatis Senatum Re-
 gios honores affectare, si malit Magistratus appellari quàm Sena-
 tus? adeò ut agnoscere ex eo possit Illustritas sua, ex ambitione
 non fieri, quod nomen Senatus retinetur. Neque enim inania
 captare consuevimus, neque ista tam latè fuissent deducta, nisi
 res in controversiam & contradictionem venisset; nam alioquin
 perindè fuisse Senatum vel Magistratum vocari. Maximè autem
 Civitatis illius Senatum perturbavit, quòd Illustritas Sua coram
 Sacra Regia Majestate in conspectu tot millium, in ipso limine
 Urbis, in solennis festivitatis publico actu voluerit perstringere
 Magistratum Ordinarium nihil tale expectantem aut promeritum,
 & ita illam luculentam & facundissimam suam deprædicationem
 fidei & fortitudinis Gedanensium unà velut literà inducere; certè
 in animis Senatus & plurium aliorum, qui verba illa notarunt,
 non levis commotio & solennis gaudii diminutio inde orta est.
 Habet enim omnis reprehensio virorum bonorum & in aliqua
 Dignitate constitutorum, imprimis si propalam fiat & publicè,
 plu-

plurimum acerbitalis & aliquid fortassis injuriæ. Quæ quòd non
 dissimulata, sed ad animum revocata est, id pro sua æquanimi-
 tate Illustritas Sua ægrè non feret, nec superbiam aut animi im-
 potentiam esse arbitrabitur, sed justum dolorem, quem, ut
 quantò quisque est melior, tantò magis ingenuè & liberè decla-
 rat. Nulla autem memoria hujusmodi rei apud Nos extat; Id
 saltem plures recordantur, priores Illustrissimos Cancellarios ne-
 quidem ergà Secretarios Civitatis in Aula degentes ita se gessisse,
 sed siquid in ipsorum loquendi modis displiceret privatim monu-
 isse. Præcipuè autem Nos angit, quòd haud dubiè res illa di-
 vulgabitur & emanabit ad plures, atque ita habituri sunt amici
 quod mirentur, hostes quod jaçant, & quæ nomini Polonico
 insultent. Inter cæteras technas & artificia, quibus animos No-
 strorum Civium clanculum labefactare Sveci hæctenus tentarunt,
 id quoque fuit, quod persuadere conati sint, Dominos Polonos
 in sine laborum nullæ virtutis ac fidei Gedanensium habità ratio-
 ne, viliter ipsos ac contemptim instar Kmethonum habituros, ean-
 demque futuram nostram conditionem, qualis est illorum oppido-
 rum, qui sunt sub Capitaneis, quorum Magistratibus & incolis
 pro lubitu & superbiè insultetur. Cordatiores equidem non mo-
 vent talia, & super alia basi fundata est constantia hujus Urbis,
 quàm ut tam faciliè possit convelli. Sed tamen optat Senatus
 hujus Civitatis, & perobservanter rogat, ut benigna ac sollicita
 habeatur ratio imbecilliorum, & ne serendis rumusculis præbea-
 tur materia. Nos verò de æquanimitate & Benevolentia Illu-
 stritatis suæ nobis pollicemur, non succensere Illam neque Civi-
 tatis Senatui, qui Nos ingenuà libertate in sinum Illustritatis Ve-
 stræ dolorem suum effundere jusfit, neque Nobis, qui deserto
 mandato fideliter debuimus defungi; Quin potiùs speramus, il-
 lam ingenuitatem probis hominibus propriam Illustritati Vestræ
 Nos magis devincturam, & Ejus gratiosissimam propensionem
 Nobis conciliaturam. Neque enim adspernari poterit liberam vo-
 cem illorum, quorum fortiter & fideliter facta tantoperè depræ-
 dicat, neque candorem non amare, qui apud ipsam potiùs,
 quam

» quàm apud alios conqueri voluerunt. De reliquo certa esse potest
 » Illustritas Vestra de Senatûs tot usque istius Civitatis perpetua ob-
 » servantia & ad omnia studia & officia pronis atque paratissimis
 » animis.

2. Memoriale.

DE VOCE SENATUS.

» **P**ostquam Illustrissimus Supremus Regni Poloniae Cancellarius
 » modernus iteratis vicibus Collegium Præ-Consulum & Con-
 » sulum Civitatis Gedanensis non Senatûm, sed Magistratum appel-
 » lari debere, Seque constanter appellationi Senatûs contradicendum
 » ostendit, iisdem Præ-Consulibus & Consulibus quædam imposita
 » fuit necessitas, nomen Senatûs legitimè sibi competens ex rationi-
 » bus juris & facti tuendi

» Et principiò quidem nulla videtur apparere idonea ratio, cur
 » illi Viri, qui post Serenissimum Regem Nostrum Autoritate pri-
 » maria in rem Civitatis istius consulunt, eamque gubernant, Sena-
 » tus appellari non debeant, cum nihil aliud sit Senatûs, quàm con-
 » sessus eorum, qui vel ætate vel prudentiâ Seniores in aliqua Re-
 » publica aut Civitate ad Regimen publicum legitimè fuerunt electi
 » & cooptati.

» Et quamvis Illustrissimi Proceres, qui cum Sacra Regia Ma-
 » jestate in Polonia præcipua Reipublicæ negotia curant, Senatûs
 » vocentur, (præsupponitur enim ab Illustrissimo Cancellario dece-
 » dere aliquid Senatui Regni, si nomen Senatûs Gedanensis ex-
 » audiatur) id non impedit, quò minus Gedanum quoque suum
 » Senatûm habeat, qui non Regni sed istius Civitatis Senatûs sit.
 » Nemo ignorat, à Romanis vocem Senatûs ortam esse, & fuerunt
 » profectò illi Dignitatis suæ tenacissimi, & omninò tales, ut Ro-
 » manum Senatûm Senatûs Polonicus præ se haud dubiè non sit
 » contempturus. At legimus in scriptis eorum, qui in illa Orbis
 » Terrarum Imperatrice Republica præcipuas Dignitates gesserunt,
 præ-

præter Romanum Senatûm aliarum quoque, quibus absoluto jure
 Romani imperabant, Civitatum Gubernatores Senatûm dici.

Sic apud Ciceronem in *Verrina secunda* frequentissima fit
 mentio Senatûs Syracusani, Agrigentini, Halesini, aliarumque
 Urbium in Sicilia, uti & Senatorum Syracusanorum, &c. Sic in
Theodosiano Codice Senotus Alexandriae Civitatis appellatio appa-
 ret. Quarum utut aliquæ opulentiores fortasse fuerint, quàm
 ista est Civitas, tamen vix est, ut cum ea, quoad decus libertatis ho-
 nestè partæ, aliaque, quæ commemorare necesse non est, con-
 ferri possit.

Imperium hodiernum Germanicum suum habet Senatûm, sin-
 gulæ tamen Urbes, imò oppida in Germania à Senatoribus reguntur,
 neque dedignatur ipse Imperator Principesque & Status in Diplo-
 matibus & Literis quæ latinè expediuntur, Regentibus Civitatum
 attribuere appellationem Consulium & Senatorum; Imprimis quan-
 do cum Maritimis seu Hanseaticis Civitatibus agitur, ex quibus ista
 Civitas etiam ante Incorporationem cum Regno Poloniae, & qui-
 dem inter quatuor Metropoles una fuit & adhuc est. Nec potest
 videri post incorporationem de Regibus suis & Republica adeò
 malè merita, ut debuerit ex illo tempore vilescere, & Dignitatis
 titulò, tanquam Capite, minui.

Neque nova res est, quia quamplurimis Documentis demon-
 strari potest, & ipsos Serenissimos Poloniae Reges & Illustrissimos
 Regni Cancellarios voce Senatûs, cum de Gedanensibus loqueren-
 tur, fuisse usos. In Privilegio Divi Sigismundi Augusti Civitati
Anno 1558. concessò expressè continetur: Moratorias literas nullius
 momenti esse debere, nisi is qui eas obtinuerit antè *Senatui Civi-*
tati Gedanensis comprobarit, se nullà culpâ suâ ad eam necessitatem
 venisse.

In alio Rescripto Ejusdem Regis de *Anno 1557.* Senatûs po-
 puli *Gedanensis* aliquoties repetita fit mentio. Uti quoque in
 alio de *Anno 1561.* Senatûs & *Communitatis Civitatis Gedanensis.*
 Divus

” Divus Stephanus, acer alioquin adfertor Regiæ Dignitatis, in Pa-
 ” tis Portorii expressè nominavit istius Civitatis Senatum. Et recen-
 ” sentur, uti notum est, Pacta illa inter præcipua & fundamentalia
 ” istius Civitatis Jura & Privilegia, fueruntque in ipsis Regni Comitibus
 ” Anno 1585. in pleno Regni Senatu per manus Illustris & Magnifici
 ” Joannis de Zamoiscio Regni Supremi Cancellarii &c. solenniter
 ” extradita, Sigillò insuper Majestaticò appensò, & nominibus
 ” omnium & singulorum Regni Senatorum in iisdem Comitibus Regi
 ” adfidentium longâ serie adscriptis. Prolixum nimis foret alia al-
 ” legare Documenta, quæ affatim suppetunt,

” Ad recentiora ut veniatur, sufficit demonstrasse, quòd Illustris-
 ” simus Jacobus Zadzik, qui tanta cum laude per tot annos Supremi
 ” Cancellariatus munere in Regno perfunctus est, cum Anno 1634.
 ” Thorunii Homagium nomine Regis reciperet, & quodammodò in
 ” Actu Regiam personam repræsenteret, in ipsa solenni & homa-
 ” giali propositione inter cætera ita Thorunenses fuerit allocutus:
 ” REX meus mihi dedit in commissis, ut vobis spectabili Senatui, Ma-
 ” gistratui, cæterisque hujus Civitatis Ordinibus &c.

” Cum in fine anni ejusdem 1634. Divus Vladislaus hanc Cita-
 ” tem feliciter ingrederetur, idem Cancellarius circa publicam saluta-
 ” tionem ad portam Urbis non tantum non oblocutus est Syndico
 ” Civitatis eâ voce utenti, sed ipse quoque in Responso eandem re-
 ” petiit, mentione Spectabilis Senatui ter repetitis vicibus disertè fa-
 ” ctâ, uti constat ex iis quæ per typum circa præfatum tempus di-
 ” vulgata, & non ita pridem moderno Illustrissimo Domino Can-
 ” cellario demonstrata fuerunt.

” Quod ad Magistratus nomen attinet, videndum est, an non
 ” inferat grandius aliquid & munificentius quàm vocabulum Sena-
 ” tus? Romæ, undè utriusque vocis origo est, Magistratus voca-
 ” bantur, qui fungebantur præcipuis Dignitatibus, ut Dictatores,
 ” Consules, Censores, Prætores, Quæstores, Ædiles, reliquâ turbâ
 ” sub Senatorum nomine comprehensâ,

Ipse

Ipse Serenissimus REX Noster Regni Senator non est, sed Su-
 premus in Regno Magistratus, & quis credat Regiæ Dignitati ali-
 quid decedere, si Præ-Consules & Consules Gedanenses Magistra-
 tus vocentur potius quàm Senatus? Ut saltem inde manifestum
 esse possit ex ambitione non fieri, quod nomen Senatus retinetur
 tot modis legitimè competens. Quorsum enim pertineret captare
 inania? Neque de eo Præ-Consules & Consules hujus Civitatis
 magnoperè laborarent, & omninò perindè habuisset Senatum vel
 Magistratum appellari, nisi intervenisset contradictio in publico
 & postea repetita præter omnem spem atque expectationem & pla-
 nissimè præter meritum. &c.

X.

Ad ea quæ Epistolæ CXXVI. pag. 749. seqq. De asserta in
 Confœderatione post mortem Divi Sigismundi Augu-
 sti Anno 1573. & subsequen-
 tionibus inter Dissidentes de Religione Pace &
 Tranquillitate annectuntur.

Qualiter Pax Religiosa inter Dissidentes in Religione Christiana
 in Regno Poloniae annexisque Provinciis coaluerit, quibusque
 nitatur juribus, deductum fusiùs in Scripto Berolini Ao. 1708.
 in Typographia Regia impresso, cui Titulus: *Jura & Libertates Dis-*
sidentium in Religione Christiana in Regno Poloniae & Magno Ducatu
Lithuaniae ex Legibus Regni & aliis monumentis Authenticis excerpta.
 Eadem in compendium redacta, & quæ huc præterea pertinent, ex-
 hibet Auctor Dissertationis manuscriptæ: *De Juribus Protestantium*
in Polonia & incorporatis Provinciis, sequentem in modum:

Quæ in Regno Poloniae incorporatisque eidem Provinciis inter Dis-
 sidentes de Religione Christiana asserta Pax, eadem in Imperio Romano-
 Germanico inter eosdem Dissidentes per *Transactionem Passaviensem*
 Anno 1552. die 2. Augusti initam & *Pacem Religiosam Augustæ Vin-*
delicorum die 25. Septembris Anno 1555. factam stabilita, & per
Pacem Osnabrug. Monasteriensem Anno 1648. Artic. 5. confirmata
 suis.

fuit. Veniunt autem Dissidentium in Religione Christiana nomine Romano-Catholici ab una, & Protestantes, sive hi quorum professio fidei christianæ ab illorum placitis in aliquibus differt, ab altera parte, utpote inter quos motus orti fuerant, adeoque necesse erat inter eosdem pacem conciliari, quò publica tranquillitas restitueretur & facta tecta conservaretur, & omnis discordiæ ac diffidentiae radix ex animis in Religione discordibus penitus evelleretur. Atque sicuti in Imperio Romano-Germanico contra hanc Pacem Religionis vel ipsorum Summorum Pontificum eorumque nomine illatæ contradictiones aut Protestationes notorietate publicâ testante nihil quicquam profecerunt, sed eadem Pax in hanc usque diem immota stetit & stat: ita quoque in Regno Poloniae tantum abest ut propter interpositas aliquandò ab hoc aut illo objectiones & protestationes factam inter Dissidentes pacem invalidam redditam esse dici queat, ut potius eandem non interruptâ temporum serie tot repetitis Confœderationibus, Pactis conventis, atque Juramentis Regiis stabilitam & confirmatam ipsa comprobet experientia. Unde facilè concidunt illorum asserta, qui vel Evangelicos sive Protestantes Hæreticorum appellatione gravant, vel pacem Religionis cum ipsis initam idè irritam esse contendunt, quòd Regibus & Statibus Pontificiæ Religioni addictis per vim quasi sit extorta, siquidem illos dicere Hæreticos, qui articulos fidei quam profitentur in Scriptura Sacra juxta sensum & mentem Spiritus Sancti fundatos & in Oecumenicis Conciliis & Symbolis professos agnoscunt & probant, id quod Augustanam Confessionem sequentes faciunt, perinde absurdum est, quàm pacem tot vicibus tantaque publicorum Pactorum & Juramentorum religione decretam obtentu coactionis infringere.

Post obitum siquidem Regis Sigismundi Augusti facta est Confœderatio omnium Ordinum Regni in Convocatione Generali *Warsaviae die 28. Januarii Anno 1573.* In hac quàm sollicitè cautum sit Libertatibus non in civilibus tantum sed & in spiritualibus, ostendunt verba in *Volumine Constitutionum Regni pag. 208. 209.* expressa: *Ina czey na zadnego Pana nie pozwalac. &c. In Regem aliter non con-*

senti-

sentiendum, nisi sub hac certa & expressa conditione & praeconditione quòd Jura Nostra omnia, Privilegia, & Libertates nostras qua sunt, & qua post Electionem illi offeremus, jurejurando prius confirmabit. Amianowicie to poprzysiadz &c. hoc est: Imprimis verò jurejurando recipiat, Pacem universalem inter Dissidentes in Religione conservare & tueri—A iz w Rzeczypospolitey Naszey nie mate jest dissidium &c. h. e. Quandoquidem autem in Republica Nostra non parvum reperitur in causa Religionis Christiana dissidium, occurrendo, ne ea de causa inter Incolas perniciose aliqua seditio oriatur, cujus exempla in aliis Regnis luculenter videmus, mutuo promittimus pro Nobis & Successoribus Nostris in perpetuum, sub vinculo juramenti, sub fide, honore & conscientis nostris, quòd Nos, qui Dissidentes in Religione sumus, mutuam invicem pacem conservare, neq; ab aliquam diversitatem in sacris sanguinem effundere, neq; pœnis confiscationis bonorum, infamia, carceris & exilii invicem animadvertere, neque alicui Magistratui sive Officio ad ejusmodi factum ullâ ratione auxilium ferre velimus. Imò quodsi quis tale quid patrare presumat, hac sola de causa omnes huic ausui sese opponere tenebimur, etiamsi sub pretextu Decreti aut Processus alicujus judiciarii id obtinere conatus fuerit. Hæc Confœderatio confirmata fuit in Articulis Pactorum Conventorum inter Ordines Regni & Legatos ac Oratores Henrici Regis die 16. Maji Anni 1573. ubi dicti Oratores recipiunt & spondent nomine Serenissimi Electi: Omnia jura &c. circa Electionem Regis sancita integre & inviolabiter eum servaturum, atq; etiam juramento corporali confirmaturum &c. &c. Inter hæc verò Jura vel imprimis Confœderatio Generalis locum sibi vindicat. In juramento verò à Rege tunc solenniter præstito his verbis cavetur Libertati Religionis: Pacemq; & tranquillitatem inter Dissidentes de Religione tuebor, manutenebo, nec ullò modò vel Jurisdictione Nostra, vel Officiorum Nostrorum & Statuum quorumvis autoritate quenquam affici opprimiq; causâ Religionis permittam, nec ipse afficiam, nec opprimam. Sic me DEUS adjuvet. Vid. Volum. Constitut. pag. 226. 227. Quæ juramento comprehensa Rex Henricus deinde post Coronationem ex superabundanti, ut ipse loquitur, solennibus Literis confirmavit die 22. Aprilis anno 1574. d. Vol. Constit. pag. 229. Nec est quod

L

moveri

moveri super hac re dubium aliquod posset, cum (præter ea, quæ Stephanus Junius Brutus, sive, qui sub hoc nomine latere voluit, Hubertus Langvetus in vindiciis contra Tyrannos *Quæst. 3. pag. 255.* notavit, conditionem nimirum de Pace inter Dissidentes servanda Henricum conceptis verbis, ter stipulantibus Proceribus, ter spondidisse) quod Henricus re verâ ita juraverit præmemorata formula juramenti sufficienter testetur, quæ non modò à Rege Stephano repetita, *vid. Volum. Constitut. pag. 250.* sed & in Constitutione Comitiorum Coronationis Regis Stephani Anno 1576. expresse ordinum, *Quod perpetuis temporibus Reges eâ formulâ, quâ Henricus & Stephanus jurârunt, jurare debeant d. Constit. pag. 278.* Præterea in Confœderatione post mortem Regis Stephani inter Senatores & Nobilitatem Palatinatum Cracoviensis, Sendomiriensis, & Lublinski Cracoviæ Anno 1586. inita, disertis affirmetur verbis: *Confœderationem inter Dissidentes de Religione per Reges Henricum & Stephanum juramento comprobata esse. in Vol. Constit. pag. 399. sq.* Id quod subsequens etiam temporibus celebrati Confœderationum, Electionum, & Juramentorum Regionum Actus evidentissimè testantur. Eadem Confœderatio luculentius adhuc est confirmata in *Literis Confirmationis articulorum Henrico Regi antea oblatorum in Vol. Constit. pag. 253. artic. 2.* *A iz w tey zacney Koronie Narodu Polskiego &c.* hoc est: *Quandoquidem in hoc Illustri Regno Nationis Polonica & Lithuanica, Russica, Livonica &c. non pauci reperiuntur Dissidentes in Religione, occurrendo quibuscumq; imposterum seditio-nibus & tumultibus, & inde litibus aut certaminibus Religionis causâ oriundis, caverunt sibi invicem quidam cives Regni hujus peculiari Confœderatione, se in causis Religionem concernentibus omninò in pace conservari debere, quam quidem nos illis integrè & in perpetuum conservare promittimus.* Similiter in *Literis pætorum conventorum Legatis Regis Stephani propositorum & ab iis susceptorum Varavia die 14. Decembr. Anno 1575.* cautum fuit: *Omnia Jura &c.* Nec non *Articulos in Electione Henrici Regis conscriptos & ab Ordinibus oblatos primùm hic Varavia ac ipsis Legatis, deinde Parisiis ab utroq; Rege, publicò juramento approbatos confirmabit. vid. Volum. Constit. pag. 252.* Id quod etiam præstitisse Regem Stephanum, patet

patet ex *Literis Confirmationis illorum articulorum datis in Transilvania in Oppido Meggies 8. Febr. 1576.* his verbis: *Quos quidem articulos seu Leges in omnibus earum punctis & conditionibus—sine ulla excusatione & exceptione firmiter, inconcusse, & inviolabiliter tenere, observare, adimplere, & exequi, & teneri, observari, adimpleri, & exequi facere promittimus. Constit. Regni pag. 257.* Porro in *Literis Confirmationis Generalis Jurium ante Coronationem 8. Febr. Anno 1576. factæ in hunc etiam articulum de Dissidentibus omnes & singuli Ordines Regni, nemine contradicente, consenserunt, dum Declarationem Regiam, quod Generalis illa Confirmatio Juri Dissidentium derogare non debeat, approbarunt & typis excubiri mandarunt his verbis: *Quod verò supra hisce Literis Privilegia, Libertates Ecclesiasticas, cum cæteris confirmavimus, id nihil articulo juramenti derogare volumus, videlicet pacem & tranquillitatem inter Dissidentes de Religione tuebimur & manutenebimus &c. Quem inconcusse, firmiter & inviolabiliter ac cum effectu Nos observaturos promittimus ac spondemus.—A tak My vyzey pomienione Rady &c. Et ita Nos supra nominati Consilarii Regni &c.* In subsequente deinde *Confirmatione Generali omnium Jurium sub tempus Comitiorum Coronationis die 4. Miji Anno 1576.* expedita in eundem articulum de Dissidentium libertate iisdem, ut supra, verbis conceptum cum Rege consenserunt eique subscripserunt primaria nomina ex Clero Romano atque Ordine Senatorio & Equestri, quæ exhibet *Volumen Constitut. pag. 271. 272.* Quò autem integritati articuli hujus nihil omninò deesset, in hisce ipsis Coronationis Comitiiis Articulus hic ejusque confirmatio, ipsis verbis è Confirmatione Henrici Regis huc translatis, repetitur & inter Leges censetur: *A iz vtey zacney Koronie Narodu Polskiego &c.* Et quoniam in hoc Illustri Regno Nationis Polonica &c. Constitut. pag. 275. Id quod alterò eorundem Comitiorum Statutò luculentius confirmatur pag. 295. sub Tit. *Interregni Acta. Wszystkie spravvy, Confœderacye, Warunki, przesztych czasovv Interregni—skutek svooy miec maja &c.* Omnia Acta, Confœderationes, Reservationes præteritorum temporum Interregni—effectum suum habere debent. &c.*

Mortuò Anno 1586. d. 12. Decembr. Rege Stephano subsecutum est Interregnum, ubi quemadmodum Confœderatio illa in specie ratione Pacis Dissidentium conservata & approbata sit mediante inter Senatores & Nobilitatem Palatinatum Cracoviensis, Sendomiriensis, & Lublinensis sancitâ die 27. Decembris confœderatione, videre est ex Volum. Constit. pag. 399. seq. ibi: *Ktora Confœderatia Dissidentium de Religione iz przestrzega Pokoju* — in robore suo relinquimus. Quam Confœderationem Dissidentium de Religione, quandoquidem ipsa pacem & amorem fraternum jubet, in robore suo juxta suam continentiam in toto relinquimus. Quod repetitur & approbatur in Instrumento Kaptur dicto ibidem pag. 404. *Przyrzecamy tez y postanawiamy* — Spondemus etiam & constituimus Pacem & amorem fraternum, ne dissidiis, obreſtationibus, jurgiis, scissionibus ullis locus sit, atq; universi in pece Deum colant. Quod ipsum quia etiam Confœderatio Dissidentium in Religione caveat, idè eam quoq; juxta suam continentiam in suo plenissimo robore integram & inviolabilem relinquimus & approbamus; & post pauca: Omnes istos hæcenus recensitos articulos spondemus pro Nobis & Posteris Nostri tam in parte, quàm toto, constanter observare & custodire, sub fide, honore, & conscientii nostris. Quodsi quis istis se opponere voluerit, pacemq; & ordinem publicum turbare ausus fuerit, contra talem omnes consurgemus in ejus destructionem. Quò in locò etiam jurium hujus Confœderationis participes faciunt, iisque gaudere jubent omnes Urbes, oppida, cujuscunq; Status & conditionis homines, nullis exclusis, deternendo, ut violatores eorum penis ibidem decretis succumbant, dict. pag. 404. Subscripsit inter alios Petrus Myszkowsky Episcopus Cracoviensis pro se & aliis tunc absentibus.

Proximò Anno 1587. die 7. Martii subsecuta est Confœderatio Generalis Varsoviensis, in qua prior illa inter Statuta denuò recepta pag. 409. circa fin. eidemque subscripsit inter alios etiam Episcopus Camenecensis Laurentius Goslicki. Eodem tempore, die scilicet 8. Maji anno 1587. in Consultatione circa necessaria quadam Reipublica Palatinatus Sendomiriensis eadem Confœderatio ratione Articuli de Dissidentibus expressè & plenissimè confirmatur. Vid. Volum. Constit. pag. 423, ibi: *My Rady y Rycerstwo &c.* Nos Senatores

&

& Nobiles qui huc ad Pokrywnice convenimus &c. &c. In Consultatione verò posteriori ejusdem Palatinatus violentia per destructionem & everfionem Ecclesie Cracoviensis gravissimâ centurâ notatur, &, ne simile quid impofterum fiat, severè statuitur. Nos Senatores Regni & Nobilitas Palatinatus Sendomiriensis. Cùm durante presenti nostro Conventu nuncium ad Nos delatum sit Confœderationi recens vim illatam esse everfione Ecclesie Cracoviensis, hoc in passu Dominus Palatinus Cracoviensis, tanquam is cui Respublica illo in loco tranquillitatis publica procurationem commisit, hortandus est, ut officio suo diligenter defungatur. Istud verò facinus cùm meritiò universam Rempubicam tangat, quandoquidem de conservanda Pace publica agitur Juramenti Regum nostrorum firmata, spondemus, in proximâ Electione nos omnes urgere velle, ut Auctor sceleris, aequè ac qui illud perpetrunt, severè puniantur, utq; huic rei ita impofterum prospiciatur ne similis petulantia civili, quod DEUS avertat, bello in Patria Nostra occasionem prabeat, quandoquidem facta ejusmodi minime Christiana aliis Monarchiis ultimi serè exitii causa exitere. Et paulò post: Etiam Confœderatio inter dissidentes de Religione confirmata est; quam ad securitatem Reipublice pertinere, si, qua aliis Regnis evenere, oculis subjiciamus, quis est qui non videat? Vol. Constit. pag. 424. seq. Subsecuta est Electio Sigismundi III. Varsovia die 19. Augusti anno 1587. ubi, cùm Legatis Pacta à Serenissimo Rege subscribenda proponerentur, expressè sit mentio Confœderationis inter Dissidentes in verbis: *Confœderationem inter Dissidentes de Religione non solum juramentò: uti à Serenissimis Henrico & Stephano Regibus Polonia & Prædecessoribus suis factum est, conservabit, verùm etiam Processum & executionem utrique parti servientem contra violatores ejus oblatam sub juramento observabit* — Vol. Constit. pag. 453. Tempore Coronationis Sigismundus Rex in Juramento iisdem verbis, quibus ante Eum ceteri Reges, Dissidentium securitati in sacris cavit: *Ego Sigismundus III. Dei Gratia Electus Rex Polonia spondeo ac sanctè juro* — *Pacem quoq; & tranquillitatem inter Dissidentes de Religione tuebor.* — Constit. pag. 446. Porro in Confirmatione Jurium satis providè cautum: *Quod verò supra hisce Literis Privilegia, Libertates Ecclesiasticas cum ceteris confirma-*

L 3

veri-

rimus, id nihil articulo hujus juramenti derogare volumus, quod videlicet Pacem & tranquillitatem inter Dissidentes de Religione tuebimur & manutenebimus — Quam inconcussè, firmiter, & inviolabiliter Nos observaturos promittimus ac spondemus. Cui Cautioni subscripta sunt nomina Archi-Episcopi, Episcopi Cracoviensis, Vladislaviensis, Przemisliensis, Samogitiæ, Camenecensis & aliorum Senatorum. Vid. Volum. Constitut. pag. 449. Præterea quantâ sollicitudine Paci huic inter Dissidentes Rex Sigismundus cautum voluerit, legi omninò merentur verba in Recessu Comitiorum Coronationis in Volum. Constit. pag. 490. & 491. Item jakosmy Conföderacyg à w niey Pokoy &c. h. c. Item quemadmodum Conföderationem & in ea Pacem inter Dissidentes in Religione Christianâ, primùm Oliva, deinde hic in Coronatione Nostra, manutenebre & tueri jurejurando promissimus, ita eadem semper fuimus sumusq; mente, ut processus & executio utriq; parti serviens contra violatores hujus pacis sufficienter constitueretur. Et quia Tribunal Regni hanc etiam Pacem Decretis quibusdam turbare præsumebat, provisum est in Comitibus Varsavia die 23. Novembr. Anno 1627. celebratis sub Tit. O Dekretach Tribunalickich, De Decretis Tribunalitiis pag. 9. Tribunal iz potestatem condendarum legum nie ma. &c. Quoniam Tribunali nulla data est potestas condendarum legum, sed solummodò secundùm leges à tota Republica statutas judicare tenetur: Proindè causas in volumine Legum non descriptas, neq; ad judicandum admittere, neq; pœnas irrogare, nec iisdem quempiam aggravare debet suprâ id quàm Lege publicâ fuerint determinati. Et sicubi ejusmodi sententiæ sive clausule latæ deprehendantur, quæ vim legis sapiant vel pacem publicam turbent, prout quedam additamenta in nonnullis Decretis novissimi Tribunalis Lublinensis id continent, iisdem nemo urgeri debet, imò Decreta talia nullitati subjecta sint. Eum pariter in finem, & ne petulantia aliorum Dissidentibus molestia crearentur, in Comitibus Varsaviensibus die 12. Martii anno 1631. habitis sancita fuit hæc Lex pag. 8. sub Tit. Zatrzymanie pokoju pospolitego. Conservatio pacis publicæ. Iz pod prætextem Religiey Katolickiey &c. Quoniam sub prætextu Religionis Catholicae à licentiosis hominibus in Terris nostris variis tumultus & violentia excitantur, ex quo fit,

ut

ut pax publica scindatur & plurima incommoda inde enascantur. Nos ergo pacem publicam & securitatem in Regno Nostrò conservare licentiamq; ejusmodi coercere volentes, contra omnes, quicumq; tumultibus & licentiosâ petulantia publicam securitatem violare audebunt, forum coram Tribunali inter causas recentis criminis statuimus, & ut pœnis contra violatores pacis publicæ statutis puniantur decernimus.

Post obitum Regis Sigismundi III. tempore Interregni in Conföderationis Cracoviensis Instrumento Kaptur dicto & Varsavia die 15. Julii anno 1632. erecto & unanimiter approbato hæc leguntur: Vinculum inter Nos ratione Dissidentium in Religione factum inviolabiliter in omnibus articulis, punctis & clausulis secundùm antiquum Legum tenorem servare sanctè promittimus. Et si quis quacumq; ratione unionem hanc scindere præsumperit, juxta obligationes superius nominatas adversus eum procedemus. Eòdem Anno 1632. die 16. Julii in Conföderatione Generali Varsaviensi omnium Ordinum Regni & Magni Ducatus Lithvanicæ securitati pacis inter Dissidentes sequentibus provisum Ordinationibus: Przytym aby pokoy pospolity &c. Insuper ne Pax publica ullâ ex causa turbetur, cavemus hoc Dissidentibus in Religione christiana, quod pacem omnimodam Nos & Posteris Nostris invicem sub fide, honore & conscientia conservabimus, propter ejusmodi differentias in Religione sanguinem non effundemus, neq; ob hanc diversitatem licet alicui movebimus, neq; confiscatione bonorum, infamia, carceribus, & exilio, aut quibuscumq; aliis pœnis invicem animadvertemus, neq; ulli Magistratui aut Officio ea in re auxilium prestabimus. Imò quodsi quis ea de causa sanguinem effundere, aut dicta pœna violenter rumpere præsumat aut pœnas superius recensitas extendere velit, omnes eapropter ad defensionem insurgere tenebimur, etiamsi quis sub prætextu alicujus Decreti aut Processus forensis id agere sustineat. Præterea cavemus, ne Decreta Tribunalitia Regni & Magni Ducatus Lithuania, quæ vim Legis sapiunt, contra securitatem & Pacem Dissidentium lata in quolibet officio ad executionem deducantur, prout Constitutione Anni 1627. expressè cautum habimus. Et sicubi contra hanc Constitutionem decreta aliqua aut protestationes intercesserint in quovis judicio, ea nullius

valoris

valoris esse declaramus. Similiter Mandata omnia Pacem inter Dissidentes tollentia ex Cancellaria vivente Rege data nullius ponderis aestimabuntur, neque impostorum extradentur. In Civitatibus Regiis, ubi in presenti Dissidentes in Ecclesiis à se erectis publicò gaudent Religionis exercitiò eòdem impostorum quoque, perinde ac nunc, gaudere & uti poterunt. Ubi verò Ecclesias in presenti ad eum usum erectas non habent, eas ad evitandos tumultus ibidem erigere non debent. Utique privatim unicuique peregrè venienti devotionibus sacris in adibus privatis tutò operam dare integrum est.

Quantumvis Constitutio Anni 1631. contra violatores securitatis publicae satis rigorosè sancita fuerit, declaramus tamen, quòd impostorum ejusmodi causa violata securitatis Dissidentium à quacunque persona cujuscunque conditionis non inter Causas terminorum tactorum, sed Ferià hebdomadis quintà, ex speciali Regestro inter Causas recentium criminum judicari debeant, exceptò si fortè persona merè spiritualis in crimine deprehensa fuerit; Tum delinquens Officio Spirituali tradi, & ibidem pravià inquisitione judicari debet. Ministri quoque in Religione Dissidentium si à quopiam quacunque de causa citati fuerint, non debent habere forum, nisi in officio seculari competenti ratione quarumvis rerum & injuriarum, & in causis ex ipsorum Actoratu forum citati competens sequi ibique jus suum obtinere debet. Et in fine: A te wszystkie rzeczy &c. Quae cuncta superius recensita pro Nobis & Posteris nostris servare firmiter, & sub fide, honore, ac conscientiis nostris tueri promittimus. Quicunque verò his contravenire & pacem superius toties nominatam Ordinemque publicum destruere veluerit, contra talem omnes consurgemus in ejus destructionem. Vid. Confœderatio Regni Generalis Anno 1632. die 16. Julii Varaviae inita pag. 3. 4. & in fine. Subscripta sunt Archi-Episcopus, Episcopi, Senatores approbando in omnibus & singulis hanc Confœderationem, nisi quòd Episcopi cum nonnullis Secularibus Romano-Catholicis hic primà vice subscriptionibus suis adjecerint clausulam: *Salvis juribus Ecclesiae Romanae.* Ceterum quòd talis clausula, five, ut vulgò audit, salva Legi firmiter approbatæ nihil deroget, hoc ipso Anno 1632. in Comitibus Electionis Regis Vladislai IV. die 27. Septembr. ad Varaviam celebratis sat apertè in Articulis Pa-

Etorum Conventorum declaratum, atque ejusmodi Subscriptiones his sunt explicatae, imò dilutæ, verbis: A iz w tey zacney Koronie Narodu Polskiego. &c. Et quandoquidem in hoc Illustri Regno Gentis Polonicae, Lubuanicae, Russicae &c. non pauci reperiuntur Dissidentes in Religione Christiana, praecavendo, exemplo Antecessorum Nostrorum, ne seditiones aliqua aut tumultus occasione Religionis oriantur, cautum est novissimà Confœderatione Varaviensi Generali, ut in causa Religionis Christianae Pax inter Dissidentes de Religione conservetur; Quam Nos inviolabiliter servare in perpetuum promittimus, non obstantibus quibuscunque Protestationibus contra hanc Confœderationem post Convocationem factis, salvis juribus Ecclesiae Catholicae Romanae, integrà nihilominus in omnibus Dissidentium de Religione Christiana Pace & Securitate, quemadmodum in Conventione Varaviensi novissimè habità Confœderatione Generali describitur & cautum est. Ex quo factum, quod in Confœderationibus subsequenter ubi Romano-Catholici subscribebant: *Salvis juribus Ecclesiae Romano-Catholicae*, ibi Dissidentes pari libertatis praerogativâ non dubitabant subscribere: Ita salva sint Jura Ecclesiae Romano-Catholicae, ut illa maneat Jura & Leges Regni, tum & liberum Religionis Dissidentium exercitium. Item: In quantum securitas & liberum exercitium Dissidentium Ecclesiae non violabitur. Vel ita: *Salvis per omnia juribus Dissidentium in Religione Christiana*, aut: *salva per omnia pace Dissidentium*, vel: *Non obstantibus quibusvis protestationibus & exceptionibus*, & Graecis Sacris addicti subscribebant: *Salvis Juribus veteris Ecclesiae ritus graeci*, Item, *Salvis Juribus Ecclesiae Orientalis &c.* Videantur Subscriptiones Confœderationum Generalium passim.

Atque ita Pacem inter Dissidentes in Religione idem Serenissimus Rex Vladislavus IV. utroque juramento, tum super Pacta Conventa Varaviae in Ecclesia S. Joannis Anno 1632 tum in Actu Coronationis Cracoviae die 6. Februarii 1633. eodem verborum tenore, qui Juramenti Henrici, Stephani & Sigismundi III. fuerat, praestito firmavit. Vid. Constit. Comit. Elect. Anno 1632. die 27. Sept. pag. 21. & Denuntiatio Regis Coronati pag. 4. 5. nec non in Confirmatione Generali Jurium

in Comit. Coronationis *Ad. 1633.* facta, & per Approbationem Actuum Interregni. Vid. *Constitut. dict. Comitior. pag. 12. Tit. Acta Interregni approbantur*, ubi Confœderationum expressa fit mentio. Post obitum Regis Vladislai IV. Anno 1648. die 18. Julij subsecuta Confœderatio Generalis, in quâ ipsissima verba Confœderationis Generalis Anni 1632. supra allegata repetuntur, additâ in fine Declaratione hac notabili: *Hanc Confœderationem in omnibus punctis & clausulis pro Lege aeterna habere volumus, & cuncta superius descripta spondemus pro Nobis & Posteris nostris constanter observare & manu tenere sub fide, honore & conscientis nostris. Si verò quispiam istis contravenire & pacem superius in hac Confœderatione descriptam Ordinemq; publicum turbare voluerit, contra talem omnes consurgemus in ejus destructionem.* vid. dict. Confœder. pag. 3. & 16. In pactis quoque Conventis cum Serenissimo Rege Joanne Casimiro Anno 1648. Respublica securitati Evangelicorum prospexit, & ne clausula noviter reperta *salvis juri-bus Ecclesie Romane-Catholicae* officeret, eò, quò Anno 1632. factum fuerat, modò declaravit, testante articulo *Pactorum Conventorum* vers. A yz wtey zacney Koronie &c. *Et quandoquidem in hoc Illustri Regno &c.* Vid. Porządek Elekcyey, sive *Ordo Electionis Anni 1648. d. 6. Octobr. pag. 15.* ipseque Serenissimus Rex Joannes Casimirus juramentis super Pacta Conventa *Varsavia*, & in Coronatione eadem formulâ, quâ Antecessores, præstitit, tum & Confirmatione jurium Generali *d. 23. Januar. 1649.* facta, pacem hanc confirmavit. Vid. dict. *Ord. Elect. pag. 25. & Constit. Comitior. Coronationis d. 1. Januar. Anni 1649. pag. 3. & 5.* Idem factum post Abdicationem Regis Joannis Casimiri in Confœderatione Generali *Varsavia d. 5. Novembris anno 1668.* inita artic. *Przytym aby pokoy pospolity &c. Adhæc ut pax publica &c.* & in articulis *Pactorum Conventorum* cum Rege Michaeli anno 1669. conclusis artic. *Aiz wtey zacney Koronie Polsky &c.* *Et quia in hoc Illustri Regno Poloniae &c.* Vid. Porządek Elekcyey &c. *Ordo Election. anno 1669. pag. 15.* atque in Literis juramenti ab Eodem Rege *Varsavia d. 7 Julij & Cracovia d. 29. Septembr. anno 1669.* præstiti. Porządek Elekcyey anno 1669. pag. 20. & *Constitut. Comitior. Varsavia d. 9. Sept. 1670. celebrator. p. 4.* ac Confirmatione Jurium Generali *Varsavia sub tempus Comitiorum die 12. Septembr. 1670.* concessa dict. *Constit. pag. 8.* nec

nec non post obitum Regis Michaelis in Confœderatione Generali *Varsavia d. 15 Junij anno 1674. art. Przytym aby pokoy pospolity &c. pag. 3. in fine & pag. seq.* Pactis conventis cum Serenissimo Joanne III. Anno 1674. conclusis artic. *A yz wtey zacney Koronny &c.* Vid. Porządek Elekcyey *Warszawskiey d. 12. Aprilis 1674. pag. 18.* Literis juramentorum ad pacta Conventa *Varsavia d. 5. Junij & Cracovia sub tempus Coronationis die 2. Februarij anno 1676. præstitorum dict. Porządek an. 1674. in fine. & Constit. Comitior. Coronationis an. 1676. pag. 4.* atque Confirmatione jurium Generali *Cracovia in dictis Comitiorum Coronationis anno 1676. subsecuta. alleg. Constit. Comitior. Coronat. pag. 8.* Ibi: *Quod verò supra hisce literis Privilegia libertates Ecclesiasticas cum cæteris confirmaverimus, in juramento nostro Ecclesias Catholicas Romanas nominaverimus, id nihilominus Ecclesiis Græcis & Privilegiis earundem obesse debet; imò eadem in suo robore conservamus, nec non & articulo huic Juramenti ne unquam derogare volumus, quòd videlicet pacem & tranquillitatem inter Dissidentes de Religione tuebimur & manutenebimus, quem inconcusè, firmiter ac inviolabiliter, & cum effectu Nos observaturos promittimus ac spondemus; & tandem post fata Divi Joannis III. in Confœderatione Generali *Varsav. d. 28. Sept. anno 1696. artic. O zachowaniu inter Dissidentes in Religione statecznego pokoju pag. 3. seq. his verbis; De conservanda inter Dissidentes in Religione firmissimâ pace antiqua Jura & Confœderationes, in specie tamen Confœderationem Varsoviensem anni 1674. in toto reassumimus, circa qua memoratos Dissidentes inviolabiliter conservamus, omnes precedentium Interregnorum Confœderationes reassumendo spondemus, quòd ipsos circa Jura & Privilegia tuebimur & conservabimus. Pariter in Pactis conventis cum Serenissimo Rege Augusto II. die 27. Junij anno 1697. initis artic. A yz wtey zacney Koronie &c.* Vid. *Constitut. Comitior. Pacificationis die 16. Junij anno 1699. Varsavia habitorum pag. 7.* nec non utròque juramento tum in finibus Regni in *Villâ Pickarî super articulis pactorum Conventorum 24. Julij anno 1697. tum Cracovia tempore Coronationis die 15. Septembr. anno 1697. præstito. Vid. Constit. Comitiorum Coronationis anno 1697. pag. 5. seq. ac tandem in Confirmatione jurium Generali Cracovia in Comitiorum Coronationis d. 28. Sept. an. 1697. facta, dict. Constit. Comit. Coronat. p. 9. in fin. & seq.**

Præter hæc omnia hæctenus recensita jura pro securitate Dissidentium liberrimoq; Religionis Augustanæ usu etiam militat Pax Polono-Svecica *Olivæ die 3. Maij anno 1660.* conclusa, in cujus articulo II. non tantum §. 2. generaliter dispositum: *Hæc generali Amnestia gaudeant omnes & singuli cujuscunq; Status, conditionis, & Religionis fuerint — nec ullis hoc bellum præjudicio & noxa sit in suis Juribus, Privilegiis ac consuetudinibus generalibus & specialibus, tam in Ecclesiasticis quàm in Civilibus profanisq;, quibus ante hoc bellum gavisi sunt, sed iis in totum fruantur secundum Leges Regni; verum etiam §. 3. Specialiter cavetur: Civitatibus Prussie Regalis quæ in possessione Suae Regiæ Majestatis Regniq; Sveciæ hoc bellò fuerunt, manebunt ibidem omnia Jura, Libertates, & Privilegia, quibus sive in Ecclesiasticis sive in profanis positæ sunt ante hoc bellum (salvò liberò, uti ante bellum viguit, in prædictis Civitatibus Catholica & Evangelicæ Religionis exercitio) earumq; territoria, Magistratus, Communitates, cives, incolas, & subditos Sacra Regiæ Majestas Poloniæ eadem, quæ olim, Clementiâ & Gratiâ Regiâ impofterum prosequentur, fovebit, & tuebitur.*

Pertinet huc etiam

Declaratio Illustrissimum & Excellentissimorum Dominorum Sacræ Regiæ Majestatis & Inclytæ Coronæ Sveciæ ad Tractatus Pacis Legatorum Plenipotentiariorum pro Pace ac Libertate omnium ab Ecclesia Catholico-Romana de Religione in Polonia Dissidentium in puncto Amnestiæ cauta.

Sacræ Regiæ Majestatis Regniq; Sveciæ ad Pacificationem in Borussia Legati Commissarii Plenipotentiarie.

Notum testatumque facimus. Quòd licet à Religione Romano-Catholica in Regno Poloniæ & Magno Ducatu Lithuanie dissidentes in moderno Instrumento Pacis Sveco Polonicæ articulo de Amnestia secundo per expressum non sint nominati, dicta tamen Amnestia tam generalis quàm specialis etiam illos concernat, eaque ipsi tota frui debeant. Neque enim Legationi Svecicæ mens fuit, ullas leges antiquas & antiquatas contra hæreticos sic

sic dictos sancitas, vel etiam novas durante hoc bellò (quò merito præsumi debet ac potest nihil esse innovandum) latas hoc tractatum confirmandi, sed potius, ut hæc pacificatione cuncta in eum statum, qui antè hoc bellum fuit, reducantur, nec cuiquam, quòd partes Sacræ Regiæ Majestatis Sveciæ secutus fuerit, sub quocunq; prætextu noxæ & fraudi sit efficiendi. Ac proindè declaramus ac testamur, verba in §. 2. præfati articuli secundum Leges Regni ex parte Nostra non aliam vel antehac admisisse vel etiamnum admittere interpretationem posse, quàm ut unusquisq; sine exceptione, & cujuscunq; Status, conditionis, aut Religionis sit, gaudere debeat juribus, privilegiis & consuetudinibus tam in Ecclesiasticis quàm in profanis secundum Leges Regni, sicut antè hoc bellum observatum fuit. In cujus rei fidem præfens attestatum manibus nostris subscriptum Sigillo Legationis majori roborari fecimus Sobothi die 31. & 21. Maji, 1660. Magnus Gabriel de la Gardie. Benedictus Oxenstierna à Cyldenklau. Christoph. Carolus Schlippenbach. *Vid. Londorp. Actor. Publicor. Tom. IX. pag. 602.*

Quòd ad Civitatem Gedanensem speciatim attinet, hanc sub Divo Sigismundo Augusto Rege Libertatem Religionis Augustanæ jam habuisse, ex Indulto Regio super libera administratione & libero usu Sacro-Sancti Eucharistia Sacramenti sub utraq; specie Vilnæ ser. 2. post Festum Visitationis Beatissima Mariæ Virginis proximâ Anno Domini 1557 concessio facile colligitur. Est autem ejus Indulti tenor, ut sequitur:

Sigismundus Augustus DEI Gratia REX Polonia. &c. &c. &c.

Notum testatumque facimus præsentibus Literis Nostris universis & singulis, quorum interest. Quòd cum aliàs sæpè multumque Nobis cum per supplices libellos & internuntios suos humiliter supplicasset Senatus populusque Civitatis Nostræ Gedanensis, tum verò per quosdam Proceres & Consiliarios Nostros Ducatus Prussie instantibus precibus Nos obtestassent, ut administrationem Cornæ Dominicæ juxta præscriptum verbi DEI & veteris Ecclesiæ morem sub utraque specie, panis videlicet & vini, illis concedi dignaremur. Quam rem iidem Proceres & Consiliarii pertinere arbitrabantur non modò ad sanandas conscientias multorum,

torum, verum etiam ad retinendos eos in fidei, clientelæ & subjectionis nostræ officiiis. Nam esse ex eorum numero plerosque, qui usuram tanti Sacramenti à multis jam annis non attingentes, miserè & acerbè cum conscientiiis suis luctentur. Quò fit, ut populus Magistratui non satis propensa & expedita voluntate officium suum præstet, quòd in ejusmodi re, quæ & pia illis & verbo Dei consentanea videtur, ad sanandas verò illorum conscientias magnoperè necessaria, Magistratum sibi deesse existimat. Nos etsi sæpè id negotii in alia atque alia tempora rejeceramus, fore sperantes, ut ope Concilii Sancti Oecumenici, saltem Nationalis, dissidia Religionis tollerentur: tamen quia in conspicuo res est, & tempora & Respubl. indies turbatiora apparere, & emergere, subindè passim ubique bellorum tumultus, propter quos Concilii celebrandi spes multò minor affulgeat ac olim: Ideò Nos, qui pro virili parte ex officio Nostro Regio infirmitati hominum mederi & conscientiiis illorum consulere tenemur, non potuimus tot instantes obtestationes fidelium subditorum nostrorum, tum & suffragia Consiliariorum nostrorum illius Provinciæ, qui hoc nomine pro illis laborant, negligere; maximè verò cùm intelligamus in Comitiiis Imperialibus, in quibus de conciliatione dogmatum Religionis, pro utraque parte laboratum est, de restitutione alterius speciei non magnum fore inter Collocutores dissidium. Quapropter de sententia & voluntate Eorundem Consiliariorum Ejusdem Provinciæ permisimus & admisimus, prout præsentibus permittimus & admittimus Senatui populoque Civitatis Nostre Gedanensis liberam administrationem & liberum usum Cœnæ Dominicæ sub utraque specie in Ecclesiis quibusvis omnibus hominibus utriusque sexus & cujuscunque conditionis qui hoc Sacramento eò modò uti voluerint infra hinc & futura Regni Comitii Generalia ubicunq; locorum celebranda. Promittimus verbo Nostro Regio, quòd nemini à quoquam periculum creari, neminem periclitari patiemur, qui utramque speciem Sacramenti Cœnæ Dominicæ sumpserint aut sumere voluerint. Harum, quibus in fidem præmissorum Sigillum Nostrium annulare est superappositum, testimonio Literarum, Datum Vilnæ, feriâ secundâ post Festum Visitationis B. Mariæ Virginis, proximâ Anno Domini M D LVII. & Regni Nostri XXVIII.

Post mortem Regis Sigismundi Augusti primam Cautionem Regiam super libero Religione Augustanæ exercitio Rex Stephanus Civitati Gedanensi dedit his verbis:

Stephanus DEI Gratiâ REX Polonia Magnus Dux Lithuania, nec non Terrarum Cujavia, Sandomiria, Siradia, Lancicia, Ruffia, Prussia, ac Culmens, Elbingensis, Pomerania, Livoniae, tum etiam Transylvania Princeps.

Significamus præsentibus Literis Nostris quorum interest universis & singulis præsentibus & futuris harum notitiam habituris Quòd cùm à Nobis petissent Internuncii Civitatis Nostre Gedanensis, ut illi liberum usum & professionem Religionis Augustanæ Confessionis concederemus, Literisque Nostris id illis firmum & stabile esse debere caveremus, Nos, qui jampridem in Conventu Coronationis Nostre atque priùs in Transylvania juramentum de Religione servanda præstitimus, facillè consentimus, ut iteratâ promissionè Nostrà, ita petentibus Civitatis Nostre Internunciis, denuò etiam promittamus & concedamus, ut Religionis Augustanæ Confessionis tam in Civitate Gedanensi, quàm extrâ muros in ejus Districtu & Jurisdictione, Templis, Monasteriis, Xenodochiis, ut sub adventum Nostrium in Regnum utebantur, & in ejus possessione fuerunt, pacificè & quietè libera professio fiat, neque cuiquam Religionis ergò molestia vel negotium exhibeatur, omnesque in libero usu Augustanæ Confessionis conservabimus, mantenebimus, & tuebimur, quemadmodum id tam in Transylvania, quàm postcâ etiam Cracoviæ juramento affirmavimus, nec volumus, ut in Templis ritus Ceremoniarum ullò pacto immutentur. In cujus rei fidem præsentibus manu Nostra subscripsimus, Sigillumque Nostrium appendi jussimus. Datum Mariæburgi die 16. Mensis Decembris Anno 1577. Regni Nostri secundò.

Ubi obiter notandum, clausulam de ritibus ceremoniarum non immutandis Cautioni huic propter Calvinii dogmata professos, utpote ad ritus ceremoniarum immutandos nimium tunc proclives, instantibus Augustanæ Confessionis addictis insertam fuisse.

Ean-

Eandem porrò Cautionem iisdem verbis reiteravit D. Sigismundus III. *Cracovia in Conventu Coronationis die 11. Januarii Anno 1588.* tum & D. Vladislaus IV. *Cracovia in Comitibus Coronationis d. 10. Martij Anno 1633.* Item D. Johannes Casimirus *Cracovia in Conventu Generali Coronationis die 6. Februarij, anno 1649.* ibi: „ Ut Religionis „ Augustanæ Confessionis tam in Civitate Gedanensi, quam extra „ muros in ejus Districtu & Jurisdictione — imposterum quoque, „ uti temporibus Divi Parentis & Divi Fratris Nostri in usu & possessione fuit, pacificè, quietè, libera professio Samentorumque administratio permaneat, neve ea de causa Civitati ejusque incolis „ publicè aut privatim molestia vel negotium exhibeatur aut impedimentum ullum afferatur, Autoritate Nostra Regia prospicere, „ omnesque in libertate Religionis Augustanæ Confessionis plenè ac „ integrè conservare, manutene, & tueri, neque in possessione „ illius Civitatem Gedanensem turbare, aut à quopiam turbari permittere temporibus quibuslibet futuris pro Nobis & Successoribus „ Nostri Regibus Poloniæ recipimus ac spondemus; Nec non D. Michael Rex *Cracovia in Conventu Coronationis die 9. Novembris An. 1669.* atque Divus Joannes Tertius *Cracovia in Comitibus Coronationis die 26. Aprilis anno 1676.* & tandem iisdem verbis Serenissimus Rex Augustus II. *Varsavia die 30. Januarij anno 1698.*

Quemadmodum verò ex adductis indubium manet, libertatem Religionis Christianæ in Regno Poloniæ incorporatisque Provinciis adeoque & in Terris Prussiæ & ad has pertinentibus Civitatibus, adeò firmis inniti fundamentis, ut inter Dissidentes in Religione Christiana Pax & Tranquillitas publica esse, nec ullâ ratione inturbari, nec quisquam sub prætextu Religionis periculò affici debeat: ita sequentes indè necessariò promanant Conclusiones.

Prima est, quòd inter Romano-Catholicos & Augustanæ Confessionis socios sit æqualitas jurium, quatenus formæ Reipublicæ conformis. Ratio Imò quia scopus & finis præallegatarum Cautionum, Confœderationum, Pactorum Conventorum, & Juramentorum Regiorum, qui est, ut Pax & Concordia conservetur, obtineri aliter nequit, siquidem impossibile est, inter eos qui ejusdem sunt

sunt conditionis & status servari posse pacem & tranquillitatem, si dispari & inæquali jure debeant gaudere; Adhæc Idò ipsa vult Æquitas, ut quod quisque juris statuit in alium, eò ipse utatur. Idè Æqualitas quàm maximè servanda est in pactis interpretandis & judiciis, adeò ut ob æqualitatem servandam à Regulis juris communis sæpè recedatur, omnisque Idè dispositio ad eum reducenda venit sensum qui æqualitati magis accedit. Atque ita si Pax publica in Regno Poloniæ in Causis Religiosis & profanis conservanda est, oportet constans jus & æquum observetur, & relinquatur Statibus tam Evangelicis quàm Catholicis sua Jura, Libertates & Privilegia, ita, ut quod uni parti justum est, alteri quoque sit justum, violentiâ omnî & viâ facti in perpetuum cessante.

Secunda Conclusio est, quòd quidquid singulæ harum Religionum de fide & necessariò credendum esse judicant, illud quoque docere, agere, modestè & absque turbis defendere, nec, dum id fit, uni parti alteram hæreseos inculpare, sive, ut vulgò loquuntur, hæretificare liceat. Sicuti enim inane saltem foret Libertatis Religionis nomen, si dogmata fidei proponere, publicè docere, & quæ illis contrariantur ore & scriptis pro rei necessitate eum prudentia Theologica sine acerbitate refutare, adeoque modestò, ut vocatur, Elenchò uti non concederetur: ita illos pro hæreticis velle habere, quorum Religio Legibus publicis asserta, inter quos unio & Confœderatio inita, & quibus æqualis protectio promissa, maximam sapit injuriam. Quorum consequens est, licere ea omnia peragere, quæ Religionis suæ ratio & institutum efflagitat, tum & quòd Magistratus tot Doctores ac Ecclesiæ Ministros, quot sese opus habere arbitratus fuerit, ad docendum populum adsciscere, nec non Tempora Religionis exercitio necessaria exstruere & conservare, nequaquam prohiberi possit, quia Exercitium Religionis sine his consistere nequit, concessio autem exercitio concessa censentur omnia quæ ex necessitate quadam consequuntur, sine quibus illud aliàs inutile foret, ne unâ viâ concessum alterâ rursus auferatur.

Conclusio Tertiâ infertur, quòd Libertas hæc Religionis ab unâ aut alterâ parte nullatenus tolli queat, nec ullâ ratione aut viâ eidem contravenire fas sit. Ratio, quia Natura Cautionum,

Confederationum, Pactorum & Juramentorum exigit, ne illò, cui, & cum quo facta, invito enerventur aut oppugnentur, vinculo fidei & obligationis inter homines maximè periclitaturò, si, quæ inter ipsos semel placuerunt, juramentoque firmata sunt, pro lubitu ab alterutro revocari & annullari possent. Spectat huc omninò etiam Recessus ab unâ Religionum permissarum ad alteram Religionis libertati tam arcta colligatione connexus, ut hæc vetitò illò salva & integrâ haberi nequeat, cum & ipsa Jura allegata publica & Cautiones Regiæ illis ab initio data fuerint qui à Romanâ Ecclesiâ recessum fecerant. Atque si vigore Pactorum cum Serenissimis Regibus Conventorum *integra in omnibus inter Dissidentes de Religione Christiana Pax & Securitas esse ac servari, nec juxta formulam Juramenti Regij quòvis modò affici opprimiq; causâ Religionis debet*, certè eandem pacem & securitatem etiam quoad hoc punctum transitùs de unâ Religione ad aliam præstare, neque taliter transeuntes quâcunque ratione, sive in personis sive in bonis, damnis & periculis afficere ac opprimere necessum est. Accedit, quantum in specie *ad Civitatem Gedanensem* atinet, & hoc, quòd, quemadmodum primâ illâ solenni Cautione Regiâ Divi olim Stephani Anno 1577. factâ Civitati huic promissum, ut Religionis Augustanæ Confessionis ita, *uti sub adventum Serenissimi Regis in Regnam utebantur & in ejus possessione fuerunt*, pacificè & quietè libera professio fiat, neq; cuiquam Religionis ergò molestia vel negotium exhibeatur, jam verò extrâ omne dubium positum est, tunc temporis quamplurimos à Religione Romano-Catholica ad Religionem Augustanæ Confessionis transitum fecisse, atque hanc in possessione liberè & citrà ullam alicujus molestiam recipiendi & fovendi hujusmodi transeuntes fuisse: ita huic libertati antiquæ & possessioni subsequens Divorum Successorum Regum Poloniae, qui non interruptò Ordine Sceptum tenuerunt, nec non moderni Serenissimi feliciter Regnantis Cautionibus Regiis sufficienter prospectum est, singulis libertatem Religionis Augustanæ Confessionis Civitati huic ita, uti temporibus Divorum Prædecessorum in usu & possessione fuit, obfirmantibus, neque in possessione illa Civitatem turbare, aut à quopiam turbari permittere, tum & ne Religionis causa Civitati ejusque incolis publicè aut privatim molestia exhi-

exhibeatur, aut impedimentum ullum afferatur Autoritate Regiâ prospicere, omnesq; in libertate Religionis Augustanæ Confessionis plenè ac integrè conservare, manutenere & tueri, temporibus quibuslibet futuris pro se & Successoribus Regibus Poloniae spondentibus. Nec obstat, tum quòd in Confederatione Regni Generali Anno 1632. *Varsaviae* facta Dissidentibus nova Tempora erigere primâ vice interdicti voluerit, tum quòd idem Interdictum in subsequens Anno 1648. 1668. 1674. & 1696. Confederationibus repetitum, insimulq; dictò Anno 1668 in solenni post Abdicationem Serenissimi Joannis Casimiri Regis Ordinum Regni Convocatione Confederationi publicæ insertum sit, eos, qui à Romano Catholica fide transitum fecerunt, pariter ut Arrianos à libertate & pace Religionis Dissidentibus in Religione Christiana assecurata excludi debere his verbis: Arriani uti Lege publicâ prescripti, nec non Apostatæ à fide Catholica Romana & unitorum ab hinc transeuntes, non debent sub hac Confederatione tegumen suum habere, imò verò omnes Constitutiones de Arianis sancitas reassumimus & confirmamus perpetuis temporibus. Apostatæ autem præmemorati adhinc convicti in foro fori exilio puniendi erunt, *Confederatio Varsaviensis Anno 1668. pag. 5. per Constitutionem Comitiorum Coronationis Anno 1670. Tit. Approbatio Actorum Interregni pag. 11. confirmata.* Quæ clausula etiam iisdem prorsus verbis in Confederatione post fata Divi Michaelis Regis Anno 1674. inita subsequenter per Constitutionem Anno 1676. approbata, nec non post obitum Serenissimi olim Regis Joannis III. Anno 1696. sancitâ Confederatione, utpote in quâ à pace Religionis Apostatæ, additis Quakeris & Mennonistis, eximuntur, repetita existat. Vid. *Confederatio Generalis Varsaviensis Anno 1674. pag. 5. Constitut. Comitior. Coronat. Anno 1676. Tit. Approbatio Actorum Interregni pag. 12. Confederatio Generalis Varsaviensis Anno 1696. die 29. Augusti pag. 4.* Etenim constat, quòd contrâ præjudiciosum Confederationis Anno 1632. articulum sub tempore Comitiorum Electionis in Campo Electorali nomine Thorunensis & Gedanensis Civitatis per Secretarios tunc præsentis non tantum oretenus protestatum, sed & scriptum Manifestationis oblatum & à Marechallo Equestris Ordinis Illustri Jacobo Zobieski publicè lectum fuerit sequentis tenoris: N 2 Quo-

Quoniam in scripto à Dominis Deputatis ratione securitatis Dissidentium in Religione concepto mentio fir Provinciarum Regno annexarum, Terras verò & Civitates Prussiæ ita Regno Poloniæ annexas & incorporatas esse constat, ut nihilominus peculiaris sua Jura semper habuerint, quæ velut in universum nihil in nos constitui sine nobis, nec quicquam oneris nobis imponi permittunt, sic invitis nobis ulla in parte immutari nequeunt: Ideò internuncii Civitatis Thorunensis ac Gedanensis indemnitati Civitatum Prussiæ præcavendo per expressum manifestant, quatenus in Confœderatione proxima vel moderna ejus confirmatione aliquid continetur, quod in præjudicium præfatarum Civitatum sinistra interpretatione quoquò modò allegari posset, id ipsum Juribus, Privilegiis, ac Immunitatibus suis, adeoque & libertati Religionis ac rebus ad eam pertinentibus, nihil omninò officere ac derogare posse aut debere, quin potius easdem Civitates in libera & à Serenissimis Poloniæ Regibus sibi concessa Religionis professione sine cujusquam impedimento porrò relinquendas, neque ullâ ratione, vel sub quocunque prætextu, in eo, quò hætenus fuerunt, usu & possessione turbandas, minores etiam Civitates, quibus Libertas ista in Religionis exercitio de facto adempta est, in priorem statum restituendas esse.

Pariter contra insertum præallegatis Confœderationibus de Apostatis à fide Catholica-Romana articulum, huncque confirman-tes Constitutiones Regni præjudiciosas, tum Status & Ordines Terrarum Prussiæ universi per Lauda Manifestationum ac Protestationum in Conventu Generali Mariæburgensi die 30. Augusti Anno 1696. item in Conventu Generali Graudentinensi die 26. Januarij anno 1671. & Conventu Generali pariter Graudenti celebrato die 14. Julij 1676. diffusum suum testati sunt, tum in specie Civitates Majores, tam ratione interdictæ erectionis templorum in Castro Zakrociniensi ser. quartâ, ipsò die 5. Festò Transfigurationis Christi Domini anno 1648. quam contra articulum de Apostatis Graudenti anno 1699. die 3. Februarij item in Conventu Generali Graudentinensi coram Actis Civilibus Graudentinensibus die 5. Februarij anno 1671. nec non anno 1672. die 16.

die 16. Januarii & anno 1674. die 9. Aprilis, utraq; vice in Conventibus Generalibus coram iisdem Actis Civilibus dictæ Civitatis & tandem coram sæpe dicto Judicio Civili Graudentinensi die 20. Novembris anno 1696. solennissimas interposuerunt protestationes, omni meliori modò præcaventes, "ne dictus articulus Confœderationibus & anterioribus & novissimæ insertus Civitatum juribus, Privilegiis ac Immunitatibus, adeoque & libertati Religionis, rebusque & personis ad eam pertinentibus, ullò modo officere vel derogare possit ac debeat, quin potius eadem Civitates in libera à Serenissimis Poloniæ Regibus eis concessa Religionis professione, sine cujusquam præpeditione porrò relinqui, neque ullâ ratione, vel sub quocunque prætextu in eo, quò hætenus fuerunt, usu ac possessione præpediri, neque clausula de Apostatis ad Articulum de libertate Religionis Dissidentium ad Terras atque Civitates Prussiæ earumque cives vel incolas extendi, nec iisdem præjudicare & ut minorum quoque Civitatum libertas Religionis salva semper & illæsa manere debeat. Hæc eadem ratione cum in Comitibus Anno 1685. die 16. Februarij Varsaviæ celebratis sequens placuisset Constitutio, sub Tit. Regestr Aryanski, Regestrum Arrianorum: Poniewaz ultra mentem Constitucyey An. 1658. Quandoquidem ultra mentem Constitutionis Anni 1658. & aliarum omnium subsecutarum contra Sectam Arrianorum statutarum, & contra Naturam Causarum, ad Regestrum Arrianorum in Judiciis Tribunalitiis trahi solent & judicarei per abusum diversæ conditionis homines Sectâ hæc non contaminari: propterea huic obviando statuimus, ut ad Regestrum illud nullæ personæ trahantur in Causis quibusvis; præsertim juris, fundi, administrationis justitiæ, & aliis, nisi tantum professione mere Arriani, Apostasiæ Judaismi, Sacrilegii, violentiæ & obanguinolationis in Ecclesia vel Cœmeterio rei, ac eorum fautores & complices, idque sub poena evocationis quingentarum Marcarum, & nullitate judicatorum, ac condemnationum. Vid. Constitut. Anni 1685. Tit. Regestr Aryanski pag. 20. Civitates Prussiæ majores in primo post Comitibus Graudenti die 21. Augusti ejusdem Anni 1685. habito Conventu Generali solenni Manifestatione & Protestatione Actis Civilibus

Graudentinesibus ingrossatâ contra præjudiciosas Constitutiones dictis in Comitibus Regni quocunque nomine introductas, & imprimis contra hanc sub *Titulo: Registr Aryanski* sibi prolpererunt, quòd nimirum in quantum Juribus ac Indultis Privilegiorum Civitatum Prussiae quoad liberum exercitium Religionis Augustanae Confessionis adversa est ac præjudicet, Civitates, Cives ac Incolas minimè afficere, nedum rigore suo involvere debeat ac valeat.

Facit huc

Laudum contra indebitam ex prætenfa causa Apostasiae & Arrianismi ad Judicium Tribunalitium Lublinense factam evocationem & condemnationem certarum personarum & incolarum Civitatis Gedanensis.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae in moderno Conventu Generali Mariæburgi congregati Universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Quòd cum Nobis innotuit, quatenus Dn. Nathanael Dilger, Augustanae Confessionis in Civitate Gedanensi Ecclesiastes, Dn. Martinus Zweck Veteris Civitatis Scabinus, & Daniel Memfen Civis & Mercator ibidem, ex prætenfa causa Apostasiae & Arianismi, ad Judicium Tribunalitium Lublinense evocati, & juxta obloquentiam Decreti in pœnas bannitionis, infamiae &c. condemnati fuerint: Proinde præcavendo autoritate præsentis Conventus, ne per evocationem ejusmodi ad fora incompetentia jura & libertates harum Terrarum & Civitatum, ordoque instantiarum labefactetur & convellatur, statuimus & decernimus, quòd præfatos Dn. Nathanaelem Dilger, Dn. Martinum Zweck, & Danielem Memfen, non obstante istâ condemnatione tanquam in foro incompetente lata, circa pristinum honoris & securitatis suae statum conservandos esse duximus, prout etiam conservamus præsentis Laudi vigore. In præmissorum fidem Sigillum Terrarum hisce subappressum est. Actum & datum in Conventu Generali Mariæburgi die 8. Julii Anno 1671.

Nec omittenda quæ Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiae contra injustam vocis *Hæretici* in Dissidentes de Religione derivationem placuerunt, ut videre est

Ex

Ex Instructione à Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiae Nuntiis ad Comitata Generalia Varaviae die 27. Augusti anno 1668. celebr. ex Conventu Generali Graudentinensi die 3. Augusti dicti Anni 1668. data.

Quandoquidem Decretum Tribunalitium inter Illustram & Magnificam Castellanam Gedanensem Annam à Czemen Capitaneam Stumensem, bonorum Lichtenfeld Hæredissam, & Per-Illustrem & Admodum Reverendum Stanislaum Zerumbski Culmensem, Kruszvicensem Canonicum, Tyrgartiensem Præpositum Petricoviam in Juditiis Tribunalitiis Regni feria 6. post Dominicam Septuagesimam proximâ Anno Domini 1668. ratione Ecclesiae in Bonis Lichtenfeld latum certa aggravantia, quæ vim legis sapiunt, in se comprehendit, & contra Constitutionem Anni 1627 Pacem Dissidentium, *Hæreticos eodem Decretò injustè nominando*, labefactat, instabunt Domini Nuntii, ut Lege publicâ caveatur, ne Decretum hoc in ea parte nec ad exemplum, nec ad præjudicatum, executioni perpe-tuis temporibus subjaceat, nec in sequelam unquam hoc *infame nomen Hæreticorum à Dissidentibus planè alienum* tam Decretis Tribunalitiis, quàm præjudicato vel exemplo, in futurum deveniat, Quod negotium ita sibi habeant recommendatum, ut aut hoc, aut nullum, pertractandum sit.

Atque hæc demonstrandis Juribus quibus Pax inter Dissidentes liberumque Religionis Augustanae Confessionis exercitiū innititur, sufficient.

XI.

Ad Tom. III. Epist. 9. p. 60. sq. A. C. Zaluski Princeps, Episcopus Varmiens. & Sambiens. Magistratui Gedanensi 7. Aug. 1701.

Responsoria Magistratus Gedanensis ad has Literas.

Celsissime Princeps,
Illustrissime, Reverendissime, & Excellentiss. Domine,
Domine Gratioussime.

Quòd Celsitudo Vestra datis ad nos d. 7. Augusti Anni presentis literis super negotio laudatarum in ultimo Conventu Mariæburgensi

genfi

genſi ex parte Equeſtris Ordinis extraordinariarum Contributionum ſuam nobis mentem gratioſiſſime aperiri dignata fuerit, id ſicut glorioſe Celſitudinis Veſtrae pro ſalute non tantum Provinciae, ſed & Civitatis huius, ſollicitudini merito acceptum ferimus, debitoꝝq; venerationis cultu proſequi nunquam intermitteremus; Ita nihil magis habuiſſemus in votis, quam ut iisdem literis magis feſtinatis aſſurgere reſponſoriis nobis integrum fuiſſet. Nec deſuimus ratione praſatarum Contributionum cum ceteris Civitatis Ordinibus ſedulas habere conſultationes & quae deſuper Celſitudo Veſtra ad nos perſcripſiſſet iisdem communicare. Cum vero quae interceſſerunt difficultates variae, imprimis auzem inſperatos ille caſus, quo contra antiquiſſima Civitatis huius Privilegia Copiae Saxonicae per bona noſtra patrimonialia hoſpitari nuper praſumpſerunt, conſiliorum iſtorum curſum ſtiterint: Proinde in celebratiſſima Celſitudinis Veſtrae equanimitate illam reponimus fiduciam, fore, ut huic mora gratiam facere dignetur. Ex quo vero praſato Milite Saxonico fundos noſtros videre licuit evacuatos, non ceſſavimus interrupta ad tempus conſilia reſumere, eozq; noſtram vertere curam, ut quantum fieri poſſet maturarentur. Equidem multa Ordinibus & graviſſime ſuppeterent rationes quae permovere illos poſſent, ne majores, quam quae in memorato ſepius Conventu ex parte Civitatum majorum declaratae fuerunt Contributiones, nimirum 59. acciſas, conſentirent. Praeterquam enim quod ulterius ſeſe noſtri Domini Ablegati in Conventu illo non obligaverint, nec ob defectum Inſtructionis obligare potuerint, non poterit ipſos Inſtylos Provinciae Status & Ordines latere, quantos haec Civitas aliquot jam abhinc annis ob praſidium, poſtulantibus id neceſſitatibus, ſolito numeroſus non ſuo tantum, ſed Provinciae etiam, imo totius Regni bono, ſumptus habuerit faciendos; Nec minus in publicum conſtat, quanta impendia efflagitaverit inſtituta ad Aulam Regis Chriſtianiſſimi Deputatio; Terret inſuper nos adhucdum ejuſdem Regis Sereniſſimi Declaratio, qua ab hac Civitate ducenta librarum millia exiguntur; Nec poſteſt exprimi ſatis, quantum nobis aſſerat detrimenti interdictus in Gallia uſus commerciorum per ipſam temporum inſelicitatem jam tum ſatis langventium, ne dicamus quicquam de graviſſimo duorum millioꝝ are alieno, quo ſub tempore belli Specici Civitas haec, ut Reipubli-

blica

blica ſuccurreret neceſſitatibus, ſe obſtrinxit, nec ob non ſecutam adhuc ex parte Reipublicae ſolutionem liberari hucuſq; potuit, uſuris interea publicas Civitatis facultates nimium quantum aſſigentibus. Toti vero tantuſq; malis noviſſime acceſſerunt inſignia damna à Milite Saxonico bonis noſtris patrimonialibus illata, atq; in notabilem proventuum Civitatis huius diminutionem redundantia. Verumenimvero haec quanquam ita ſint, prevaluit tamen apud univerſos Civitatis huius Ordines enixa multiſq; argumentis teſtata publicas Provinciae neceſſitates ſublevandi promptitudo, effecitq; ut illi declaraverint, hanc Civitatem ratione acciſarum & triplicis ſubſidii perſonalis ſuis non deſuturam partibus, quamprimum eidem cerio conſtiterit, ex parte Ordinis Equeſtris atq; ex bonis ſpiritualibus omnes iſtas Contributiones, quas in memorato ſepius Conventu Equeſtris Ordo declaravit, reape in Theſaurum eſſe illatas, praepriis cum in locis nobis viciniſſimis ne quidem colligenda vel contributionis tonnariae vel ſubſidii perſonalis initium hucuſq; factum fuiſſe acceperimus. Quae dum Celſitudini Veſtrae ea qua par eſt cum obſervantia inſinuamus, certa erigimur fiducia Celſitudinem Veſtram inde gratioſiſſime aſtimaturam, quam ſeris exoptemus votis, ut cum Illuſtriſſima Excellentiae Sua, Supremo Exercituum Regni Duci, ratione erogatarum in uſum Provinciae ſummarum debite ſatiſſiat, tum & militi egeni promerita ſolvantur ſtipendia. Cujus rei luculentum jam ante dedimus argumentum, cum in uſum Illuſtriſſimi Exercituum Regni Ducis intuitu 59. acciſarum aſſignationes ad ſummam centum & viginti octo millium florenorum acceptavimus, adeo ut mirari merito ſubeat, qua ratione nova 240000. florenos continens aſſignatio in nos dari potuerit, cum Summa adeo enormi exſolvenda neq; reſiduas acciſas, neq; quod ſubſidii perſonalis loco offerri poſteſt, ſufficere reſ ipſa loquatur. Proinde à Celſitudine Veſtra enixiſſimis contendimus precibus, dignetur pro ſumma ſua prudentia eò rem dirigere, ut dicta modo declarationis digna habeatur ratio, nec ſub nomine executionis militaris Civitati huic quicquam inferatur incommodi. Dignum hoc erit ſublimi, quo Celſitudo Veſtra fulget, Praeſidialis dignitatis faſtigio, noſq; hanc gratiam depradicare & debita obſequiorum noſtrorum promptitudine demereri annitemur, Eidem de cetero inter vota omnigena felicitatis Nos & Civitatem hanc univerſam obſervantiſſime commendantes. Dabuntur Gedani die 30. Septembr. 1701.

O

XII.

XII.

Ad Epistol. XVII. pag. 139. seq. A. C. Zaluski Princeps
Episcopus Varmiensis & Sambiensis Magistratu Ge-
danensi.

Responsum Magistratus ad easdem Literas.

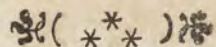
Celsissime Princeps,

Illustrissime, Reverendissime & Excellentiss. Domine,
Domine Gratiostissime.

Singularem Celsitudinis Vestrae in nos & Civitatem hanc propensio-
nem quemadmodum ex gratiosissimis Ejusdem ad nos expeditis lite-
ris colligere gratissimum nobis fuit; ita inter praecipua merito repo-
neremus, si quem alias constanter fovemus addictissimum Celsitudini
Vestrae ad obsequia animum, in eo quoque, quod commendare nobis di-
gnata est, contributionum negotio contestari possemus. Calcaria ad-
derent sponte currentibus, & innumera Illustrissimi atque Excellentis-
simi Supremi Regni Exercituum Ducis in Rempublicam merita, & be-
nificientissima, qua Civitatem hanc complectitur, gratia: Ast retarda-
vit progressum aliquantisper istius negotii gravitas, quaque vita bonisque
omnibus longe anteferenda est, libertatis & jurium conservatio moram
poposcit. Etenim, cum in publicum constet, Deputatos Civitatum
ad Conventum Mariaburgensem in extraordinarios Contributionum
modos nequitquam consensisse, neque ex defectu instructionis in eos con-
sentire potuisse, quis est, qui non intelligat, quantum Civitatibus, ubi
ad ea, quae non laudarunt, constringi volunt, praesudicium infera-
tur? Neque sine dubio quicquam obstat, quod Domini Deputati Ci-
vitatum negotium illud & cum Principalibus suis communicare, &
declarationem Illustrissimo Domino Thesaurario exponere promiserint,
cum nullam ex tali promissione nasci obligationem ipsa ratio dicat.
Quid quod jura Terrarum Prussiae & praxis continua declarationes
ejusmodi Illustrissimis Dominis Thesaurariis faciendas non antea va-
lidas esse jubeant, nisi etiam, tanquam in causa notabiliore, in Con-
ventu subsequenti publice exposita, & per novam Laudum confirmata
suc-

fuerint. Haec & aliae rationes quamplurimae, quas inter non ultima
& illae sunt, quod Civitas ista durissimis partim temporibus suis sese
conservare mediis, partim totius Regni bono, ex quo duo milliones in
Comitiis Regni liquiditati ei adhuc debentur, grandi ere alieno, nec-
dum soluto, obstringere, praesidium ac neque postulantis id necessitatibus
solutis numerosius alere debuerit, uti justum invenire merentur locum
apud illos, quibus jura & salus Civitatis hujus cura cordis sunt; ita
facile ab extraordinario isto contribuendi onere, personalis scilicet
subsidiis, absolvere nosmet potuissent. Patriam tamen magis quam
opes considerantes, cum jam antea ratione 59. Accisarum, centum &
viginti octo florenorum millia acceptissemus, Ordines Civitatis, qui-
bus negotium istud foedere non imperate potuimus, non vi laudi,
sed ex spontanea voluntate, primo quidem per aequivalentem, tandem
vero ubi in antecessum, qui primum laudasset, Ordo Equestris Bonae
Spiritualia ex omni parte laudo supramemorata satisfecissent, nobisque
quod in laudando fecerat, in exsolvendo quoque suo praerivisset exemplo,
in subsidium illud personale, tonnaria tamen contributione, cum in
eam consentire rationes Civitatis hujus nequitquam paterentur, peni-
tus exclusa, condescenderunt. Quo ipso cum ab odioso illo renitentia
nomine sufficienter nos liberasse credideramus, mirari merito nunc
subit, postquam nec Ordinem Equestrem, nec Bona Spiritualia debita
sua in Thesaurum intulisse publice constet, instanter adeo subsidii per-
sonalis exsolutionem per minas quoque, imo & bannitionem, quae nup-
eris diebus ad instantiam Generosi Kliniski modo indebitis & insolitis in
foro nullo, in Castro nimirum Skarszeviensi, publicata fuit, ab hac
Civitate urgeri. Dicitur certe vix potest, quantum attentatum istud
Civium commoverit animos, neque potuimus, quin jurium & libertatis
Civitatis pro conscientia & officii nostri debito equam habentes ratio-
nem, justum doloris sensum per publicam manifestationem declarare-
mus. Eundem & in praesens in sinu Celsitudinis Vestrae deponimus,
insimulque in summo Ejusdem in tuendis Provinciae juribus zelo, pro-
pensissimisque in hanc Civitatem aspectu collocamus fiduciam, Celsitudinem
Vestram pro summa sua prudentia judicaturam, quam facile per
tales procedendi modos consilia difficiliora reddi possint, proindeque
non tantum ab omni sinistra suspitionis nota facile nos absoluram,

sed & contra omnes, qui hâc ratione jura Reipublica convellere, Civitatesq; à Regio Sacra Regia Majestatis, unici nostri in terris Domini, Throno avellere intendunt, gratiosissime defensuram. Cui celebratissima Celsitudinis Vestra benignitati uti omninò confidimus, ita Eandem submissis quoq; veneramur precibus, dignetur pro summo suo in Provinciam & Civitatem amore gratiam gratia addere, benignissimumq; Illustrissimi atq; Excellentissimi Supremi Regni Exercituum Ducis eò fleclere animum, ut Civitas hec nunquam malè merita ab omni militaris invasionis metu tuta & secunda reddatur. Nos interim per iterata quæ nunc cum Ordinibus Civitatis agimus consilia de eo erimus solliciti, ut & Celsitudinis Vestra & Illustrissimi Excellentissimiq; Supremi Regni Exercituum Ducis instantias plurimum apud nos valere comprobemus. Qui, quod superest, Divinum Numen denuò invocamus, ut Celsitudinem Vestram inter continuos durantis perpetim felicitatis progressus non tantum Terris hisce, sed & toti Regno, per multos annos salvam & superstitem, nos verò constantissimè in gratiâ & affectu Principali Celsitudinis Vestra conservare velit. Dabant. Gedani d. 24. Martij Anno 1702.

XIII.

Ad Epistol. XXIII. pag. 181.

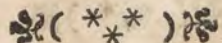
Idem Magistratui Gedanensi die 18. Aprilis anno 1702.

Responsoria Magistratus ad precedentes.

Celsissime Princeps,
Illustrissime, Reverendissime, & Excellentiss. Domine,
Domine Gratosissime.

Fatalis ille de acerbo Illustrissimi quondam & Excellentissimi Supremi Regni Exercituum Ducis obitu nuntius animos nostros gravius longè, quàm aures, perculit. Dignissimus quippe visus erat Heros iste, qui post subministratos toties aliis superandi mortem animos ipse de eadem nunquam non triumphum ageret. Verum inevitabilis hac perfecta cujuslibet virtutis infelicitas est, properare ad interitum, quoties crescere ulterius & ascendere aliis non licet, unicò relicto solatio, quòd perennis eorum maneat memoria, quorum immortalis esse debuerat vita. Nos dum

amisfi

amisfi boni magnitudinem communi totius publica Rei jaclurâ metimur, tantiq; aliorum planctibus sinceræ proprii doloris voces intermiscemus, inter precipuas solatii partes reponemus, quoties Illustrissimis tanti sanguinis heredibus debita Paterni beneficii observantia condignos fructus prestare poterimus. Hinc est, quòd moras, quæ invitis nobis non minus quàm innocentibus, in negotio personalis subsidii hucusq; intercessere, vincere, insimulq; expectationi Celsitudinis Vestra, cujus certiores nos per literas 18. Aprilis ad nos exaratas reddere gratiosissimè voluit, assurgere indefessi annitimur. Spes indies affulget vicinior, superaturos nos tandem, quæ obicem injecere, innumera obstacula, cum instituenda propediem capitum recensio instet. Fusus ista, & quæ absolvere nos ab omni sinistra opinionis nota possunt, Illustrissimo Domino Castellano Elbingensi & Illustri Domino Succamerario Pomerania per Deputatos Nostros hisce diebus exposuimus, indubiâ creclli fiducia, justissimas innocentia nostra rationes & apud Eosdem, & apud quosvis, benevolam locum reperituras, praprimis cum declaraverimus, quòd nullas assignationes à quopiam acceptabimus, quousq; extracta in usum Illustrissimi olim Supremi Exercituum Ducis ab Illustrissimo Domino Palatino Culmensi Terrarum harum Thesaurario assignationes in manibus heredum beatè defuncti permanebunt, nec pecunias ex personali subsidio collectas, ad quas tantum nos obligavimus, cuiquam alteri exsolvemus. Quòd superest Celsitudini Vestra perpetua omnis felicitatis incrementa apprecati Ejusdem gratia Nos & Civitatem hanc eâ, quæ per est, observantiâ commendamus. Dabantur Gedani die 12. Maji An. 1702.

XIV.

Ad Epistol. XXVII. pag. 207. Magistratibus Civitatum
Mariæburgi 29. Maji anno 1702.

Responsum ad has Literas datum à Magistratu Gedanensi.

Celsissime Princeps,
Illustrissime, Reverendissime & Excellentiss. Domine,
Domine Gratosissime.

Promovendis publicæ rei commodis constantissimè intentata Celsitudo Vestra non potuit non de avertendis ejusdem necessitatibus provide

vidè esse sollicita. Exigit id turbida temporum, quae incidere, facies, & dignissima prorsus Principali, quod Celsitudo Vestra occupat, fastigiò cura est, quae non praesentis saltem, sed imminentis quoque periculi magnitudinem metiri, obfirmatumq; per salubria remedia animum eidem objicere, & ne in perniciem harum praecipue Terrarum erumpat praevisa tempestas prospicere constituit. Veneramur omnino debitis encomiis singularem hanc Celsitudinis Vestrae pro publico bono sollicitudinem indulgentissimumq; Eiusdem affectum ex datis ad Nos 29. Maji literis, quibus ad celebranda Marieburgi 13. Mensis hujus die Generalia Consilia nos quoq; invitare gratiosissime dignata est, eam, quae par est, observantiam agnoscimus. Dum verò ambiguum pro rerum praesentium statu animorum dispositionem & gravissimas, quae praeterea dubium planè consiliorum praefatorum eventum reddere possunt, rationes peritius introspicimus, certior longè ex intermissis quam instituendis fructus apparere videtur, praesertim cum Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus, quem superstitem & incolumem quam diutissime servet Supremum Numen, nullam eorundem necessitatem in iis, quibus commendare nobis nuperrimè securitatis studia clementissime voluit, literis innuerit. Quid? quòd per continuas eorum, qui Civitati huic minus favent, minas pro interna ejusdem tranquillitate excubias agere coactis ardua magis externa cura reddatur, adeòq; integrum nobis non sit desiderium Celsitudinis Vestrae, eam, quae consuevimus, promptitudine assurgere. Proinde benevolam hisce omnibus locum ab Aequanimitate Celsitudinis Vestrae tot nobis tantisq; aliis documentis probata pollicemur, constantissimamq; ejusdem Gratiae, quam indefessis paratissimorum animorum officiis demereri nunquam non annitemur, Nos & universa Civitatis hujus commoda inter ferventissima nunquam imminuenda felicitatis vota observantissimè commendamus. Dabant. Gedanì die 3. Junij Anno 1702.

XV.

Ad Epistol. XLIV. pag. 300. A. C. Zaluski, Princeps Episcopus Varmiensis ad Magistratum Gedanensem Thorunio 16. Novembr.

Quo-

Quoniam Epistola haec responsum continet à Celsissimo Principe ad Literas Magistratus die 3. Novembris dictò anno Celsitudini Suae transmissas, ad meliorem ejus intellectum proderit dictas Literas hic inferuisse:

Celsissime Princeps,
Illustrissime, Reverendissime & Excellentiss. Domine,
Domine Gratosissime.

Quàm illibatà fide nec degenerare à Majorum exemplis subjectionis obsequiis, cultu Serenissimos Poloniae Leges venerari Civitas haec de Inchyta Republica nunquam male aut merita aut meritura perpetim allaboraverit, sanguinis, honorum, vitasq; jacturà testatum plus simplici vice dedit. Eòdem prorsus nec per temporum adversa unquam immutato tramite pergere sollicita studuit, quoties Sacra Regia Majestati feliciter nunc regnanti, & si effectum suspiriis nostris largiri Divina Bonitas dignabitur, diutissime regnatura, fidem, devotionem, subjectionemq; suam probare licuit. Hinc est quod de Paterno Principis Optimi affectu aliè secum nihil quod bene partorum Jurium, libertatisq; vità carioris integritatem, quam in hunc usq; diem conservatam post DEum Regia clementia acceptam fert, attenuare aut evertere auderet, metuere potuit, imò nec debuit. Accidit tamen, quod accidisse post excussum Crucigerorum jugum nobiscum aliquando stupedit posteritas, ut Copia aliquot Saxonica, quae jussu auspiciisq; Sacrae Regiae Majestatis, Domini Nostri Clementissimi, jactitare quidem, sed producere aut probare nunquam sustinuerunt, non solum in bonis Civitatis hujus patrimonialibus ab omnimodo hospitacionum militarium onere, quamdiu suis juribus tenor stetit, immunibus protervè moliri, sed posthabita, quam Civitas haec sua in Regem & Dominum suum Clementissimum humillima promptitudine necessitatiq; cedens de porrigendo sufficenti vidu dederat fide, gravissimis, & quibus pares excogitare ne professus quidem hostis auderet, exactio-nibus incolas praedictorum bonorum in perniciem dare, & Clementissimam voluntatem Regiam per Secretarium Nostrum in Aula resi-

dentem

dentem nobis significatam supinè despicientes, propiora munitionis tormentisq; nostris bellicis loca inauditâ apud omnes Gentes licentiâ occupare, minasq; minis cumulare in animum induxerint. Nec stetit intra verba nudumq; propositum nefaria temeritas: sed quantumvis ut Regio beneplacito toties totiesq; ipsis ob oculos posito morem gerentes, rationi, equitati, juribus, & declarata liberalitati Civitatis locum darent, iteratis vicibus admoniti essent, armis tamen manum admoveere, in praesidiarios nostros, quibus sita in proximo Civitatis confinio villa, quam *Obram* dicunt, conservationem concedere clementissimâ *Sacrae Regiae Majestatis* haud ita pridem nobis insinuatâ admonitione suffultus & innatus tuenda securitatis amor jusserat, hostili prorsus ausu primi ruere, aliquot eorum explosis bombardis strictisq; ensibus occidere non sunt veriti. Dolet equidem, nec immeritò, universa hac *Civitas*, quòd sanguinem, quem stabilendis magis magisq; *Suae in Regem Dominumq; suum clementissimum fidei documentis sincerè devovit*, prodigere coacta libertatem juraq; sua aliter quàm cum cade nonnullorum, qui dum hostes semet aperitè adeò declararunt, titulum militum *Sacrae Regiae Majestatis*; *Principis justissimi*, gerere diutiùs non merebantur, tueri non petuerit. Spem nihilominus indubiam in aequissima causa sua conscientiaq; rationibus collocat, quòd quicquid in contrarium subrepere solitus malevolorum livor fingere vel affingere conabitur, irritum redditura sit *Regia Aequanimitas*, praesertim si *Celsitudo Vestra* innocentiae Deo, perpetuo ejusdem vindici, optimè perspectae defensionem gratiosissimè suscipere non sit gravatura. Proindè à *Celsitudine Vestra* omni, quò decet, cultu & observantiâ contendimus, dignetur subjunctissimas preces, quas ad *Thronum Sacrae Regiae Majestatis* per iteratas humillimas literas deferre debito suo congruum duxerunt *Civitatis* hujus *Ordines*, plurimum valitura *Intercessionis* suae ope gratiosissimè suffulcire, eorq; rem apud *Sacram Majestatem* dirigere, ut ab iniquissimis militis, qui *Saxonicum* se jactitat, oppressionibus in universum omnibus quantocyus liberati, & ab omni sinistra suspitionis uti culpâ ita malo absoluti, Juribus nostris libertateq; illæsis constantissimè frui, & pro vitâ, salute, & quacumq; explere fidelissimorum subditorum vota potest, felicitate *Sacrae Regiae Majestatis*, *Domini Nostri Clementissimi*, tranquillâ & citrà ulteriorem aut metuendi aut dolendi causam sincerâs preces funderè valea-

valeamus. Quod uti in *Jurium Civitatis* hujus ipsiusq; equitatis ulteriorum indemnitate verget, ita gloria *Celsitudinis Vestrae* novum decus addet, nosq; exhibitum *Civitati* huic, quàm *Celsitudini Vestrae* iterum iterumq; commendamus, insigne istud beneficium aeternis laudibus prosequi, promptissimisq; studiis & officiis nostris ulteriorem *Ejusdem Gratiâ* in nos derivare indefessi allaborabimus, *Celsitudini Vestrae*, quod superest, perpetua solida felicitatis incrementa & pares votorum summa successus apprecati. Dabantur *Gedani* die 3. *Novembr. A. 1702.*

Repetitæ fuerunt praememoratae querelae secundariis Magistratus *Gedanensis* literis ejus, qui sequitur, tenoris.

Celsissime Princeps,
Illustrissime, Reverendissime, & Excellentiss. Domine,
Domine Gratosissime.

Duplex innocentia querere consuevit praesidium, alterum in recta conscientia, alterum in validissimo bonorum omnium patrocinio. Illam circa violentiam, quam in confinio *Civitatis* nuper tentaverat miles *Saxonicus*, invasionem, salvam & illaeram nos servasse fama vel nobis tacentibus loquitur; hoc à singulari *Celsitudinis Vestrae* gratia sperare innumera propensissimi affectus documenta *Civitati* huic olim exhibita jusserunt. Adimplevit spem gloriosum quod cum reliquis *Illustrissimis Prussiae Proceribus* inire placuit consilium, cujus fructus tanto certiores & nobis polliciti sumus, postquam per illud, quod ex *Cancellariae bellica* emanaverat, *Mandatum Copiae Sacrae Regiae Majestatis Domini Nostri Clementissimi Saxonicis* in universa *Prussia* degentibus, ut exactiōnibus omnibus sub portionum vel aliò quocumq; titulo venientibus abstinere, necessariisq; alimentis contenti viverent, injunctum fuisset. Ast idem, quod *Jura Terrarum Prussiae & hujus Civitatis*, declarata *Sacrae Regiae Majestatis* voluntas sensit vilipendium, dum non attentò, quod per *Ministerialem Regni* duosq; *Nobiles* insinuari feceramus, praefatò mandato *Regio* nonnulli qui *Copias* hisce praesunt, portiones, quas primò mense vi, injuriâ, durissimisq; & ab aperto hoste vix perpetrandis extorserant modis, in alterum quoq; mensem sub severissima, uti consueverunt, executionis comminatione, *Generosus* verò *Colonellus Reibnitz*,

P
qui

qui cum copiis suis montana Civitatis occupat, incolis eorundem, ut intra tridui terminum crastina die expulsum, portiones, quas in pagis Schottland & Stolzenberg sibi assignatas esse pretendit, cum consentientiam militis Saxonici in hisce locis contra perpetuam & ubivis observatam Forcaltiorum Legem admittere non potuerimus, exsolvant, indicare presumpserunt. Ut taceamus injustissimam circa quietationes methodum, qua colonos minis, imò & verberibus, ut in scriptis, ac si Copia illa prater assignatas portiones nihil extorserint, pro alimentis debite satisfecerint, de cetero verò sese decenter gesserint attestentur constringunt. Quae omnia cum partim benignissimo illi Sacrae Regiae Majestatis nupero mandato per indefessam Celsitudinis Vestrae in solatium totius Provinciae & hujus Civitatis sollicitudinem obtento è diametro contrarientur, partim bonis Civitatis patrimonialibus, ex quibus saepe factus miles non computatis alimentis aliisque, quas vi aut clam abstulit, rebus ingentem & incredibilem multorum millium florenorum summam unò mense recepit, ultimum exitium minitentur, non potuimus, quin mala hae, quibus Civitas in incolis suis premitur & fere opprimitur, Celsitudini Vestrae denuò exponeremus. Jura hujus Civitatis, ejusque individua Comitum, Universorum salutem, quam cordi & cura Celsitudo Vestra semper habuerit, quamque gloriosissimo zelo eandem contra omnes, qui in praecipuos ituros moliantur ausus, defenderit, vel nuperum, ut alia, quae gratissimis servamus pectoribus, venerabundo nunc involvamus silentio, gratissimi affectus argumenta, quod Thorunij habitum fuit, Consilium loquitur. Quò nomine uti Celsitudini Vestrae summas, quas mente concipere licet, agimus gratias, ita observantissime rogamus, ut nunc quoque apud Sacram Regiam Majestatem, & ubicunque occasio tulerit, pari gratia propensione rebus nostris afflictis consulere, Mandataque severissima tum contra ulteriorem portionum exactionem, tum contra Generosi Colonelli Reibnitz intentionem, ne illi mediis de jure natura licitis obviam ire vel inviti adigamur, tum etiam, ut à consentientia militis Saxonici plurima ex parte funesto morbo laborantis colonosque bonorum Civitatis inscientis quantocius liberemur, gratiosissime promoveri dignetur. Quod uti à Celsitudinis Vestrae gratiosissimo in Nos Civitatemque hanc affectu nobis promittimus: ita vicissim tanta Gratiae memoriam perpetuò culturi Eandem omni officiorum studiorumque

alacritate demereri non intermitteremus. De cetero Divinum Numen invocantes, ut quicquid felicitatis est, Celsitudini Vestrae, cujus constanti Gratiae Nos & Civitatem hanc iterum iterumque commendamus, clementissime largiri velit. Dat. Gedani die 28. Novembr. Anno 1702.

XVI.

Ad Epistol. LIX. pag. 431. Idem Celsissimus Princeps Civitati Gedanensi d. 9. Martii anno 1703.

Cum & haec Epistola ad Magistratus Literas die 2. Martii dicti Anni 1703, ad Celsissimum Principem expedita Responsorum sit, non inconveniens erit illarum hoc loco annectere tenorem.

Celsissime Princeps,

Illustrissime, Reverendissime & Excellentiss. Domine,
Domine Gratosissime.

Cum inter iniquissimas Saxonici militis oppressiones & sollicitam tutandae libertatis curam mediis omnibus, quae injuria atrocitas & irritatus ad desperationem fere dolor suppeditare poterat, consiliis rejectis, servatorum jurium nostrorum Gloriam soli Regis ac Domini Nostri unici Clementiae acceptam ferre decrevissemus, Literas verò, quibus istam à Sacra Regia Majestate humillimè exorare aliquoties nobiscum conati erant reliqui Civitatis hujus Ordines, averso vultu & animo Regio destituti accepissemus, gravior equidem tantopere jam afflictis calamitas inde accedebat, quòd malevolorum, quorum artibus id unice tribuendum duximus, ausus eò temeritatis processissent, ut acerbam eorum temporum, quibus sub Crucigerorum jugo adhuc gemens Civitas hac similem isti scenam quondam viderat, recordationem refricare non essent veriti. Posteaquam verò easdem literas à Sacra Regia Majestate tandem, licet post temporis non exigui dispendium, clementissime receptas inauditivissemus, indubià mutandi in melius fati spe erigi, & post probatam Sacrae Regiae Majestati fidei nostra & subjectionis inter tot adversa constantiam, de Paterna Ejusdem

elementia securi, concussis Civitatis hujus rebus quid non promittere copimus? Sed quàm incerti prorsus boni nomen spes est! Dum enim concepto isthoc gaudio uberiùs frui, & statim post felicem Sacra Regiæ Majestatis in Civitatem Mariaburgensem adventum Eidem devotissimorum obsequiorum nostrorum perpetuitatem per Ablegatum nostrum testari allaboramus, hic significatâ Principis offensâ non aliter, quàm per Deprecationem, placandâ à destinato humillimæ salutationis cultu exclusus reverti, nostræq; infelicitatis magnitudinem impletis ex voto tot aliorum desideriis metiri cogitur. Quàm graviter ad inopinatum hunc nuntium vulnus, quod agrè cicatricem admittere cæperat, recruduerit, stupor meliùs quàm calamus exprimit. Tantum enim absuit, ut indignationem Optimi Principis præsumere ausi unquam fuerimus, ut potiùs, excussis quàm diligentissime singulis adionum nostrarum momentis, nihil quod vel umbram erroris, nedum criminis, referret, Deumve & conscientiam testem vindicemq; reperire potuerimus. Exstant sanè fidei nostræ perpetuò intemeratæ tot monumenta, quot violatorum ab extraneo milite Cardinalium Civitatis jurium & damnorum ab eodem illatorum innumera documenta, venturaq; ætas, quoties miserandam eorum, qua nihil mali meritis accidere, seriem repetet, patientiam magis nostram, quàm debite devotionis neglectum, incusabit. Quemadmodum verò hanc, ringente licet invidia, illibatam conservare in hunc usq; diem studuimus, nihilq; quod pœnitentia dignum videri possit, in animum induximus, nec inducemus: Ita ignominiosis præsentis æquè ac futuris ætatis censuris & metuendis olim indubiis præjudiciis Civitatem hanc per deprecationem exponere eò justius ambigimus, quò certior indè prævii criminis vel solâ reputatione horrendi suspicio in Eandem derivaretur, nosq; potiori ratione, ut, qui ferro & igne in innocentes grassari non erubuerunt, dignas tanti criminis pœnas luant Sacra Regiæ Majestati supplicare sustinemus. Redit itaq; ad pristina fiducia solatia Civitas hæc, nec dubitat, quin viam muniturâ Celsitudinis Vestræ Gratiæ post oblitteratam planè desideratæ deprecationis mentionem in conspectum Regium per Deputatos admissa fidei suæ & venerationis, quàm incolumem tueri nunquam desinet, præmium, æquissimam scilicet damnorum sibi & bonis suis illatorum reparationem, sit reportatum. Erit hoc novum Summa, quam apud Sacram Regiam Majestatem ex mun-

neris

neris & meritorum gravitate sustinet Celsitudo Vestra, Auctoritatis documentum, quando restituta Sua integritati veritas non efformidare ulterius impotentes obirestantium insultus necessum habebit. Civitas verò hæc tanto defensore securo officio suo graviter defungi, & omnem, quâ officiorum suorum promptitudinem testari atque hanc quam denuò eò, quò par est, cultu imploramus, & ulteriorem Celsitudinis Vestræ Gratiam demereri poterit, occasionem amplecti perget. Quod superest Celsitudini Vestræ Jurium commodorumq; nostrorum incolumitatem iterum iterumq; observantissimè commendantes Eidem prosperrimos votorum quorumvis successus, nec nisi per majoris sortis accessionem interrumpendos vovemus. Dabantur Gedani, die 2. Martij Anno 1703.

XVII.

Ad Epistol. LXIV. p. 485. Copia Literarum ad Majores Prussiæ Civitates. Mariæburgi 6. Maji 1703.

Quoniam Literæ hæc communi utriusque, Supremi & Vice-Cancellarii Regni nomine expeditæ fuerunt, utrique etiam à Magistratu Gedanensi responsum hunc, qui sequitur, in modum:

Celsissime Princeps,

Illustrissimi, Reverendissime & Excellentis. Domini,
Domini Gratosissimi.

Cum temporum præsentium miseranda hæc sit facies, ut non ingravescere modò distita longius pericula, sed hujus quoq; Provincia sinibus propius jam ad moveri prævisam hucusq; ex remotiori specula tempestatem appareat, dignissima prorsus sempiternis laudibus sollicitudo est, quâ Celsitudo & Illustrissima Excellentia Vestra inter alios triste fatum avertere, aut superare, vel modum eidem maturè ponere satagunt. Hujus saluberrimi destinati nos quoq; certiores reddere, & ad sustinendas pro communi salute vigiles excubias adhortari voluisse Celsitudinem & Illustrissimam Excellentiam Vestram exarata ad Nos die 6. mensis præsentis gratiosissima Litera docuerunt. Observatur perpetuò animis & consiliis quibuscunq; nostris fides & constantia Majorum nullis temporum adversis loco mota. Istam uti cum fortunarum nostrarum

P 3

in-

ingenti dispendio aliquoties, & nuperrimè admodùm, probatam dedimus: ita, ut cunq; tandem Divina Supremi rerum Arbitri voluntas tulerit, illibetam porrò, quantum vires sinent, tueri, posterisq; dignum quod imitentur exemplum relinquere allaborabimus. Hòc pacto Muneris nostri debito satisficientes & fiducia, quam Celsitudo & Illustrissima Excellentia Vestra de nobis gratiosissimè conceperunt, mensuram adimplere, & ulteriori in Civitatis hujus commoda benignissima propensione dignos magis magisq; nos reddere speramus; Quod superest Celsitudini & Illustrissima Excellentia Vestra perennia felicitatis nunquam interrumpenda incrementa apprecati. Dab. Gedani die 11. Maji anno 1703.

XVIII.

Ad Epistol. LXVI. pag. 498. verb. Die 11. fuerunt Ablegati Gedanenses cum deprecatione Regis; quid illis responderim accipe.

Postquam coram Sacra Regia Majestate, Domino Clementissimo, Elbingæ tunc præsentè Ablegati Gedanenses Magistratûs & universorum Ordinum nomine innocentiam Civitatis circa insperatum, qui ad pagum Ohra acciderat, casum submisit sermone die 11. Mensis Maji Anno 1703. testati fuissent, Sacræ Regiæ Majestatis nomine per Celsissimum Principem & Cancellarium sequens prolatum fuit Responsum:

REGES clementiâ, Subditos fidelitas decet & ornat. Nihil gloriosius Principe impunè læso, nihil laudabilius subdito constanter fideli. Nullum gratius dulciusque reciproci affectûs certamen, quàm inter Regem, qui Patris non Domini ritu suos regit, & subiectum populum, qui personam Dei magis quàm fortunam amat. In quacunque hora quodcunque demum quanquam diu deliberatæ compositæque submissionis genus præstitum venit, paternâ aure, paternò affectu & animò, recipere dignatur & semper solet Sacra Regia Majestas, nullum sibi in præterita jus, præterquam oblivionis, relinquendo. Præclara Gedanensis Civitas Vestra, non tantùm Regni sui, sed & totius Christianæ Europæ, ornamentum, Balthici maris munimentum, dum obsequium in Regem, reverentiam in Majestatem, decus suum & fidem, ut præteritis bellis cum

in-

ingenti & totum diffusa per Orbem gloria fecit, retinebit, dum consultam & ingenitam fidelitatem cum aliis, imò præ aliis, more suò præstabit, tunc Majestas sua in affectu paterno & particulari in eam propensione nunquam se vinci vel superari patietur. Invicta Majestatis suæ dextera ejus quod assero non tantùm certam, sed & securam, Civitatem Gedanensem reddit, ad cujus osculum eandem in personis vestris clementissimè æquè ac libentissimè admittere dignatur.

XIX.

Ad annexas Epistolæ LXXXIII. pag. 604. seq. Literas Illustrissimi, Reverendissimi & Excellentissimi Domini Stanislai Szembek, Episcopi Cujaviensis, ad Magistratum Gedanensem. d. 20. Julii 1704.

Quale Magistratus Gedanensis ad prædictas Literas dederit Responsum, sequens ejus docebit tenor:

Illustrissime, Reverendissime, & Excellentiss. Domine, Domine Gratosissime.

Cum expeditis ad Illustrissimam & Reverendissimam Excellentiam Vestram eâ, quâ par fuerat, observantia contestatione die 14. Decembr. Anni præteriti 1703. literis rationes & momenta, quibus post perpeffas hætenus indiesque auctas ab Incolis villarum Episcopaliûm Civitati huic adjacentium injurias non privatorum modò commodis, sed publicæ quoq; rei succurrere tandem & causæ justitiæ & extremæ necessitatis constrinxerat Imperium, fusiùs exposuimus, nihil minus nobis metuendum esse celebratissima Illustrissima & Reverendissimæ Excellentia Vestra Equanimitas & perpetuum in omne rectum & justum studium omninò persuaserat, quàm ut Benignissimi Præsulis irritatum contra nos animum gravioremq; præter meritum experiremur indignationem. Ast factum id esse talig; modò, qui retroactis temporibus ab ipsis suscepti feliciter ab Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra Episcopatus Cujaviensis inicitis Civitati huic inauditus & incognitus fuit, ex Literis Illustrissimæ & Reverendissimæ Excellentiss.

tia

*tia Vestra in Claro monte Czesochoviensi die 22. Julij Anni ad presens
 currentis ad nos datis & 5. Septembris redditus non sine dolore percepimus.
 In hac igitur animorum consternatione cum Illustrissimam & Reverendis-
 simam Excellentiam Vestram longè aliter, quàm res flagitabat, de nobis
 informatam esse ipse tenor memoratarum literarum doceat, non necessa-
 rium minùs quàm consultum esse duximus gratiosissimum presentibus
 Illustrissim. & Reverendissim. Excellent. Vestra demulcire animum, pu-
 blicèq; testari, non occurrere nobis, quibus vel verbis vel factis citra
 præjudicium acceptis tot tantisq; suspicionibus earum rerum, à quibus
 ipsa sanè cogitatione longissimè semper absumus, obnoxij simus redditi.
 Non imus inficias, quòd tum Reverendissimus Dominus Officialis Geda-
 nensis & Per-Illustrissimus Dominus Canonicus Grasinski causam incola-
 rum vicorum Schottland, Stoltzenberg, & Montis Episcopalis sedulo ege-
 rint, tum nonnulli ex Illustrissimis, Reverendissimis & Excellentissimis
 Proceribus Regni, ipsum quoq; Venerabile Capitulum Vladislaviense,
 ipsorum nomine suas interposuerint requisitiones. Neq; è memoria ex-
 cidit, insinuatam annò præteritò nobis fuisse Rescripti Regii literas in fa-
 vorem prædictorum colonorum emanatas. Attamen & illud suà constat
 certitudine, nos consuetò in his talibus humilime informationis beneficiò,
 cui Sacra Regia Majestas Sua clementissimè acquievit, usos, cæteris verò
 universis & singulis tum per literas, tum ore tenus eà, quàm oportuit, dexte-
 ritate partim illata non Civitati saltem Civibusq; nostris, sed & toti Pro-
 vincia, contra disertam manifestissimorum jurium obloquentiam à præ-
 fatis incolis memoratarum vicorum innumera præjudicia, gravissimaq;
 & intolerabilia damna, partim extremam illam, quæ Civitatem hanc
 ejusque incolas durissimè affixit, necessitatem tam clarè ante oculos posi-
 tam & admonstratam fuisse, ut credibile visum non sit, velle aut posse
 quempiam de innocentia ac justitia à nobis susceptorum porro dubitare.
 Etenim si verum est, prout antiquissimis jurium publicorum ordinatio-
 nibus disertè cautum esse singulis constat, non licere in villis & pagis ad
 propinandum, divendendum, & distribuendum braxare cerevisiam,
 opificia omnis generis exercere, mercaturam forumq; rerum venalium
 instituire, quis extra partium studia posius negaverit, incolas villarum
 Schottland, Stoltzenberg, & Montis Episcopalis juribus hisce pertinaciter
 contravenisse, dum longò temporum spatio illicitum hoc braxatura,
 opi-*

opificiorum & mercaturæ exercitium ausi sunt usurpare? Quodsi iidem
 juribus annuentibus præfata braxaturam ad promiscuum propinationis
 & distributionis usum opificia pariter & mercaturam exercendi facultas
 Civitatum esse debet propria, si quoq; Civitas hac Gedanensis indisputabili
 hõcce gaudet jure, ut intra quinq; milliaria nullam urbem ac civitatem
 ferre cogatur, quis sanè aliena facta ingenuò & rectò examine diju-
 dicans in sequitorum partem poterit interpretari, quòd Ordines Civitatis
 hujus, postquam perpetuis contradictionibus suis toties in vanum rei-
 teratis nullum penitus dari locum, sed præsumptuosam nominatorum
 colonorum in convellendis juribus & usurpandis alienis audaciam indies
 morà valescere animadverterunt, de facto agentibus resistere, jurag;
 sua tandem vindicare eorumq; asserere auctoritatem voluerint? Cete-
 rum si secundum jura hæc cardinalia Civitati competiit facultas præter
 usurpatam mercaturam omne braxatura & quorumvis opificiorum exer-
 citium incolis sæpè memoratarum villarum in totum denegandi & auf-
 ferendi, mediisq; obtinendo fini huic adequatis, siue illa in ademptione
 aque siue aliis in rebus posita fuerint, securè utendi, quis in controver-
 siam vel minimo juris alicujus sub prætextu vocaverit, licuisse Ordinibus
 pro conniventia ista, quæ Civitas tantisper, salvò jure suo, & donec cum
 Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra de totali omissione con-
 venerit, dictis incolis cotturam cerevisiæ & panis permittit, accisas sal-
 tem, quas Cives cerevisiam & panes in civitate coquentes solvere solent,
 pro ista juris sui remissione ad tempus facta à præfatis incolis exigere?
 cum cui majus de jure competiit illi minus non possit nec debeat dene-
 gari. Quòd verò hisce demum temporibus Ordines Civitatis hujus ad
 realem jurium sibi competentium executionem processerunt, ejus instituti
 quemadmodum in anterioribus Literis nostris, ad quas brevitatis causà
 nos referimus, prægnantes & sufficientissimas exposuimus rationes, ita
 universos, quicumq; in his Terris & cum Civitate hac sibi soli relicta
 actorum gestorumq; exactiorem habent notitiam, suo comprobaveros fore
 testimoniò non est de quo dubitemus, non potuisse in extremis illis, quæ
 circumsteterunt, necessitatibus, exhaustò adhuc penitus anario publicò,
 civiumq; & incolarum facultatibus per continua extraordinariorum con-
 tributionum onera graviter attritis, vel quietem inter cives, contra
 effrenatam & ultrà summum jam deductam villanorum media vivendi
 & con-

Et contribuendi ipsis praeipientium licentiam frementes, retineri, vel civitatis securitatem communemq; per hanc salutem conservari, nisi positi ad minimum nocivis braxatoribus & pistoriis repagulo, tractisq; iis ad onera sublevanda publica rei necessaria, quos, dum protectione Civitatis commodisq; Civium fruebantur, communibus succurrere necessitatibus pariag; ferre onera naturalis obligare debebat equitas. Neq; vel non impeirati in antecessum ab Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra consensus, vel advocatorum in praedictum, ut fertur, vicorum Episcopaliū Regum, argui merito nostrō possumus, eō attentius consideratō, quod quemadmodum ad juris publici & non controversi executionem summā praeprimis urgente necessitate expediendam nullus videbatur requiri consensus, eundem quoq; re adhuc integrā expetendi & impeirandi, Illustrissimā & Reverendissimā Excellentia Vestra extra omnes Regni ignotis tunc nobis in partibus absente, non supererat facultas, ad hanc inter omnes convenit, nulli sanē instituto humano tantam vim esse posse, ut si alter officium facere negligat (prout villarum saepe dictarum incolae hactenus neglexerunt) alteri praedictum & damnum patienti pereundum sit potius, quā ab usitato & regulari agendi modo discedendum, ita, si aliquandō Regum hoc in negotio imploratum esset auxilium, id deducendi & asserendi optimi juris causā eōq; modō & sine factum, quibus toties ultmq; seculi decursum apud Reges & Rempublicam in publicis etiam Terrarum Prussiae Conventibus & Comitibus Regni Generalibus idem actum esse publicorum documentorum testatur fides, videlicet, ut Regibus & Republicā suffragantibus praesata villa, quod malis & praedictis motisq; eapropter continuis querelis tandem imponeretur finis, vel Civitati huic approprientur, Dominis Possessoribus verō earundem consentientibus aequivalens aliquod à Republica pro iisdem alibi conferatur, vel arrende aut emphyteuseos titulo ad certum annorum spatium pro justo ac redditibus ordinariis Dominorum Possessorum adaequato Canone Civitati relinquuntur, salvō & integrō per omnia Religionis Romano-Catholicae, qui praesatis in locis viguit, usu ac exercitiō. Quod antiquum & aequissimum desiderium tantū abest ut justā aliquā notari queat reprehensione, quin potius communem omnium mereatur calculum, quicunq; norunt, quod etiam ex ipsa humanitatis lege ac naturali obligatione, quā homo homini subvenire tenetur, meritō nobis ea praestari flagi-

flagitemus, quae accipientibus sunt utilia, dantibus non damnosa. Neq; etiam univēso hoc in negotio alium unquam servavimus procedendi modum, quā quō Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra ac Venerabilis Capituli Vladislaviensis proprietatis, jurisdictionis, cunctiq; proventus memoratis in villis salva per omnia & integri conservata manserunt, utpote quibus vel in minima parte derogare aut inferre praedictum ne in mentem quidem venisse nobis unquam sanē possumus affirmare, quippe cū involare aliena aut piscari in turbido non minus à nostris, quā antiquis Majorum nostrorum, moribus longē alienum sit. Ex quibus certissima animis nostris assurgit fiducia, & praesentem aetatem, & justam rectē factorum aestimatricem Posteritatem, de actionum nostrarum serie ingenuē informatam ab omnibus acriori stylo enarratis imputationibus aequissimo nos iudicio absoluturam, illudq; optime veritatis & justitiae prolaturam arbitrium, nos illata Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra ac Venerabili Capitulo suo injuria, praesumpta praeter omne fas & aequum extorsionis, juris alieni usurpationis, arrogatae potentiae & auctorisationis ad opprimendam gentem indebita, immanium in praedictum jurium Ecclesiae, Episcopi, & Capituli attentatorum, Vatiniā odii, oppressionis injustae, & quae hujus commatis plura sunt, nunquam factos esse reos, quin potius id unicum egisse hactenus, quod Jura & Privilegia Majorum Nostrorum sanguine & virtute parca desiderarunt, Securitas & Salus publica juxta indeclinabilem necessitatem efflagitarunt, servandae tandem Civitatis hujus, quam sub DEI Omnipotentis protectione providaq; Ordinum curā, omnibus licet aliorum auxiliis destitutam, Regi, Republicae ac Provinciae huic servatam tamen hactenus esse omnem exsuperat Gloriam, sollicita studia omnino exegerunt. Quae rationes cū actionum nostrarum bonitatem & justitiam tum manifestis juribus, tum necessitate, tum intentione agentium metiendam, clarē evincant, easdemq; adhuc obstare nobis, quin imō graviores subindē sollicitudines accedere, manifestum sit, quod minus reductō nondum pacatō Republica statu temporum praesentium & futurorum difficultates & incommoda experiri denuō habeamus necessum, de celebratissima Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra Gratiā omnino confidimus, Illustrissimam & Reverendissimam Excellentiam Vestram benignioris nunc iudicii censurā causa & excusationis

nostra aequitatem admissuram esse, nec ulli vitio daturam, quod juribus & immunitatibus antiquissimis à Majoribus legitimè ad posteros propagatis firmissimè inhaerentes, ac Saluti Civitatis publicè honestè consulentes, unà cum venerationis perpetuè professione libertatis quoque & Privilegiorum sanctitatem ac jurisjurandi à nobis præstiti religionem, innumeris provocati vicibus, tandem asseruimus, periq; tueri in posterum constantiâ incessanter annitemur. Interea quod hæcenus semper testati sumus id ad præsens quoque profiteri non intermittimus, paratos nos esse ad ineundos justos amicabilem compositionis modos, nec desiderari aliquid in nobis passuros quod subortis præter spem & opinionem nostram difficultatibus aequis quantocumque mediis removendis inservire ullâ ratione poterit. Atq; sicuti ex innata & pluries, quod gratissimis peccatoribus venerabundi agnoscimus, declarata Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra Benignitate non nisi moderata consilia & placidum Optimi Præsulis patrociniū expectari debere summa aequitatis evincit ratio: ita Illustrissimam & Reverendissimam Excellentiam Vestram iterum atq; iterum perobservanter & quàm diligentissimè rogamus, dignetur remota omni acerbitate & indignatione Gratosissimam suam porro nobis & Civitati huic universa benignissimè testari propensionem, nec admittere, ut vel clandestinis malevolorum delationibus, aut aliàs malè fundatis suspicionibus constans nostra veneratio vocetur in dubium ac præter meritum aggravetur, vel etiam Juribus tam communibus, quàm nostris particularibus, quorum renunciationem invitè imperari libera, ad quam voluntariè & spontaneè accessimus, Reipublicæ observantia non finit, ulteriona inferantur præjudicia. Quodsi præter spem nostram (quod DEUS avertat) secus evenerit, duriusq; nobiscum agi senserimus, nulla nobis culpa, DEO & conscientia testibus, imputari poterit, si Jura nostra, Privilegia & Libertates tot Serenissimorum Regum Juramentis & Diplomatum confirmata, omni eò quod in vita charum est in auxilium adhibito, defendere & illæsa ad posteros conservare, eventumq; omnem Divina Potentia, quam justæ causæ tandem esse propitiâ piè credimus & certissimè novimus, committere necessariò incumbet. Factura est Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra rem sublimi suo Senatorio & Pastoralis muneri adequatissimam, spectata pariter in nos Gratiæ maximè congruam; Nos verò hanc Illustrissima & Reverendissima
Ex-

Excellentia Vestra sociatam cum Justitia benignissimam propensionem non gratâ modò recordatione, sed & indefessâ inserviendâ promptitudine, atq; perpetuâ Nominis sui observantiâ sedulo demereri non intermitteremus, ea providis studiis in communem Universæ Reipublicæ utilitatem cum salute & tranquillitate Civitatis hujus conjunctam porro acturi, qua rerum sollicitos, dubiis & secundis rector, Reipublica unitos & liberos cives, ac inculcata in omni officio rectitudinis semper compertos decent. Quod superest nullum pro Illustrissima & Reverendissima Excellentia Vestra officium Pietatis intermitteremus, DEUmq; devotis precabimur suspiriis, ut Illustrissimam & Reverendissimam Excellentiam Vestram inconcussa valetudinis omnigenarumq; felicitatum perpetuis incrementis feros in annos florentissimam reddat, restitutâq; tandem alma & sincere Pacis fiducia Inclytum Polonia Regnum & Civitatem hanc afflictissimam benignè respiciat, ac tot oppressorum hominum ac civium in tempore misereatur. Dabantur Gedani die 9. Septembr. Anno 1704.

Ceterum quoniam præcedentibus in Literis mentio fit ad Sacram Regiam Majestatem expeditæ humillimæ Informationis, eandem hic majoris elucidationis gratiâ annectere operæ erit pretium.

*Serenissime & Potentissime REX ac Domine,
Domine Clementissime;*

CONSTAT in publicum ex repetitis toties querelis, datisque communi placito ac volumini Legum publicarum insertis affectu rationibus, quantis Civitas Gedanensis, Regibus suis devotissimæ & subjectionis, Reipublicæ Polonæ arctissimæ unionis fide semper laudata, à multis retrò temporibus in hanc usque diem contracti, & in rem ac emolumentum Inclyti Regni erogati, nec hæcenus contra spem & repetitas plurimis vicibus Comitiali autoritate pollicitationes restituti æris alieni prematur oneribus. Neque in dubium à quopiam vocari possunt gravissimæ necessitates, in quas ab annis non ita multis, ingravescente temporum & hominum injuriâ, dum singula in pejus ruere, & vix non desperatam rerum omnium confusionem, interitum tandem & everisionem omnimodam, nisi Divina Potentia obstiterit, parituram, non imminere sed adesse
Q 3 cuncti

cuncti experiuntur, præter omne meritum suum se conjunctam te-
 nerrimè dolet & ingemiscit, viribus videlicet ærarii publici adeò
 attritis, ut conservandæ in Statu suo ad communem Orbis Poloni
 utilitatem & salutem publicæ rei ægrè suppetant media. Quæ sanè
 causa fuit, cur Ordines Civitatis animum induxerint, cessantibus
 Ordinariis ex bonis Civitatis patrimonialibus per Stativa & extorsio-
 nes Militis Saxonici absumptis proventibus, ac omni ferè terrâ ma-
 riq̄ue turbidis hisce & miserrimis temporibus commerciorum flore
 refecatò, ne fides & securitas publica periclitaretur, eos inire mo-
 dos, quibus extraordinariorum onerum Civibus & Incolis imposi-
 torum beneficiò crescentibus indies necessitatibus aliquale afferre
 liceret levamentum. Cùm verò facilè constaret introductis diver-
 sarum contributionum collectarumq̄ue generibus parum posse pro-
 fici, si Incolis locorum Civitatem adjacentium, jurisdictioni autem
 illius exemptorum, usurpata hætenus negotiationes & opificia pro-
 miscuè exercendi, in specie braxandi, propinandi, & panes pin-
 sendi ac distrahendi relinqueretur licentia, præreptis videlicet hæc
 ratione braxatoribus & pistoribus Civitatis, ad solvendas accisas ob-
 ligatis, vitæ sustentandæ mediis, eòq̄ue ipsò præcisus, quæ ex præ-
 fatis accisis publico ærario accrescere debebant, rarò autem braxa-
 turæ & rei pistoriæ usu deficere necessum erat, accessionibus & omni,
 qui indè sperabatur, fructu, ipsa rei imposuit exigentia, ut quibus
 possent convenientibus modis & rationibus obstacula hæc remove-
 rentur. Ne autem innocens hoc & apud æquos rerum æstima-
 tores nunquam culpabile propositum invidorum & temerè obtre-
 ctantium incurreret censuram, placuit eâ moderatione uti, ut,
 quamvis singulis prædictorum locorum Incolis affectatum illum
 commercandi, & braxaturam cæteraq̄ue opificia exercendi, usum
 inhibere per Jura liceat, solis tamen Montis Episcopalis braxato-
 ribus & pistoribus, quorum nullus antè finitum ultimum bellum
 Svecicum in dicto monte usus fuit, nec quisquam habitavit, fru-
 mentum, braseum, & farinam ad Molendina, & ex Molendinis,
 quæ extra Civitatem alieno in territorio sita sunt, curribus per
 portas Civitatis exteriores devehendi facultas denegaretur, indultâ
 nihil-

nihilominus pro hoc tempore per conniventiam libertate, ut, si
 vellent, Molendino Civitatis in usus suos præstitis à Civibus præstare
 solitis uterentur. Quod ipsum licet memorati Montis Episcopalis
 Incolæ beneficii reputare loco jure merito debuissent, adeò malè
 tamen ipsos habuisse compertum est, ut non abstinerint benignis-
 simis Sacræ Regiæ Majestatis Vestræ auribus malè fundatis obstre-
 pere querelis, adq̄ue importunam instantiam Regii Mandati Literas
 Mariæburgi die 28. Mensis Aprilis Anni currentis datas, nobisque
 die 11. Maji insinuatæ sub- & obreptitiè impetrare; quarum tenore,
 quasi insolitis oneribus per nos prægraventur, & ad solvendas con-
 tributiones, accisa dictas, adigantur, tum etiam ad Molendina alia
 præterquam Civitatis, cum frumentis suis proficisci non permittan-
 tur, ac in emendis rebus ac victualibus alibi, quàm in fundis juris-
 dictioni Nostræ subjectis, præpediantur, nos argui, propterea que
 quatenus ipsos circa usum & possessionem antiquam libertatis profi-
 ciscendi via ordinariâ ad Molendina, ubi illis placitum fuerit, con-
 servemus, in coëmendis rebus in locis melius ipsis visis ac etiam in
 dividendis quibusvis personis, tam Incolis quàm Advenis, non
 impediamus, neque ad insolita onera adigamus, pro Gratia Regia
 Nobis injungi, haud sine dolore intelleximus. Cùm verò ita com-
 paratum cum his omnibus sit, ut salvâ rei gestæ veritate, salvisque
 communibus & Civitatis hujus specialibus juribus, subsistere nullâ
 ratione possint, officii nostri exegit debitum ad Sacræ Regiæ Maje-
 statis Vestræ Domini Nostri Clementissimi Justitiæ non minùs quàm
 Gratia Thronum confugere, solitòq̄ue subjectissimæ Informatio-
 nis beneficiò præjudicia Juribus & Commodis publicis intentata
 omni, quâ par est, diligentia avertere & præcavere. Quod itaque ad
 onera, in specie verò ad Contributiones accisa dictas atinet, quibus
 se gravari Montis Episcopalis Incolæ conqueruntur, nunquam legi-
 timis probare modis poterunt, ullas in hanc usque horam ab ipsis
 contributiones & accisas jussu nostrò exactas fuisse, licet id certum
 sit, evidentibusque jurium manifestorum dispositionibus deduci
 facile queat, nihil injusti vel iniqui imputari nobis posse, si
 memoratos Incolas ad solutionem contributionum & accisarum,
 communi Ordinum Civitatis placito sancitarum, stringeremus.

„ Constat etenim, dubioque omnicaeret, Montem Episcopalem ipsâ
 „ necessitate & publicæ contrâ hostiles incurfus defensionis ratione
 „ svadente, accedentibus tam prioris quàm posterioris belli Svetici
 „ temporibus Mandatis Regiis & hortatu Illustrissimi tunc Exercituum
 „ Regni Ducis, aliorumq; Senatorum, non Civitatis tantum, sed to-
 „ tius Provinciæ, quin & ipsorum subditorum Episcopaliū bonô
 „ munitione cinctum fuisse. Quod opus pretiosis confectum sumpti-
 „ bus tantum abest, ut finitis bellis destruere licuerit, quin potius in
 „ casus futuros in suo statu illud conservare ipsa rei svaserit neces-
 „ sitas, & adhuc svadeat, Incolis hujus loci eò melioris conditionis
 „ propterea existentibus, quò totiùs sub præsidio munimentorum ab
 „ omni hostili insultu aliisque emunctionibus vitam securi agunt.
 „ Quid autem æquitati ipsisq; Juris Divini & Naturalis regulis magis
 „ convenit, quàm ut ii, quibus securitas præstatur, quique communi
 „ cum Civibus aliisque intrâ easdem Munitiones sub jurisdictione
 „ Magistratus existentibus protectione & tuitione publicâ fruuntur,
 „ paria, pro alendis præfidiariis, conservandis munimentis, suble-
 „ vandisq; publicis necessitatibus, onera subeant, adq; easdem con-
 „ tributiones, quas alii eum in finem solvere coguntur, pariter ad-
 „ stringantur; Accedit quòd imprimis braxatores & pistores in Monte
 „ Episcopali habitantes omnis, si quæ exigeretur, accisa concerne-
 „ ret, hi autem non tantum contrâ aperta jura ibidem foveantur, sed
 „ etiam in detrimentum Civitatis ejusque Civium cerevisiam, panes,
 „ & farinam aliis, quàm subditis Episcopalibus, vendere præsumant,
 „ Quemadmodum enim Civitatem aliquam vel arcem intrâ quintum
 „ ab Urbe Gedanensi milliare exstrui nullatenus debere, disertis Pri-
 „ vilegii à Divo Casimiro *Gedani Dominicâ Cantate Anno 1457.* dati
 „ verbis, Decretoque *D. Sigismundi I. Regis in Conventione Generali
 „ Petricoviensi fer. 6. intra Octavas Conceptionis B. V. Mariæ Anno 1512.*
 „ inter Magnificum tunc Georgium de Baysen, Palatinum Mariæbur-
 „ gensem, & Magistratum Gedanensem lato, sufficienter cautum est:
 „ ita braxaturam cerevisiæ ad divendendum & propinandum solis
 „ Civibus in Civitatibus competere, tam manifestis publicorum jurium
 „ probatur dispositionibus, ut in dubium vocari ullum à nemine possit.

Volunt id antiquissimæ Terrarum Prussiæ sub Magistro Sigfrido
 à Feuchtwangen *An. 1309.* conditæ constitutiones *art. 12. apud Rerum
 Prussicarum Scriptorem sedulum & accuratum Caspar. Schütz Chron.
 nici Prussici lib. 2. fol. 54. b.* nec non Decretum Commissoriale ra-
 tione navigationis in flumine Vistula, & braxaturæ *Elbingæ Sabbato
 post Festum S. Laurentii Martyris Ao. 1526.* latum, item Statuta sive
 Constitutiones Ordini Equestri à Divo Sigismundo I. *Ged. ser. 3. post
 Fest. Divis. SS. Apostol. An. 1526. data 9. ad præcludendas autem va-
 rias &c. apud Januschoviū Statutor. Regni lib. 7. p. 929.* Consti-
 tutiones pariter Terrarum Prussiæ in *Conventu Generali Graudenti
 die 6. Octobr. 1537.* sancitæ, atq; Confirmatio Privilegiorum Minorum
 Civitatum à Divo Sigismundo III. *Varsav. d. 12. April. Ao. 1593. vers.
 nimirum quandoquidem braxatio cerevisiæ &c. data, & quampluri-
 mæ Jurium Ordinationes aliæ, quas singulas adducere tædiosum fo-
 ret.* Neq; etiam de pistoriis aliisque artificibus vel mechanicis salvâ
 veritate aliud asserere licet, cum illis non permittendam esse in villis
 Civitates adjacentibus habitationem ex Constitutionibus Terrarum
 Prussiæ *Elbingæ 1434. sancitis art. 13. apud Schütz. Chron. Prussic. l. 3.
 fol. 123. b.* tum & Constitutionibus dictarum Terrarum *d. 6. Octobris
 Ao. 1537. Graudenti factis, earundemq; Confirmatione à Divo Sigis-
 mundo Augusto Varsav. in Conventione Regni Generali ser. 3. post Fest.
 Conceptionis B. V. Mariæ proxima Ao. 1556. concessa, Confirmatione
 itidem Privilegiorum Minoribus Civitatibus servientium à Divo Si-
 gismundo III. Varsav. d. 12. April. 1593. vers. opificum contubernia &c.*
 obtenta, variisque Statutis & Decretis aliis ad oculum pateat. Quæ
 sanè causa fuit, cur recentioribus temporibus in Conventibus Terra-
 rum Prussiæ generalibus inter Status & Ordines de accisa incolis Vil-
 larum Schottlandt, Montis Episcopalis, Stoltzenberg contrâ Jura
 braxationem & propinationem cerevisiæ usurpantibus imponenda,
 non una vice ageretur, testantibus id inter alia actis & Laudo Contri-
 butionis *Conventus Generalis Mariæb. d. 19. Dec. Ao. 1652.* nec non
Conventus ibidem Mariæb. d. 7. Dec. Ao. 1700. habiti. Cum enim
 omnis illa braxatio & propinatio cerevisiæ, nec non à pistoriis aliis-
 que opificibus attentata opificiorum exercendorum usurpatio eò
 tendat, ut Incolæ Civitatis quotidie in Montem Episcopal. cæterasq;

„ Villas Civitatem adjacentes commeent, & cerevisiã, pane, farinã,
 „ reliquisq; opificiis utantur, & tam hi, quã circumvicini aliq; , qui
 „ aliã cerevisiam suam, panes, farinam & opera alia, quibus indigent,
 „ ex ipsa Civitate empturi & paraturi essent, ad cerevisias istas & opera
 „ extra Civitatem comparanda invitentur & divertantur, hoc ipsò au-
 „ tem non modò braxatoribus & pistoribus aliisq; opificibus Civitatis
 „ lucra & commoda, quæ pro suis operibus & opificiis ad sese à con-
 „ civibus suis redundare debebant, jam verò in externos & peregrinos
 „ nocivos transferuntur, præcludantur & interceptantur, sed etiam æra-
 „ rio publico, diminutis hãc ratione, propter minorem cerevisiæ, panis,
 „ farinæ, quæ in Civitate parantur, consumptionem, ex accisa tam
 „ polentaria & tonnaria, quã frumentaria, debitis proventibus, vires
 „ ac facultates alendo militi reliquisq; necessitatibus publicis suble-
 „ vandis necessariæ subtrahantur & labefactentur, quis non rationi, ju-
 „ ri, & æquitati convenientissimum arbitrabitur, quando Magistratus
 „ Civitatis tum Civibus & Incolis suis, ne cerevisiam in Monte Episco-
 „ pali braxatam aliasq; merces ibidem confectas coëmant, & in Civi-
 „ tatem inferant, inhibet, tum nocivorum illorum braxatorum, pisto-
 „ rum, cæterorumq; opificum cum ingenti Civium & Publicæ Rei in-
 „ juria & damno quæsitis lucris obviat, hãcque viã Civium inter sese &
 „ communia Civitatis commoda pro virili augere & promovere, in-
 „ commoda verò, decremenda, & detrimenta declinare & avertere an-
 „ nititur. Atq; hæc etiam rationis juris & æquitatis manifestissima mo-
 „ menta calcar addiderunt, ut prætenfa illa eundi cum curribus per
 „ portas Civitatis exteriores ad Molendina extrã muros Civitatis sita, &
 „ ab his redeundi, atq; frumentum, braiseum, ac farinam transvehendi
 „ licentia Incolis Montis Episcopalis denegaretur. Neq; enim vel ex-
 „ cusari vel tolerari amplius potuit, illos, qui pari cum Civibus gaudent
 „ tutela & securitate, adeò in publicum ingratos & impudentes esse,
 „ ut ne Molendino quidem Civitatis utantur, & quales quales qui inde
 „ obvenire possent proventus Civitati, cujus præsidio & defensione,
 „ quæ multis sumptibus constant, fruuntur, iniquissimè invideant.
 „ Quò ipsò, quemadmodum Magistratus nihil aliud egit, quã quod
 „ juri omninò congruit, Magistratum Cives & intrã Munitiones Civi-
 „ tatis habitantes Incolas, publicæ utilitatis causa, compellere posse, ut
 tan-

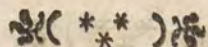
tantum ad Molendinum Civitatis eant disponentis ita sæpè memo-
 „ ratos incolas Montis Episcopalis non habere, de quo jure conqueran-
 „ tur, precesq; ipsorum ad Sacr. Reg. Majest. Vestram devolutas mani-
 „ festissima laborare iniquitate, tam evidens est, quã quod evidentis.
 „ simum Idem quoq; apertæ injustitiæ & injuriæ vitium incurrit ultimũ
 „ erorundem Incolarum postulatũ, quò liberum emendi ab omnibus
 „ & vendendi singulis, nullò habitò nec personarũ nec loci discrimine,
 „ usum adeoq; illimitatam commercia cum quibuscunq; ubivis exer-
 „ cendi facultatem præterquã enim, quò adductæ fu-
 „ perius rationes etiam hoc in passu contra ipsos militent, sicuti Jure
 „ constat, quicquid extra Civitates positum est illud rusticum esse &
 „ ad rus colendum jure destinatum: Ita Civium Civitates inhabitan-
 „ tium potissimum & proprium semper officium fuit negotiatio & opi-
 „ ficii professio. Que jure constituta, & tot seculis observata, hominum
 „ distinctio sanã ratione eò minus tolli potest, quò magis fœda, iniqua
 „ & absurda adeoq; detestabilis Urbanarum & Villanarum professionũ
 „ confusio. Nec Civitates existere, multò minus ad splendorem aliquem
 „ aspirare potuissent, nisi mercimoniorum & opificiorum, quibus uni-
 „ cè constant Civitates, introductione & amplificatione illud effectum.
 „ Undè est quòd Civitatibus earumq; Magistratibus omninò licitum sit
 „ ablatione mercium, si reperiantur ex pagis in Urbem illatæ, aliisq;
 „ modis impedire ruricularum & villanorum commercia, jureq; pro-
 „ hibere, ne quis eam ingrediatur, neq; quid in eam inferat, quò aucu-
 „ pet, occupet, vel venetur emolumenta, nemini, nisi Civibus à Civi-
 „ bus suis, per leges licitæ conventionis & societatis debita, tum & ca-
 „ vere, ne quis Civium & Incolarum lucra & compendia illa, quæ ex
 „ mercimoniis & opificiis in Civitate vigentibus in emolumenta Civium
 „ redigi possent, in alios externos, hospites & peregrinos debeat deriva-
 „ re vel transferre, aut hos illorum participes reddere. Neq; hæc Jurium
 „ communium saltem placitis conveniunt, sed & specialibus harum
 „ Terrarum Legibus firmantur, commercandi facultatem ad solas Civi-
 „ tates earumq; Cives pertinere, resq; vendibiles omnes in Civitates
 „ ducendas, & in foro publico venales exhibendas esse evincentibus.
 „ Ita enim cautum vetustissimã Ordinatione M. Sigfridi de Feuchtwan-
 „ gen de Ao. 1309, artic. 9. & 16. Constitutionibus pariter Terrar. Prussia
 de

„ de eodem anno artic. 12. apud Schütziū Chron. Pruff. lib. 2. fol. 54. b.
 „ item an. 1434. art. 31. apud eund. fol. 124. a. nec non Constitut. Ma-
 „ riaburgi Feflo S. Martini an. 1529. Tit. De emptione & venditione, atq;
 „ Graudenti 6. Octobr. 1537. celebratis, tūm & Constitut. Divi Sigism. I.
 „ Cracov. Ao. 1538. fer. 5. post Fefl. Nativit. B. V. Mariæ confirmatis, &
 „ Cūm etiam mercatores 27. inter Jura Municipalia Terrar. Pruffiæ, ac
 „ Pace perpetua inter D. Sigismund. I. Reg. Polon. & Albertum Duc.
 „ Pruffiæ Cracov. Dominic. Palm. Ao. 1525. confecta, verf. Ceterūm fora
 „ in villis contrā fas & antiquam confvetudinem instituta deinceps ubiq;
 „ aboleri, & in Civitates, ad quas fpectant, reponi debebunt, inter Privi-
 „ legia Statuum Ducat. Pruff. fol. 35. a. Confirmatione quoq; Privileg.
 „ Minor. Civitatum D. Sigismundi III. Varfav. 12. April. Ao. 1593. verf.
 „ Mercatura exercenda facultas &c. & verf. Emptiones & venditiones
 „ frumentorum aliarumq; rerum quarumcunq; &c. imò ipsis Legibus
 „ Regni & Statuto D. Sigismundi I. de Ao. 1507. apud Herbut. Statut.
 „ Reg. Polon. Tit. Forafeu Targi L. Providere volentes indemnitati oppi-
 „ dorum &c. p. 172. & Tit. Ulna p. 522. plurimisq; Laudis in Conven-
 „ tibus Terrar. Pruff. Generalibus propterea sancitis. Quibus in hoc
 „ tendo dum nullum ruri & in villis habitantem teriā nascentia, aut
 „ alia, quæ tellus profert, dona ad Civitatem devehere, afferre, &
 „ Civibus diftrahere, indeq; victui & amictui commoda à Civibus com-
 „ parare, revehere, aut fecum exportare prohibemus. illos verò pago-
 „ rum inhabitatores, qui, neglectis vocationis limitibus, aut operis me-
 „ chanicis aut mercimoniis operam dare, Civibusq; commoda præri-
 „ pere volunt, ne id impunè facere ipsis liceat, per Plebifcita Civitatis
 „ in præfcripto Jurium harum Terrar. & Civitatis peculiarium fundata
 „ arcemus, id fedulò agimus, quod fumam cūm æquitatis tūm utilita-
 „ tis habet rationem, ne qui Cives non funt Civium commoditatibus
 „ cum horum damno & injuria utantur, & in fua, quā eos Deus collo-
 „ cavit, ftatione feignius gerentes, alienisq; functionibus fe fe inge-
 „ rentes, publicæ privatæq; rei officiant, quodq; aded ad univerfæ Ci-
 „ vitatis incrementa & Civium fingulorum emolumenta, tūm ad tuen-
 „ dam publicorum jurium authoritatem alligata jurisjurandi Religio
 „ creditur quā intentiffimè efflagitare. Neque montis Epifcopalis
 „ Incolæ, & quicunq; alii, vel prætextu libertatis naturalis, quafi per
 „ eam

eam unicuiq; liceat in re fua agere quod liber, vel ullā prætenfā con-
 fvetudine contra hafcenus adducta tueri fe ullò modò poffunt. Quan-
 tum enim ad prius attinet, extra controverfūm pofitum eft, quòd
 non folūm faciendi in fuo quodlibet facultas ceflet, quandò factum
 intenditur, extenditur, & porrigitur aut cedit in alterius detrimen-
 tum, aut utilitatem loci ac fructuum & reddituum vicino præripit vel
 impedit, fed & naturalis illa libertas locum non habeat in illis, quæ
 ab alio fine injuriā pofitivè jam occupata & poffeffa funt, quale eft il-
 lud jus Civitatum, ut omnia ipsis damnofa commercia fint prohibita,
 quò facilis fit inter Cives negotiatores, artifices, opifices emendi
 vendendiq; commercium, proindeq; injuriā fiant omnes contra oc-
 cupationem, poffeffionem, & prohibitionem hanc molitiones &
 machinationes. Quod verò jactatam confvetudinem concernit, fi-
 cuti Incolæ Montis Epifcopalis ea, quæ nunc prætendunt, fibi ullò
 tempore in Civitate hac indulta & conceffa fuiffe nunquam legitime
 evincunt, ita Contradictiones, impugnationes & animadverfiones
 perpetuæ, quæ ex parte Civitatis contra affectantes talia interceffe-
 runt, ipsisq; memoratorum Incolarum aliorumq; repetitis toties,
 licet iniquè & indebitè, querelis fufficienter probantur, omnem con-
 fvetudinis contrariæ prætextum, quæ infuper etiam, pariter & præ-
 fcriptio vel privilegium, adversus utilitatem publicam non valeret,
 nec in eis obtineret, quibus obftat juris communis & publici prohibi-
 tio, cūm in talibus ceflio & renunciatio juris credi nequeat, proinde-
 que actus ifti, ex quibus confvetudo inferri vult, affenfu Civitatis
 comprobatorio deftituuntur, enervant & evertunt. Ceterūm cum
 ex adductis evidentiffimè liqueat, importunas Incolarum Montis
 Epifcopalis instantias in fumum Jurium Provinciæ & Civitatis hujus
 præjudicium, nec minus publicæ rei, plurimorumq; Civium detri-
 mentum vergere, nobis verò pro religione & fide muneris, quòd fu-
 ftinemus, in id fedulò omni tempore incumbere neceffum fit, quò &
 Jurium vigori & Civitatis graviter hafcenus afflictæ incolumitati &
 commodis in univerfum, & fingulatim Civium noftrorum honeftis
 favores ac utilitates conquirendi rationibus quā optimè confula-
 mus: proinde S. R. M. Veftram fubjeiffimis precibus rogamus, di-
 gnetur humillimæ Informationis noftræ benigniffimam habere ratio-

„ nem, atq; ab observantia insinuati Rescripti clementissimè absolutis
 „ eam confirmare fiduciam, quâ hætenus crediderunt, S. R. M. Vestram
 „ Civitatem hanc in omnibus fortunatam, atq; exindè quodlibet ju-
 „ rium, indemnatum, & emolumentorum naufragium quàm procul
 „ esse, clementissimè velle. Id quod sicuti Illustrissim. & Reverendis,
 „ Domin. Episcopum Vladislaviensem & Pomeraniæ, loci hujus Ordini-
 „ narium, cui salva in omnibus Jurisdictio in Montis sæpè dicti inco-
 „ las, salviq; reditus omnes & fuerunt, & impofterum erunt, suo appro-
 „ baturum suffragio celebrata ejus in omne justum & æquum propen-
 „ sio non minùs quàm cum malis & calamitatibus, quæ Civitatem hanc
 „ affligunt & premunt, æquanimis commiseratio sperare nos jubet: ita
 „ quantum demerendæ magis magisq; S. R. M. Vestræ Gratiæ atq; Cle-
 „ mentia studeamus, non minori subjectissimæ venerationis, ac fidei
 „ semper inviolatæ, indubitata significatione sedulò probare, constan-
 „ tissimè porrò annitemur; Supremum Numen, quod superest, devo-
 „ tissimè implorantes, ut S. R. M. Vestræ Imperium quietum & secu-
 „ rum, prosperam valetudinem, perpetuaq; omnis, quæ votis concipi
 „ potest, felicitatis incrementa exuberanter largiatur. Dab, Gedani
 „ die 28. Junii Anno 1703.

Sacræ Regiæ Majestatis Vestræ

Domini nostri Clementissimi

*humillimi & fideles subditi
Præ-Consules & Consules
Civitatis Gedanensis,*

XX.

Ad Epistol. XC. pag. 658. seq. Copia Literarum Serenis-
simi Czari Moscoviæ ad Civitatem Gedanensem Men-
se Julio Anno 1705.

Literæ Czareæ Majestatis Epistolæ huic 90. annexæ cum exemplari
 Germanico, quod unâ cum Originali Ruthenicâ lingvâ scripto
 Magistratui Gedanensi die 12. Augusti Anno 1705. oblatum fuit, non
 concordant. Responsum autem ad insinuatâ à Magistratu datum
 sonat ut sequitur:

Sere-

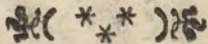

**Serenissima ac Potentissima Czarea Majestas,
Domine Clementissime:**

Infelicitas temporum, cum qua abditò DEI judiciò luctari hætenus In-
 clytum Polonia Regnum vidit & miratus est Orbis, quante Civitatem
 hanc adversitatum & sortis calamitosissima involverit perplexitatibus no-
 tius est, quàm ut multis verborum ambagibus explicare sit necessum. Quod-
 si Fata divertere consiliis eorumq; avertere inclementiam humana fuisset
 facultatis, concurs sane studia in æquas partes inclinantium testaretur ap-
 probatio, nihil intentatum reliquisset Ordines Civitatis istius, quod fini huic
 obtinendo conducere ullâ ratione potuit. Postquam verò inflexibilem for-
 tuna declinare obstinationem & imperiosa ponere obices necessitati viribus
 nostris fuit denegatum, nihil aliud nobis & Civitati universæ sibi soli relicta
 mansit reliquum, quàm ut, ubi tempestates erumpentes & erupturas di-
 spellere non dabatur, res saltem nostras quibuscunq; fieri posset modis in tu-
 tum subducere rationis crederemus. Inter quæ sicuti de Serenissima Czarea
 Majestat. Vestra celebratissima Gratia eam semper optima spei concepimus
 fiduciam, tantum abesse, ut Sereniss. Czarea Maj. Vestra quibusvis malè
 nobis cupientium & sinistrè informatorum relationibus adhibere fidem,
 atq; afflicta Civitatis hujus extremâ naturare fata quâcunq; ratione in-
 duxerit in animum, quin potiùs eam Reipublica Polona, cujus membrum
 ipsa est, post reddita Divinò beneficio tranquillitatis publicæ solatia, salvam
 servari benignissimè cupiat: ita porrò in votis assiduè habebimus, ut Cle-
 mentiss. Sereniss. Czarea Majest. Vestra Gratia, quam modis, quibus par
 est, submississimis exoramus, perpetuum Nobis frui liceat. Atq; hæc sunt
 quæ ad Sereniss. Czarea Majest. Vestra hæud ita pridem debita cum veneratione
 receptas Literas humillimò studio exponere officiorum nostrorum
 esse duximus. Quod superest, Nostris & distracta lacerataq; Reipublica
 Polona malis indefinenter ingemiscens, Supremum consiliorum & rerum
 omnium Arbitrum ac Moderatorem DEum devotissimis precibus implora-
 mus, ut, quibus humana prudentia ullis hominum consiliis providere hæ-
 tetenus non potuit, Ipse Divinâ Potentiâ suâ tandem conficiat, eamq; tem-
 porum restituat benignissimè felicitatem, quâ universis & singulis solide
 pacis dulcedine recreatis antiquarum libertatum & quietis desideratissima
 optato fructu gaudere ex integro & frui sine interruptione concedatur;

Ad hæc

Adhac Serenissimæ Czareæ Majest. Vestram omnipotenti dextra, constanti autem Serenissima Czareæ Maj. Vestrae Clementia Nos & Civitatem hanc universam enixissimè commendantes. Dab. Gedani d. 24. Sept. An. 1705.

Atque hæc,

GENEROSE DOMINE. ET FRATER,

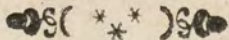
ad præsens Tecum communicasse sufficiat. Sunt quidem & alia, interq; hæc, quæ *Epistola CX. p. 662. sub Tit. Tractatus Regis Prussia cum Gedanensibus Mense Augusto Ao. 1705. (de quo ut sit verus optimò jure dubitasse Celsissimum Principem ipsa res docuit) Item Epistole CXXVI. pag. 864. Tit. Informatio de Strömheld Regiomontano, aliàs de Teloneo in fluminibus ab Electore Brandenburgico imposuo, nec non Epistol. CXXIIX. pag. 871. sub Tit. Modus restituendæ in antiquum statum Provincia Prussia, tum etiam eliberandæ à Scativis, Recrutis, Transitibus, ac aliis vexationibus Exercitus Reipublicæ annectuntur, tum quoq; in Epist. CXXXIII. p. 899. de negotio, ut verba sonant, cum Gedano per Commissionem judicando &c. habentur, de quibus singulis plura dici, moneri etiam nonnulla, possent. Verùm, cum urceolum meditati amphora sub finem jam nata sit, atque ex adductis etiam plus satis constet, quantam Jura & Immunitates Terrarum & Civitatum Prussiae passa sint adhæc & patiantur convulsionem, cui medendæ, postquam plurimi jam didicerunt mordere frænum, & si qui sunt, quibus id dolet, solam retinent tacendi libertatem, vix aliqua spes superest, finienda nunc tandem modum ferè excedens Epistola, ac quæ restant commodiori tempori & occasione reservanda. Interea DEum precatus, non quidem ut nihil unquam adversi accidat, (id enim Divinae Gubernationis ratio non permittit) sed ut, si quid acciderit, id sapiente usu reddatur salutare, omni studio estor, quòd sim*

GENEROSÆ DOMINATIONIS TUE

Scribeb. domi meæ Calend. Sept.
Anno 1711.

*addictissimus Frater & devotus
ad officia Servitor*

G. S. L.

L

Gesch. Polen
183.

